

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA

V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA DRUHÁ.

KORRESPONDENCE A CIZOJAZYČNÉ PRAMENY.

ČÍSLO 3.

DVA LISTÁŘE HUMANISTICKÉ.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1897.

DVA LISTÁŘE HUMANISTICKÉ.

I. DRA. RACKA DOUBRAVSKÉHO.

II. M. VÁCLAVA PÍSECKÉHO

S DOPLŇKEM LISTÁŘE JANA ŠLECHTY ZE VŠEHRD.

VYDAL

JOSEF TRUHLÁŘ,
KUSTOS C. K. UNIVERSITNÍ KNIHOVNY PRAŽSKÉ.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1897.

Tiskem J. Otty v Praze.

Jak jsem byl slíbil v předmluvě díla svého »Humanismus a humanisté v Čechách za krále Vladislava II.«, vydaného v III. ročníku Rozprav III. třídy České Akademie r. 1894, vydávám v této druhé skupině pramenů literárnohistorických ještě některé listy starších českých humanistů, na jichž základě sepsáno bylo částečně dílo právě uvedené. Jsou to zvlášť dvě sbírky listů nám dochovaných, jedna v starém tisku na počátku XVI. stol. pořízeném, druhá rukopisná přivázaná k starému vydání listů Erasmových z r. 1519, jež jsou hlavním pramenem publikace této. V díle svém i v této publikaci nazývám sbírku první listářem Racka Doubravského, druhou nazývám tamže i zde a nazval jsem již dříve (v Čas. Musea 1876 str. 83—96) listářem M. Václava Píseckého. Dopisuje předmluvu výše dotčenou slíbil jsem, že v chystané vydání pojmu také některé ojedinělé dopisy humanistů jiných, a pomýšlel jsem nejprve na listy, jež nacházejí se v známém rukopisném listáři Konrada Celtesa a pocházejí od našinců,[1]) potom na některé listy, jež buď napsal slovutný Jan Šlechta ze Všehrd aneb byly jemu adressovány, a jež nemohly býti pojaty v listář Bohuslava z Lobkovic mnou roku 1893 vydaný. Jest mi líto, že slibu posléze učiněnému dostáti mohu jen částečně, a podávám v publikaci této toliko jakýs doplněk listáře Jana Šlechty; neboť když jsem se v dvorní knihovně Vídeňské, kde listář Celtesův se chová, na to přeptával, mohl-li bych dotčené listy českých humanistů k vydání sobě dáti přepsati, bylo mi řečeno, že kdos celý listář se strojí v brzku vydati, a tudíž na ten čas žádosti mé vyhověno býti nemůže. Odkazuji tedy čtenáře, jež listy ty budou zajímati, k publikaci cizí, na kterou zajisté dlouho čekati nebudeme.

Pojmenovav svrchu dva hlavní prameny, z nichž publikace tato látku svou čerpá, přistupuji k podrobnějšímu jich ohledání a vypsání, než se jim dostati mohlo ve spise mém r. 1894 vydaném, jakož i k vytčení pramenů vedlejších, z nichž buď opravy textů známých již z pramenů hlavních aneb doplňky pramenů těchto vyplynuly. Promluvím tedy nejprve o t. zv. listáři

[1]) O těch nejstarší zprávu máme v listě Durichově k Dobrovskému z r. 1790 (Paterovy Korrespondence Dobrovského I. dílu [1895] čís. LVII). Před několika lety přepsal některé, ale nevím vydal-li někde, p. Ferd. Menčík, který i následující zprávu o chystaném vydání listáře Celtesova laskavě mi podal.

Racka Doubravského, potom o listáři Václava Píseckého, konečně povím krátce, odkud vzaty doplňky listáře Jana Šlechty, které v publikaci této s listářem Václava Píseckého tvoří jeden celek. O pisatelích těchto listů není mi zapotřebí ani v úvodě tomto ani v poznámkách k listům níže přičiněných šířiti se příliš, poněvadž ve spisu svém podal jsem i životopisná data i charakteristiku činnosti jejich tak podrobně, jak tenkrát vůbec bylo lze, i dovoluji sobě laskavé čtenáře tam odkázati. Nicméně, tuším, najdou oni i v tomto úvodě i v poznámkách k některým listům přičiněných mnohý zajímavý doplněk a lecjakous opravu dat onde položených.

A. Listář Racka Doubravského.

Tak nazývám zde sbírku 26 listů, které otiskl Racek při prvém vydání svého návodu k dopisování vyšlého bez udání místa a roku, a 4 listů, které pojal Tomáš Mitis do vydání »Vlasty« od téhož auktora sepsané, ale teprv r. 1574 vytištěné. Návod svrchu dotčený jest spisek nyní zajisté velmi vzácný [1]) o 20 listech v malém čtverci, jehož titul na první stránce prvého listu vytištěný takto zní: Roderici Dubraui de Boemia libellus de componendis epistolis. Na rubu titulního listu nachází se věnovací list k Bohuslavu Hasišteinskému z Lobkovic, který otištěn jest pod čís. XXII tohoto vydání. Na listech 2—8 jest text návodu k latinskému dopisování, o němž srv. str. 105 mého »Humanismu«. Na listech 9—20 otištěno jest 25 dopisů, z nichž 23 auktorem jest spisovatel sám, 2 napsány jsou od učitele jeho Garzona, ale svědčí témuž Rackovi. Těchto 25 listů pojal auktor do knížky jako vzory epistolografické, i scházejí při nich data veskrz, tak jako knížka sama vyšla bez udání místa a roku. Kde byla vytištěna, o tom těžko jest hádati, my myslíme, že někde v cizině, nejspíš přičiněním Rackových přátel Bononských v Italii, poněvadž jen takto auktorův přívlastek »de Boemia« nabývá náležitého smyslu, kterého by neměl, kdyby byl Racek spis svůj tisknouti dal doma. Snáze jest určiti rok, kterého spis vyšel, ačkoli i v této příčině odkázáni jsme k pouhé pravděpodobnosti, která však podporou následujících důvodů k jistotě velmi se blíží:

1. Poslední časová událost, na kterou se v listáři naráží, jest obléhání Faenze vojskem papežským, jež trvalo přes zimu 1500 – 1501. Racek oznamuje totiž proboštu Janovi z Wartenberka do Čech (naše čís. XVII), že stav věcí před Faenzí jest týž, jaký byl, když Jan z Bononie odcházel. List psán byl tudíž někdy na počátku r. 1501, vším způsobem před dobytím toho města, které se událo 25. dubna t. r. Takto nabýváme pevného bodu časového, před který sestavení a vytištění spisku Rackova položiti nesmíme.

2. Za věnování sobě spisu »de conficiendis epistolis« [2]) děkuje Bohuslav z Lobkovic Rackovi (čís. 170 mého vydání listáře Bohuslavova) listem ne-

---

[1]) Jediný výtisk mně známý nachází se v c. k. studijní knihovně Olomoucké pod sign. CXVIII. d. 11. čís. 4.

[2]) Tak píše Bohuslav, ale na titulu stojí: componendis.

úplně datovaným: »Decembris X«. Když jsem listář Bohuslavův sestavoval, neznaje prvého vydání spisku Rackova položil jsem děkovací list ten mezi »nevročené«; ale nyní poznávám, že přináleží na r. 1501 a to proto, že se v něm o spisku mluví jako o prvotinách spisovatelské činnosti Rackovy, na jichž označení užívá Bohuslav výrazů napřed »primitiae«, potom »praeludia«, že tudíž Bohuslav 10. prosince, když list ten psal, jiného spisu Rackova neznal, že neznal tenkrát zejména jeho Vlasty, která však, jak níže ukážeme, sepsána byla téhož roku 1501. Takto nabýváme druhého bodu časového (10. prosince 1501), za který vytištění návodu epistolografického položiti opět nesmíme a to zejména proto, že děkovací list Bohuslavův, v němž tolik pochvaly Rackovi se dostává, nepojat do vydání, čehož by byl Racek zajisté neopomenul, kdyby byl list Bohuslavův v rukou měl před vytištěním svého spisu. Měl tudíž Bohuslav 10. prosince 1501, když Rackovi děkoval, v rukou výtisk spisu hotový, a celý spis sestaven asi v letě a vydán na zimu r. 1501.

S tímto určením časovým srovnává se též jedno místo návodu, jediné to místo v celé knížce, kde nacházíme nějaký letopočet. Racek vykládaje, kterak se na konci listy datují (škoda, že v přiložených vzorech návodu svého nedbal sám!) uvádí tento příklad: Datum Bononiae nono Calendas Iunias anno christianae salutis MCCCCCI. Majíce zřetel k důvodům svrchu položeným můžeme přijmouti za pravdu, že právě 24. května roku 1501, ovšem sotva již v Bononii, Racek toto místo návodu napsal skutečně.

Kromě 26 listů čerpaných z návodu epistolografického Rackova (25 listů vzorných a 1 listu věnovacího) pojaty jsou v listář tento 4 listy, které otiskl Tomáš Mitis vydávaje r. 1574 Rackovu Vlastu. Úplný titul vydání toho zní: Vlastae Bohemicae historia Roderici Dubravi j. u. d. edita studio et sumtibus Thomae Mitis. In inclyta Praga excudebat Georgius Nigrinus 1574. Na rubu listu titulního nacházíme básničku Krištofa Manlia Lužického k vydavateli, na druhém listu věnovací báseň Mitisovu k arcikníželi Ferdinandovi. Na třetím a čtvrtém listu jsou dva dopisy Rackovy, první k Bohuslavovi, druhý k Janovi z Lobkovic (tohoto vydání čís. XXVII a XXX), a list Soleriův k Rackovi daný v Bononii 18. června 1501 (čís. XXIX). Potom následuje historie Vlasty aneb dívčí války v Čechách podle vypravování Dalimilova na 15 listech, na konci pak nacházíme druhý list Rackův k Bohuslavovi (našeho vydání čís. XXVIII). Z určitého data listu Soleriova dovídáme se, kdy Vlasta byla sepsána, v letě totiž roku 1501, téhož roku, kterého vydán byl spisek Rackův svrchu šíře vypsaný. Byla-li věnována králi Vladislavovi, jak Solerius píše, nemůžeme potvrditi určitě, poněvadž při vydání Mitisově žádný toho smyslu věnovací přípis se nenachází, ale vytištěn spis tenkrát nebyl, pokud nyní souditi můžeme, a Bohuslavovi z Lobkovic poslán na posouzenou zajisté až po 10. prosinci 1501, poněvadž o něm v listě jeho, daném téhož dne, žádné zmínky není. Později ovšem ráčil zdvořilý Bohuslav oslaviti historickou práci Rackovu dvěma epigrammy (Farr. 168 a Append. poem. 288), z nichž prvý umístil Mitis na titulu svého vydání.

Z těchto dvou pramenů tedy vyčerpána jest látka tohoto vydání t. zv. listáře Rackova. Shrnuto v něm 30 listů, 27 Rackových k jiným osobám, 3 od jiných osob adressované Rackovi. Z prvých 27 svědčí 15 dopisů našincům (Bohuslavovi z Lobkovic 5, Janovi z Lobkovic 1, dru Vítu Saliovi 1, proboštům Krištofovi z Weitmíle a Janovi z Wartenberka po třech, Pražanu Mikuláši Děckému 2), 6 Polákům (Petrovi Tomickému 2, Pavlovi Szydlowieckému 2, Stanislavovi Górskému 1, Petrovi Opalińskému 1), 4 Němci Krištofovi Scheuerlovi z Norymberka a 2 Italům Janu Garzonovi a Petrovi de Canonicis. Tři listy svědčící Rackovi pocházejí od Italů, dva od učitele Rackova Garzona, třetí od přítele Soleria. Jak svrchu jsme pověděli, krom jediného listu Soleriova, který ve vydání Mitisově má úplné datum, všechny ostatní v starých tiscích jsou nedatované. Nám povedlo se podle narážek v listech obsažených vročiti velkou většinu určitě nebo aspoň přibližně, i přičiňujeme důvody vročení takového pokaždé v poznámkách pod čarou položených, toliko 3 listy (XXV, XXVI, XXX), nemajíce v sobě nic věcného, čeho by podle pomůcek našich nynějších bylo lze použiti k určení pevnějšímu, zůstávají beze všeho vročení. Snad povede se vročení čís. XXV některému badateli polskému, čísla pak XXX našinci, jemuž budou přístupny prameny, na které v poznámkách poukazujeme.

Krátké poznámky pod čarou k jednotlivým listům listáře Rackova položené týkají se dále adressatů, o nichž ve spise mém literárno-historickém není zmínky obšírnější. Badatelé polští o některých budou ovšem s to pověděti více. Pokud Racka samého se dotýče, já na tomto místě podávám životopisnou zprávu, o které skládaje spis svůj r. 1894 jsem nevěděl. Zpráva týká se přípravných studií Rackových, než do Italie se vydal. Studia ta konal, jak nyní víme, na universitě Lipské, kdež podle matriky universitní, kterou nově vydal Erler v Codex diplomaticus Saxoniae regiae II, 16 (str. 369), zapsán již roku 1489. Zajímavou zprávou touto nabývá biograf o Rackovi nového světla. Poněvadž tenkrát na university zapisováni z pravidla mladíci as 15letí, narodil se Racek okolo r. 1474 a nebyl r. 1501 nikterak již takový mladíček, za jakého bychom jej mohli míti hledíce k prvotinám jeho spisovatelským a k některým listům tohoto listáře, v nichž se na mládí jeho lichotivě ukazuje. Že novým tímto světlem nepříliš skvělý lesk humanistické dovednosti Rackovy ještě více zbledne, než cenîce činnost jeho ve spise »Humanismus a humanisté« na str. 102 a n. jsme tušili, jest velice patrno.

B. Listář M. Václava Píseckého a doplněk listáře Jana Šlechty ze Všehrd.

Co nazýváme listářem Píseckého, jest kopiář 20 listů tohoto mladého mistra Pražského a 5 listů Jana Šlechty s některými níže uvedenými přídavky, který si nějaký humanista český v první polovici XVI. stol. pořídil a k vytištěné sbírce listů Erasmových přivázati dal. Kniha tištěná spolu s rukopisným přívazkem chová se nyní v universitní bibliothece Pražské pod sign. X. A. 25, i jest úplný titul její tento: Farrago nova epistolarum

Des. Erasmi Roterodami ad alios, et aliorum ad hunc: admixtis quibusdam, quas scripsit etiam adolescens. Apud inclytam Basileam ex officina Jo. Frobenii. Rok vydání 1519 nachází se teprv na konci. Kniha má formát prostředního folia, 398 počítaných stránek a 6 listů ukazatele a oprav. K ní přivázáno jest 42 listů stejné velikosti (7 složek po 3 arších), z nichž popsáno toliko 38, 4 zůstávají prázdny. Z popsaných na l. 1—34 nacházíme kopiář listů Píseckého a Šlechty, na l. 35 jest zapsán známý list Bohuslava z Lobkovic k Viktorinovi ze Všehrd, jímž věnována mu satira na mravy české (List. Boh. z Lobkovic čís 22), kterážto satira sama následuje v přepise téže původní ruky, od které pochází vše předcházející a ještě za satirou položené »Saphicon Mathiae Chorambi in adventum Ludovici regis Boëmiae anno MDXXII tempore quadragesimali«. Na rubu posledního popsaného listu konečně připsána mladší rukou dvě epitafia, napřed proslulého i pověstného Zdeňka Lva z Rožmitála († 14. července 1535), potom dříve zemřelého 15letého synka jeho Jachima Lva. Tento přípisek mladší ruky zdá se že přičiněn byl, když již celek byl svázán (vazba knihy posud jest původní), a že tudíž kopiář náš povstal před r. 1535. Aspoň písmo ruky původní s časovým určením tímto shoduje se docela. Kdo si tuto dvojici listářů pořídil, nevíme, ale snadno postihujeme, že učinil tak, aby měl po ruce sbírku rozmanitých vzorů k hotovení vlastních dopisů, z nápisu, který vytlačiti dal na přední desku: Farrago epistolarum, nevšímaje si ani zvučného jména Erasmova.

Tento rukopisný přívazek jest hlavní pramen, z něhož pro listář náš bylo čerpáno. Nachází se v něm, jak svrchu pověděno, 20 listů Píseckého a 5 listů Jana Šlechty, z nichž 3 svědčí témuž Píseckému, 2 pak jakémus knězi Ondřejovi, který byl nejprve vikářem v Kouřimi, potom plebanem v blízkých Ždanicích. Z 20 listů Píseckého adressováno jest krajanu jeho Petru Píseckému 5, M. Michalovi ze Stráže 4, Řehořovi Hrubému z Jelení a Šlechtovi po 2 a po jednom čtyřem Janům: jakémus neznámému, Janu bakaláři, Janu Táborskému, Janu faráři u sv. Jindřicha, potom taktéž po jednom žáku jeho Sigmundovi z Jelení, Matěji Korambovi a Tomáši Vlašimskému. O pisatelích a adressatech listů těchto, pokud jsou známi, obšírněji promluvil jsem v článcích Čas. Mus. 1. Mistr Václav Písecký (1876 str. 83), 2. Život a působení Jana Šlechty ze Všehrd (1879 str. 441), 3. Sigismundus Gelenius (1886 str. 27 a 210), konečně ve větším díle svém, zde často citovaném »Humanismu«, na příslušných místech; proto byla by holá zbytečnost opakovati zde krátce, co tam vyloženo šíře. Toliko o jednom listu, celého listáře nejdelším čís. XVIII, oznamuji již v tomto úvodě, že není otištěn celý. Do listu toho totiž vetkáno jest proslulé »Hádání Píseckého s učeným mnichem Bononským o velebné svátosti«, které potom přeložil a vyložil Řehoř Hrubý na l. 92—104 svého velkého sborníku. Mně zdála se tato čistě polemická látka do humanistického listáře nenáležitou, i vypouštím ji úplně, tak že v otisku mém listu toho nachází se toliko počátek a závěrek.

Listy Píseckého a Šlechtovy otištěny jsou v listáři tomto pořadem chronologickým, který od pořadu rukopisného značně se liší, jak ukazuje následující srovnání, v němž číslice arabské řadu rukopisnou, římské řadu chronologickou v tomto otisku značí.

1 = I	6 = XI	11 = XVII	16 = XV	21 = IX
2 = II	7 = XII	12 = XXI	17 = XVIII	22 = VI
3 = IV	8 = XIII	13 = XXIII	18 = VII	23 = XX
4 = III	9 = XIX	14 = XVI	19 = VIII	24 = XXV
5 = V	10 = XXII	15 = XIV	20 = X	25 = XXX

K tomu budiž poznamenáno, že mezi naším listem XV a XVI otištěna jest bez označení číselného básnička Píseckého svědčící Janu Wolfovi (Moravusovi), která v rukopise nachází se mezi listy 16 a 17 a v témž znění ve velkém sborníku Řehoře Hrubého. Ve sborníku tomto nacházejí se také (srv. rozbor jeho v »Humanismu« str. 169—177) 4 listy listáře našeho (XV, XVI, XVIII, XXIII) ale v jiném pořádku. My oba texty listů těch jsme srovnali a důležitější odchylky pod čarou poznamenali.

Krom listáře Václava Píseckého obsahuje toto oddělení sebraných listů humanistických, jak nadpis oznamuje, také doplněk k listáři Jana Šlechty ze Všehrd. Největší počet listů tohoto slovutného muže se dotýkajících nalezá se v listáři Bohuslava z Lobkovic. Jsou to vydání našeho[1]) čísla 66—69, 71, 72, 74, 75, 78, 79, 81, 85, 92, 102—107, 167, 194—199, úhrnem 26, ku kterým doplňkem řadíme 13 listů v tomto oddělení otištěných. Z nich 5 (naší řady VI—X) tvoří zároveň část listáře V. Píseckého, z 8 ostatních pak čerpány jsou dva (XXV a XXX) z téhož rukopisného přívazku knihy Klementinské, který jsme svrchu rozebrali, 6 (XXIV, XXVI—XXIX, XXXI) ze dvou jiných pramenů. Jsou to vzácné staré tisky: Bohuslai Hasistenii a Lobkowicz Nova epistolarum appendix conquisita et edita per Thomam Mitem Nymburgenum, Pragae 1570, z které knihy otištěny listy čís. XXIV, XXIX, XXXI, potom Des. Erasmi Roterodami epistolarum opus complectens universas quotquot ipse autor unquam evulgavit aut evulgatas voluit, quibus praeter novas aliquot additae sunt et praefationes; Basileae ex officina Frobeniana anno 1538, z kteréž sbírky vybrány listy naše čís. XXVI, XXVII, XXVIII. Posléze uvedené tři listy, ačkoli nacházejí se v tisku obecněji známém, a ačkoli již často v rozličných spisech historických a literárních obsah jejich byl vyčerpán, nechtěli jsme v tomto vydání pominouti pro jich mnohostrannou zajímavost. Také o pisatelích a adressatech listů v tomto doplňku obsažených netřeba tuším opakovati, co pověděno v »Humanismu« a, pokud slavného Erasma se dotýče, v nepočetné řadě děl historických mnohem šíře, o knězi pak Ondřejovi, jemuž svědčí dva listy Šlechtovy, ničeho víc nevíme, než co z nadpisů a obsahu listů samých vysvitá.

Vydáváme zde dva humanistické listáře a třetího doplněk. Pisatelé otištěných dopisů největším dílem jsou humanisté čeští a to humanisté starší doby, jejíž třpytnou hvězdou u nás byl Bohuslav z Lobkovic. Dva z nich tak jako on studovali v Italii, Písecký dvě leta, Racek skoro sedm let, jen

[1]) Listář Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic (Sbírky pramenů vyd. III. tř. České Akademie skup. II. čís. 1. V Praze 1893.)

Šlechta časového vzdělání nabyl vlastním přičiněním v kruzích domácích přátel nového směru osvětného. Nad Bohuslava duchem renesančním poněkud vynikl jen Písecký, ale po stránce formální obrozené klassičnosti daleko zůstává za ním; i může mu býti v příčině té spravedlivou omluvou, že nepříznivý osud nejprv nedopřál mu delšího pobytu v Italii, potom, než mohlo osení italské v duši jeho uzráti, krutou ranou nit života jeho náhle přetrhl. Za Píseckým v obou stránkách stojí Šlechta, a za všemi humanisty českými, jimž dostalo se vzdělání časového v Italii, pokud vzdělání to spisy osvědčili, zůstává Racek Doubravský, ač na učení tam byl pobyl snad nejdéle. Jedinou téměř jeho kořistí italskou jsou známé odrhovačky humanistické o přátelství a nesmrtelnosti, udílené od moderních literatů, potom nezažitá fraseologie ciceronská, konečně velká dávka sebevědomí, stupňovaná nezřízenými pochvalami vrstevníků, kteří buď z pouhé zdvořilosti, jež nic nestojí, nebo z vypočteného pochlebenství domnělé výtečnosti jeho se obdivovali. Taková jest zkrátka duševní úroveň těchto našich humanistů, takového rázu jsou i dopisy jejich zde otištěné. Literární historik musí jakýkoli ráz tento spravedlivě vytknouti, ale měniti na něm nesmí ničeho. Proto vycházejí listy tyto se všemi stilistickými slabostmi svými, na něž jen někde výkřikem se poukazuje; toliko grafika a zejména interpunkce pro pohodlí čtenářů jest časově obměněna. Odborníci pak kéž přijmou publikaci těchto listových památníků s touž shovívavou laskavostí, které se dostalo vydavateli hojnou měrou za jeho práce o dějinách humanismu v Čechách dřívější.

Konečně připomíná vydavatel, řídě se § 19 pravidel pro vydávání 2. skupiny »Pramenův«, že otištěné zde texty s originály v úvodě tomto vyčtenými zkonferoval sám.

A.

LISTÁŘ RACKA DOUBRAVSKÉHO.

I.

Racek Bohuslavovi z Lobkovic.

(**V Bononii 1494—1495.**) Děkuje za přízeň sobě a bratru Karlovi osvědčovanou a slibuje, že podle rady Bohuslavovy studium právnické spojí s humanistickým, i prosí, aby Bohuslav přízeň svou bratrovi zachoval, který Racka přiměl, aby do Bononie na studia se vydal. (List. tišt. čís. III.)

Rodericus Dubravus clarissimo viro Bouslavo Hasistensi s. p. d. Maxima me voluptate affecerunt litterae tuae, vir eloquentissime, quibus intellexi, quo amore atque benivolentia erga me sis et Carolum fratrem meum; quo fit, ut, si mihi necessitudine coniunctus esset nemo, tamen mihi tecum summam esse gratiam vehementer laetarer. Quod frater meus te summo studio et officio colit, nimirum est hoc muneris sui. Quod vero summa tua et incredibilis humanitas me tibi coniunxerit, magnopere laetor. Sed quoniam ad eloquentiae studia me vehementer hortaris, non deero voluptati tuae et ea cum iuris civilis scientia coniungam, quod saepe philosophi factitarunt, qui philosophiam numquam ab eloquentia seiungendam putaverunt. Praeterea illud unum quibus possum precibus obsecro, ut in fratrem meum, quem aeque ac me ipsum diligo, perhenni atque assiduo sis amore, qui, ut pro litteris capescendis Bononiam iter susciperem, mihi auctor exstitit. Vale.[1])

II.

Racek dru. Vítovi Saliovi.

(**V Bononii 1494—1495.**) Děkuje za přízeň sobě osvědčovanou a prosí, aby stejnou přízeň zachoval bratru Karlovi. (List. tišt. čís. XXIV.)

Rodericus Dubravus Vito Pragensi, artium et medicinae doctori,[2]) s. d. Ad[3]) XII. Cal. Apriles accepi litteras tuas, vir praestantissime, quae mihi fuerunt gratissimae, quibus potissimum intellexi, quo amore, qua benivolentia

---

[1]) List tento klademe na první místo v tomto uspořádání listáře Rackova, a psán byl zajisté brzy po příchodu jeho do Bononie, poněvadž se v něm mluví o tom, kdo k cestě té pisatele přiměl, a potom napomenutí Bohuslavovo, kterak by měl Racek studia svá zaříditi, na počátek studií těch nejlépe se hodí.

[2]) Znamenitý lékař doby Vladislavovy a měšťan Pražský (Tomek IX, 235) slul celým jménem Vitus Salius. Vzdělání svého nabyl nejspíše na cizí universitě.

[3]) Tak v starém tisku, ale čti A. d. = Ante diem, a rozuměj 21. března.

me complectaris, quod ipsum mihi minime mirum est; facit enim studiorum ac naturae similitudo, ut amore simus et officiis coniuncti. Nullum a me tempus praetermittetur amicitiae tecum constituendae, me in omnibus tuis negotiis tibi amicissimum fidelissimumque praebebo. Sin aliter sentirem, in numero pecudum ponendus essem, siquidem ad omnia negotia mea te paratum exhibes. Natura mihi comparatum est, ut eos summo amore diligam, qui meam amicitiam expetendam esse ducunt. Accedunt ad ea, quae mihi de te frater meus scripsit, quod praestanti in me benivolentia et studio existas, ex quo fit, ut tibi magno devinctus sim beneficio. Carolum fratrem meum rogo, ut coepisti, ama. Si quae in eum contulisti beneficia, tibi persuade ea in me contulisse. Vale. Me tibi totum commendo atque trado.[1])

III.
Racek Krištofovi z Weitmíle.

V Bononii (1498). Vychvaluje učitele svého Garzona, háje výtečnosti jeho proti pochybnostem od kohos vysloveným a vybízí Krištofa, aby si jej za učitele obral též. (List. tišt. čís. VI.)

Rodericus Dubravus Christoforo Weitmiller, praeposito Wissegradiensi s. d. Quae a Garzone didici, ex me quaesivit quidam, ut opinio mea fert, homo parvae existimationis. Arbitrabatur enim eo vitio, quo laboraret, me laborare; quoniam, etsi assidue personabant suae aures sui praeceptoris vocibus, tamen, quae ab eo didicit, mihi nescivit exponere. Quod ab eius ore huiusce modi verba exciderant, non admirari non potui. Quivis enim (ut in proverbii consuetudinem venit) abundat sensu proprio. Non sum ita expers consilii, ut ab eo artis rhetorices praecepta petenda esse existimem, quae ipsum praetereant. Mihi in socium et adiutorem in litteris discendis Garzonem delegi, qui huius memoriae oratorum nulli est secundus. Est vir sane quam litteris latinis eruditus; si eius familiaritate uterereris, maiorem ipsum mirum in modum cognosceres. Binas ad te dedit litteras;[2]) quanta sint scientiarum atque verborum gravitate refertae, perspicis. Quocirca aequo ferre animo non potui, hunc ea fuisse sententia me ex Garzonis fontibus nihil haurire potuisse. Nondum me consiliorum meorum poenituit. Christo optimo maximo habendam esse gratiam existimo, quod eius afflatu atque instinctu me ad eius familiaritatem applicuerim. Haec ad te scripsi, vir humanissime, non otii abundantia sed amoris erga te. Est enim in te mea propensa et perpetua benivolentia. Vale, teque quibus possum precibus obsecro, ut me tua comitate benignitateque complectaris.[3])

---

[1]) Také tento list psán byl asi brzy po příchodu Rackově do Bononie, poněvadž se v něm jako v předešlém děje zmínka o bratru Karlovi a ten doporoučí se laskavosti Vítově, kteréžto doporučení na počátek pobytu italského nejlépe se hodí.

[2]) Psal tudíž Garzo dvakrát Krištofovi patrně za tím účelem, aby bohatého toho žáka sobě získal, ale tento asi obrátil se k Beroaldovi, jak svědčí věnování spisu »Oratio proverbialis« (vyd. 1499) Krištofovi.

[3]) List tento klademe na r. 1498, kterého roku Krištof do Bononie zavítal, poněvadž tenkrát nejspíše hledal si učitele, při čemž mu krajan jeho hleděl býti pomocen. (Srovn. Humanismus str. 103.)

IV.

Racek Janu Garzonovi.

(V Bononii 1498.) Chválí výtečnost jeho v umění rhetorickém klada jej nade všechny učitele toho odboru, jež byl poznal, a děkuje Bohu, že vnuknutím jeho Garzona za učitele si vyvolil. (List. tišt. čís. XIV.)

Rodericus Dubravus Joanni Garzoni,[1] praeceptori suo s. d. Quantae apud me sis auctoritatis, vir eloquentissime, tibi argumento esse potest, quod omnibus oratoribus posthabitis te mihi unum et socium et adiutorem in literis latinis esse deligendum existimavi. Nimirum de lingua latina bene meritus es et, ut veritatem exprimam, tu nulli oratorum aetatis nostrae es secundus, id quod tum summo ingenio tum exercitationibus maximis es consecutus. Audivi Marsum, audivi Siculum, Volscum,[2] multosque alios oratorias literas planas facientes; non sunt cum tua eloquentia conferendi, immo longe ab tua eloquentia abesse videntur. Christo optimo maximo habenda est gratia, cuius instinctu me ad tuam familiaritatem applicuerim. Quicquid in me ingenii est, id tuo iure repetere potes, quoniam scientiae tuae mihi copiam fecisti, quod si secus dicerem, nomen ingrati sine dubio subirem. Plura in praesenti ad te non scribam occupatus negotiis familiaribus imposterum ad te scribere et spondeo et polliceor. Vale. Tibi Christus optimus maximus vitam longiorem suppeditet.[3]

V.

Racek Krištofovi z Weitmíle.

(V Bononii 1499 — na zimu.) Vypravuje o hrůze, která jej pojala, když uslyšel o vpádu tureckém do Italie, ale nyní prý Turci odtáhli pro rozvodnění řek. (List. tišt. čís. VII.)

Rodericus Dubravus Christoforo Weitmiller, praeposito Wissegradensi s. p. d. Quanto in terrore fuerim, ut Mahumetanorum imperatorem cum magnis copiis in Italiam venisse[4] fama atque auditione percepi, nulla pos-

[1]) Po celou dobu pobytu Rackova v Bononii učil v artistské fakultě Joannes de Garzonibus (podle Rotulů), ale přednášel o lékařství. Soukromě asi toliko učil zámožnější žáky disciplinám humanistickým.

[2]) Učitelů těchto mezi universitními lektory Bononskými jsme nepostihli (srv. Dallari-ho Rotuli dei lettori Bolognesi). V Jöcherově slovníku jsou dva Marsové Petr a Pavel, oba humanisté na počátku XVI. století, potom Matouš Siculus dominikán z téže doby. Který humanista měl příjmení Volscus, nevíme.

[3]) List tento klademe konjekturalně na r. 1498, poněvadž tenkrát Garzo, ucházeje se o bohaté žáky z Čech, chvály Rackovy nejspíš potřeboval. (Srv. mého Humanismu str. 103). Navrátiv se do Čech chválil opět nejvíce Racek Beroalda (viz list. XIX).

[4]) Hned po dobytí Lepanta (26. srpna 1499) rozkázal sultan Bajesid pašovi bosenskému, aby vtrhl po zemi do Benátska. I vtrhl tento s 10.000 m. ihned až k pobřeží Isonce, rozdělil své vojsko v několik hluků a vrazil na jedné straně až k Tagliamentu, ano až k Vicenzi, na druhé až k Dravě, všade pále a loupě, i vrátil se s 6000 otroky do Bosny. (Zinkeisen, Gesch. d. osman. Reiches II, 531.)

sum oratione referre. Vulgabatur enim crebris sermonibus viginti Venetorum castella in suam potestatem redegisse, depopulationem, vastitatem omnibus tectis atque agris intulisse, armatos detractis armis trucidasse. Inermes comprehendi vincirique catenis atque in suam terram abduci et eos pretio subiici iussit. Ex quo intelligitur eos miserrimam servire servitutem oportere. Non deerant, qui eum trium milium spatio procul a Tervisio castra posuisse dicerent; nulla mihi iniicitur dubitatio, nisi obviam sibi itum fuisset, quin universam Italiam bello devictam suae dicionis fecisset, omnia nunc crudelitatis exempla in nos prodidisset. Tum mihi consilium fuit in patriam reverti, quod exitum habuisset, ni accepissem ex his, qui Bononiam se ex fuga contulerant, omnia itinera, ne quis locus fugae pateret, Mahumetanorum equitatum tenere. Non multo post alius mihi nuntius, et is quidem iucundissimus, allatus est: contractis omnibus copiis ipsum ex Italia decessisse, ne si minus prospere sibi eveniret, a tergo fluminibus intercluderetur, aut nullus locus tutus recipiendi esset. Adeo enim flumina maximo imbri inundare coeperant, ut vado vix pertransiri possent, id quod Christi optimi maximi beneficio factum esse existimo, ne his, qui ad Christi religionem incumbunt, vita ferro eriperetur. Vale.[1])

VI.

Racek Petru Tomickému.

V Bononii (1499 — na zimu). Lituje, že nemohl se s ním před jeho odchodem z Bononie sejíti, a stěžuje si, že jediný ze všech soudruhů od něho listem nebyl poctěn. Jest prý mu toho před soudruhy hanba, ač neví, kterak by toho byl zasloužil, i prosí, aby mu co nejdříve psal. (List. tišt. čís. VIII.)

Rodericus Dubravus Petro Tomiczki, iuris pontificii doctori,[2]) s. d. Quod mihi nulla tui conveniendi, antequam ex Bononia discederes, facta sit potestas, vir humanissime, maximo afficior dolore. Est id Antonii[3]) errore commissum, qui te quatriduo Bononiae mansurum affirmavit. Res aliter, ac ille dixerat, evenit; quippe insequenti die ad te iter suscepi, iam tu discesseras. Vehementer sum admiratus, cum literarum tuarum multos participes feceris, nullas ad me perferendas curaveris (sic). Existimavi te omnem amicitiae nostrae memoriam deposuisse, id quod iniquo tuli animo. Qui tibi sunt benivolentia coniuncti, ad omnes me excepto literas dedisti. Fuit ea res mihi admirationi, quando in te summo sim amore. Quin magno confectus sum pudore, cum hi praeter me literas tuas legerent. Vellem exponeres, quid admiserim, ut me literis tuis privandum duxeris. Quanto te amore

---

[1]) Podle poznámky předešlé psán list náš na zimu r. 1499; ale kde tenkrát přebýval adressat, nevíme.

[2]) Slovutný potom státník polský a biskup Krakovský.

[3]) Snad míněn Antonius Solerius Carpensis od něhož v předmluvě k Rackově Vlastě nachází se list, který také v této sbírce otiskujeme pod čís. XXIX.

complexus fuerim quantaque veneratione, non ignoras; nullum unquam mihi verbum excidit, unde offendi posses. Quocirca, cum sis vir gravissimus, integerrimus omnique virtute praeditus, te quibus possum precibus obsecro, ut ad me, cum otii quicquam nactus fueris, litteras perferendas cures. In hunc maxime modum te contubernii nostri nullam abiecisse memoriam intelligam. Inhumanum profecto est, ne dicam inpium, non respondere in amore, a quibus provocaris. Vale.[1])

VII.

Racek Petru Tomickému.

(V Bononii 1499 — na zimu.) Těší se, že konečně jednou od něho dostal list nikoli proto, že list přichází z Říma, nýbrž že jest mu zárukou, že Tomický na Racka nezapomněl docela. Prosí za dopisování další hledě k osvědčené laskavosti Petrově. (List. tišt. čís. IX.)

Rodericus Dubravus Petro Tomiczki, iuris pontificii doctori s. d. Quanta laetitia quantaque voluptate me affecerint literae tuae, nulla possum satis oratione referre, non quia ex Urbe mihi allatae sunt, sed quia ab eo mihi delatae sunt, a quo me crebras accepisse (sic) arbitrabar; quoniam ea, quae tardius et rarius eveniunt, saepenumero chara atque iocunda esse solent. Sunt enim plerique, qui, postquam ex Urbe literas acceperunt, se cum illis ostentant, quos ego nullius consilii esse arbitror; ego vero, sententiae eorum minime accedens, nostram consuetudinem tibi memoria non penitus excidisse incredibilem in animo voluptatem percipio. Quod nihil ad me antea scripseris, tuam excusationem suscipio, cum te negotiis implicitum tibi omnis potestas scribendi sublata fuerat (sic). Quod vero in me omnem culpam confers, facile patiar, si crebras a te literas accepero, quod te facturum esse non dubito. Est enim mihi perspecta et cognita tua singularis humanitas atque incredibilis in amicos benivolentia. Scio esse tuae consuetudinis tuis amicis praesidio esse, id quod mihi, dum hisdem parietibus contineremur, exploratissimum fuit. Vale.[2])

---

[1]) Vročení listu tohoto a následujícího, v němž podle zdání našeho naznačeno jest vyplnění toho, čeho si Racek v tomto přeje, působí zvláštní obtíže. Tomický patrně tenkrát skrz Bononii cestoval a tam jen na krátko pobyl ubíraje se do Říma, odkud podle listu následujícího Rackovi psal. V Římě pak byl podle všech životopisců od podzimku 1499 do leta r. 1500. Odtud vrátiv se do vlasti stal se kancléřem kardinála Fridricha Krakovského. Podle toho psán by byl list tento a následující na zimu r. 1499, a my je také tak konjekturalně vročujeme. Ale při této konjektuře naskytuje se ta nesnáze, že Tomický titulován v obou listech doktorem práva církevního, které hodnosti však došel teprv 10. června 1500 (Archiwum do dziejów lit. i oświaty w Polsce VII. [1892] str. 130). My nesnázi tu překonáváme tak, že připouštíme opravu adressy, když listy naše dostaly se do tisku, což stalo se až r. 1501.

[2]) O vročení listu tohoto viz poznámku k listu předcházejícímu.

VIII.

Racek Krištofu Scheuerlovi.

(**V Benátkách 1499 — v list.**) Vyjímaje ovšem adressata vypravuje o nestálých a nevěrných přátelích, z nichž jeden prý po jeho odchodu o majetku jeho chtěl dokonce rozhodovati svévolně. Naproti tomu chlubí se mnohými dobrými přáteli mezi Poláky a Čechy, i varuje Krištofa důvěrného obcování s kýmsi, jehož jména neuvádí. Konečně oznamuje, že zdráv dostal se do Benátek. (List. tišt. čís. XXI.)

Rodericus Dubravus Christoforo Scheuerl Nornbergensi[1]) s. d. Quae ad amicitiarum studia concilianda pertinere videntur, mi Christofore, ea tibi scribere de industria praetermitto. Si in his literis, quas ad te mitto, semper nostrae familiaritatis mentionem facere curarem, non mihi dubium est, quin essent aliqui, qui nostram amicitiam mancam ac debilem esse iudicarent, quam, nisi literis sustentaretur, labefactari facile posse dicerent. Non id inter nos contingere potuit, quod inter plerosque. Existunt nonnulli, qui principio amicitiam sanctissime colunt, deinde vero multa faciunt, quae aliena sunt a necessitudine ipsorum: nullis nec beneficiis nec honoribus se complectuntur, apud se in maximo sunt odio, invidiae incendio flagrant, iracundia exardent, se criminibus falsis dehonestant. Non etiam id mihi a te contigit, quod a quibusdam, qui, dum me praesentem habebant, mihi se esse amicissimos falso profitebantur, quod ipsum in discessu meo luce clarius cognovi. Quidam ut novas amicitias conciliaret, cum novo suo amico ad me frustrandum per similitudinem viri boni instructus venerat; sua quem fefellit opinio. Credebat enim vir bonus omnia sibi licere de rebus meis in meo discessu, et rapere, alteri donare, emere, prout ipse vellet. Non eram tam rationis ignarus, ut ex sententia unius malivolentissimi mea negotia gerenda arbitrarer, nec tam demens atque inconsideratus, ut ea, quae consequentia fuerant, cernere non potuissem. Est enim prudentiae, quae agas, ea agere considerate. Amicitias multorum mihi, quantum in me fuit, conciliavi. Multorum virorum nobilium tum Polonorum tum Boëmorum incredibilem sum consecutus familiaritatem; nullus ex ipsis inventus est, qui in me fraudolento esset animo, quin nunc absentes in me sunt propensa et perpetua benivolentia. Perditorum atque improborum conversatio semper tanquam scopulus fugienda est. Non enim probavi tuum consilium, mi Christofore, quod te ab Italis alienasti et te his adiunxisti, qui te etsi non malum tamen meliorem, cum ipsi perniciosi sint, reddere non poterunt. Quisnam is est, in quem tam vehementer invehor, mi Christofore, ex ipsius sermone atque quotidiana conversatione facile cognoscere poteris; parco omnium nomini. Sed de hoc hactenus. Scias etiam, quod salvus atque incolumis dei benignitate Venetias[2]) appuli. De meo dis-

[1]) Slovutný právník a humanista, který nar. 1481 v Norymberce studoval napřed v Heidelberku, potom v Bononii, kde r. 1504 nabyl hodnosti doktorské (Allgem. deutsche Biographie).

[2]) Vracel-li se tenkrát Racek z Italie domů, připadá list tento na r. 1501. Avšak nám zamlouvá se spíše položiti jej na r. 1499, když Racek konal cestu do Říma; neboť kdyby byl ubíral se domů, nenechal by byl svého majetku v Bononii v opatrování přátel. Že

cessu in posterioribus literis, quas ad te mittam, te certiorem reddam. Hic nullae novitates sunt, quae cognitu dignae sint, aut quae te delectare possent. Vale.

IX.

Racek Stanislavu Górskému.

(V Římě 1499 — v listop.) Aby nedivil se, že mu od jeho odchodu z Bononie nepsal; zabrán byl prý přípravami na cestu do Říma, kterou brzy po odchodu Stanislavově podnikl. Slibuje, že bude psáti častěji. (List. tišt. čís. XX.)

Rodericus Dubravus Stanislao Goreczki[1]) s. d. Mihi dubium non est, vir humanissime, quod te magna tenet admiratio, me nullas, ex quo hinc discessisti, ad te dedisse literas. Si intelliges, qua causa id admiserim, mirari desines. Eram quibusdam negotiis impeditus, id quod solet contingere his, qui se alio ad habitandum conferre volunt. Nam non multo post discessum tuum Romam sum profectus. Quapropter te oro et obsecro, ut si meae promissioni non satisfeci, mihi indulgeas. Imposterum ad te saepius literas perferendas curabo. Vale.[2])

X.

Racek Pavlu Szydlowieckému.

(V Římě 1499 — v listop.) Chválí jeho všestrannou výtečnost, pro kterou prý s ním vešel v přátelství, i děkuje mu za jakás dobrodiní. Omlouvá se, že odcházeje nakvap do Říma nepřijal od něho list k jakémus Antonínovi. V Římě se mu prý líbí, i vyzývá Pavla, aby se tam také vydal. (List. tišt. čís. IV.)

Rodericus Dubravus ad clarissimum virum Paulum Ssidlovicium Polonum[3]) s. p. d. Magna res est, vir praestantissime, magnumque vinculum humanae societatis morum ac naturae similitudo; haec res potissimum efficit (sic, čti effecit), ut nemo esset, qui me apud te antecederet in amicitia. Es enim tanta humanitate atque animi praestantia ornatus, ut is mihi non in numero ac coetu hominum reponendus esse videatur, qui tuam amicitiam non expetendam esse ducat. Non te praeterit, quantum in me studii fuerit, ut me ad tuam amicitiam adiungerem; vel illud indicio est, quod eum diem, quo te non visitassem, infelicem agere arbitrabar. Nemo erat omnium, quicum potius quam cum tua praestantia amicitiam constituendam esse existimavi. Multas erga me beneficiorum impensas egisti, quas explicare nunc

---

cestuje do Říma jel přes Benátky a odtud Krištofovi psal, toho podává nám dále doklad jedno místo listu XIII. (našeho vydání), kteréž ovšem konjekturalně jsme musili upraviti. Výraz appuli nás nemusí másti, poněvadž znamenati může také tolik co veni.

[1]) Myslíme, že zde míněn St. Górski, pozdější kanovník Krakovský a slovutný historik polský, jehož přičiněním povstala t. zv. Acta Tomiciana, poněvadž o něm známo, že také v Bononii studoval.

[2]) Vročení listu vyplývá ze zprávy o nedávné cestě do Říma, kterou podnikl Racek někdy v list. r. 1499, jak listy následující svědčí.

[3]) Nejspíš příbuzný pozdějšího korunního kancléře polského Krištofa Szydlowieckého.

mihi tempus non suppeditat; quibus tibi imperpetuum obligor, meque de his gratum praebere et spondeo et polliceor. Nihil enim minus ad hominis praestantiam pertinere videtur quam beneficiorum esse immemorem. Est id hominis ingrati, a quo quidem vitio me semper alienum praebui. Quod a te ad Antonium literas non accepi, te obsecro, ne meam excusationem reicias; est id celeritate meorum comitum, non mea culpa commissum, qui eo die, quo discessi, Bononiae diutius morari non poterant. Ut Romam veni, tanta subito sum amoenitate urbis captus, ut non Romam sed patriam esse iudicaverim. Quocirca nihil melius efficere potes, quam sicut instituisti, si per commodum tuum fieri potuerit, haud cunctanter iter ad Urbem dirigere. Id si feceris, quod te facturum esse non dubito, tui te consilii minime poenitebit. Vale.[1])

XI.

Racek Janovi z Wartenberka.

(V Římě 1499 — v pros.) Osvědčuje vděčnou mysl a zprávu dává o pokusu otrávení papeže zmařeném. (List. tišt čís. V.)

Rodericus Dubravus Joanni Verterbergensi, praeposito Pragensi, s. d. Nulla mihi iniicitur dubitatio, vir clarissime, quin, si nullas ad te darem litteras, me humanitatis expertem existere eorumque beneficiorum, quae a te accepissem, immemorem esse diceres. Ea semper fui sententia, ut, qui benivolo in me essent animo, eos amare, colere, venerari et benemeritis de me semper gratum praebere (sic). Tua enim singularis virtus atque humanitas expostulat, ut te summo honore complectar; quod si secus facere arbitrarer, magna temeritatis nota mihi subeunda esset. Non te fugiat, vir praestantissime, nonnullos, qui Romae armis, opibus, potentia plurimum possunt, de pontifice maximo veneno tollendo consilium inivisse; ad ipsum legatos cum litteris, quae in parte interiori pulvisculo aspersae fuerant, mittendos curarunt, cui venenum inditum erat, quem si pontifex maximus manu deponere vellet, ut veneno absumeretur. Divino autem afflatu atque instinctu coniuratio, dum alter alterius fidei accedit, patefacta est; tum legati capti atque carcere clausi tenentur. Ceteri in oppida Ursinorum se contulerunt, ad quos multi et Ursinae et Columnensium factiosi homines armati ex Urbe proficiscuntur. Nunc qui intra Urbem sunt, verentur omnes, ne hi aliquid novi contra Urbem moliantur. Timebant enim, eiectis omnibus circa tyrannis ne ipsi quoque sedibus suis exturbarentur. Non desunt, qui dicant principes coniurationis in Savoiam esse profecturos; incertum diversae opiniones faciunt. Vale.[2])

---

[1]) List patrně napsaný brzy po příchodu Rackově do Říma, který udal se v listopadu 1499.

[2]) List psán na sklonku r. 1499 po 24. list., kdy děkovací služby boží za zachránění papeže v Římě odbývány.

XII.

Racek Janovi z Wartenberka.

V Římě 1499 — na sklonku.) Raduje se z jeho přátelství nezištného. O bouři studentské, o níž mu Jan psal, a o odchodu mnohých z Bononie soudí, že dobře udělali; ale lépe prý Jan, který zůstal tam k vůli svému vzdělání. Konečně zprávu dává, že papežští dobyli Imoly. (List. tišt. čís. XVII.)

Rodericus Dubravus Joanni Werterbergensi, praeposito Pragensi s. d. Quantum in me fuit, vir clarissime, ne aliqua de causa constantiae deessem, summopere conatus sum efficere. Semper eum hominem vere felicem atque beatum sum arbitratus, qui in rebus secundis et ad nostram voluptatem fluentibus moderatum se posset praebere improbamque fortunam animo forti tolerare. Id, postquam tuas accepi litteras, minime assequi potui, nam usque adeo sum laetitia elatus, quam ex tuis litteris percepi, ut nemo esset, quin me instabilem et infirmum dicere auderet, quibus intellexi te singulari humanitate atque incredibili benivolentia me esse complexum. Eo maior erat haec laetitia, quoniam studia tuae virtutis atque doctrinae optimarum artium ad illa superiora accedunt. Praeterea non aliqua utilitate rei familiaris, quoniam non parvis abundas facultatibus, ut me tua benivolentia prosequaris, adductus es, sed, ut tuae naturae bonitati obsequaris, id te fecisse existimo. Paucos ante dies ad te dedi litteras; an tibi redditae sint, non satis compertum habeo; cum illis misi ad plerosque mihi familiaritate atque veteri consuetudine coniunctos. Quae de scholasticorum turba scribis, ea sunt mihi iocundissima; saneque prudenter fecerunt, et utilitati et honori optime consuluerunt. Est enim iusta atque honesta manendi occasio amoris benivolentiaeque coniunctio; si vero multa impendere videbantur, ut salutem suam nullis legibus, nullis iuribus custodire potuissent, caute consulteque egissent, si profectione saluti suae consulerent. Sed mihi persuadere non possum, quam urbem viri eruditissimi incolunt, eam sine legibus, sine iudiciis, sine iure existere, sceleratorum ac perditorum hominum latrocinium non cohibere. Nulla mihi inicitur dubitatio, quin cuilibet bene morato et bene constituto sit in ea urbe locus; quod, si qui sunt, qui se hominibus nefariis coniungunt, quam periculosum sit cives in odium suum adducere, ex casu alterius cognoscere possunt. Tu multo gravius atque prudentius instituisti non ex ea urbe cedere, in qua doctior et eloquentior fieri possis, nimirum tuae virtuti confisus. Es enim vir, qui de instantibus, ut inquit Thucydides, verissime iudicas, et de futuris callidissime conicis. Quae hic aguntur, si essent memoratu digna aut delectare possent, his te certiorem facerem. Imolam in pontificis maximi potestatem venisse, ut opinio mea fert, non te fugit.[1]) De pace componenda non satis planum traditur. Ut finem faciam, tantum me, quem soles amare, tibi plurimum commendo. Vale.

---

[1]) Imola dobyta 1. pros. 1499, proto klademe list tento na konec téhož roku.

XIII.
Racek Krištofu Scheuerlovi.

(V Římě 1500 — o masopustě.) Děkuje za dva přátelské dopisy a za dar, ale kárá Krištofa, že z vlastního popudu mu nepíše, nýbrž napřed na jeho list čeká, ačkoli prý jinak sliboval, když Racek do Říma odcházel. Oznamuje, že míní před počátkem postu do Bononie se vrátiti, ač prý se mu život v Římě velmi líbí. (List. tišt. čís. XV.)

Rodericus Dubravus Christoforo Scheuerl Nornbergensi s. d. Binas ad me dedisti literas fere in eandem sententiam, quibus declaras, quam benivolo in me sis animo, ex quo fit, ut mihi gratissimae sint cum propter gravitatem sententiarum atque verborum tum maxime propter munus, quod mihi gratum est et esse debet; quod etiam efficit, ut quicquid habeo, quicquid ipse sum, id omne tuum existimem. Sed maxima me admiratio tenuit, cum sis incredibili humanitate praeditus et in conciliandis amicitiarum studiis quam optimus, quod nullas ad me, nisi prius meas accepisti, curasti dare literas. Non tibi adest memoria promissionis tuae, antequam ex Bononia discederem? Dicebas: »Non X dies intercedent, cum ad te literas perferendas curabo.« Res aliter, ac dixisti, evenit. Quidnam his literis, quas Venetias[1]) ad te misi, respondisti? Scripsisti ad plerosque, qui te non literis suis ut ego, sed quadam familiaritate ad scribendum excitaverunt; quapropter non dolere non potui, non in eodem me numero fuisse; nihil enim praetermisi, quantum in me fuit, non tam familiaritatis quam tuae virtutis gratia amicitiae tecum constituendae. Nam summa spe et animi et ingenii es praeditus, et mea semper fuit sententia cum his ineundam esse amicitiam, in quibus honestissimi mores dominarentur, et quibuscum bonus, sapiens, doctus fieri possem. Literae tuae, quae plenae humanitatis atque benivolentiae sunt, et ea, quae mihi muneri dedisti, efficiunt, ut tanto te amore complectar, ut tuam vitam anteferam meae; ea enim liberalitate praeditus existis, ut nesciam, quo eam officio remunerare possim. Magno, ne dicam incredibili, si tuis meritis referre gratiam non potuerim, dolore afficiar. Non enim convenit hominis praestantiae, ut quis in agenda gratia sit ita tardus, ut non satis gratus esse videatur. Erit tamen tui officii non meae ingratitudini, sed tuorum beneficiorum magnitudini tribuere. In praesenti tibi ago et habeo immortales ac divinas gratias. Non te fugiat, mi Christofore, quoniam desideras, ut te de reditu meo certiorem faciam, me iam pridem de reversione cogitasse et ante quadragesimam Bononiam venire institui.[2]) Non enim mihi satis prudenter facere viderer, si tanta voluptate atque amoenitate Urbis tam diu tenerer, ex qua nisi cum maximo dolore, ut verum fatear, discedere non potero. Nulla mihi inicitur dubitatio, quin id meae inconstantiae ascribendum esse duces; tamen sine ulla dubitatione confirmare audeo, si hic paucis non dico mensibus sed diebus vitam viveres, et patriam et parentes et affines relinquendos esse censeres. Vale et me ama, sicut adhuc singulari cum benivolentia fecisti.

---

[1]) Tak v tisku, ale my čteme Venetiis majíce zření k listu VIII. tohoto vydání, který psán byl v Benátkách a svědčí témuž Krištofovi.

[2]) List tudíž psán v Římě někdy o masopustě r. 1500.

XIV.

Racek Pavlu Szydlowieckému.

(V Bononii 1500 — v postě.) Děkuje za list v Římě obdržený, v němž oznamoval mu Pavel svůj odchod z Bononie. Chtěl prý dříve do Bononie se vrátiti, ale uslyšev o tom zůstal v Římě až do postu. Nyní vrátiv se do Bononie schvaluje odchod Pavlův z nevděčného města a oznamuje, že sám za několik dní, přijma odznaky hodnosti doktorské, do vlasti se navrátí. (List. tišt. čís. XIX.)

Rodericus Dubravus clarissimo viro Paulo Ssidlovicio s. d. Dum in Urbe essem, vir clarissime, accepi literas tuas, quae mihi periocundae fuerunt; ex quibus cognovi, quantam erga me humanitatem et benivolentiam prae te fers, quae mihi iampridem, dum Bononiae una literis operam impendebamus, cognita et perspecta erat. Ex quo fit, ut tibi magna et innumerabilia debeam, id quod semper palam praedicavi, pro quibus me tibi obligatum, quantum facere possum, polliceor, ne ingratus esse videar, quod vitium apud maiores nostros turpissimum esse iudicabatur. Magno et incredibili sum affectus dolore, quam primum audivi te hinc discessisse. Volebam adhuc ante quadragesimam Bononiam venire, ut tecum vitam iocundam atque felicem agere possem, sed postquam de tuo recessu intellexi, quoniam nihil Bononiae habui, cuius me desiderium tenere potuisset, usque ad quadragesimam Romae manendum esse statui. Paucis ante diebus, quibus has literas dedi, Bononiam veni.[1]) Ubi perspicio, quam prudenter et praeclare egisti, quod hinc abiisti atque ex ingrata civitate recedendum putasti, quae tua virtute atque morum elegantia est consecuta honores amplissimos. Ego etiam intra paucos dies doctoratus insignibus assumptis in patriam proficiscar.[2]) Vale.

XV.

Racek Krištofu Scheuerlovi.

(V Bononii 1500.) Odmítá skromně chválu sobě vzdanou, že nade všechny scholary Bononské ve slohu latinském vyniká, a chválí navzájem adressata. Prosí, aby v chválení jeho se mírnil. (List. tišt. čís. XVIII.)

Rodericus Dubravus Christoforo Scheuerl Nornbergensi s. d. Non me fallit, mi Christofore, quanta me complectaris benivolentia, id quod non modo praesens, verum etiam absens re ipsa cognovi. Legi literas tuas verborum splendore uberibusque sententiis abundantes, quibus praeter officia benivolentiae tuae quam amplissimis laudibus me dignum esse existimas, perspicio. Tribuis mihi ea, quae, dum mihi vita suppetet, assequi non potero. Nescio, quomodo nulli scholari Bononiae in literis latinis sum secundus, cum non

---

[1]) List psán tudíž v Bononii v postě r. 1500. Co přimělo Pavla k odchodu z Bononie zda snad ještě následky minulé bouře studentské, nevíme.

[2]) Ale vrátil se až asi za rok.

parum ab eloquentia absum et te iampridem in ea excellere et praestare non solum mihi sed etiam tuis popularibus video. Nec id quidem aegre ferre possum, me cum (sic) tanta turba scholarium a te uno, qui mihi charissimus semper extiteras et cuius vitam semper anteposui meae, doctrina atque ingenio esse superatum. Scribis meas laudes in aliud tempus reservare, ne nomen adulatoris nunc subiisse videaris; quod ipsum probarem, nisi in me laudando moderationem excessisses. Nomen adulatoris si fugies, suspicionem vitare non poteris. Quocirca te et oro et obsecro, ne in meis laudibus minus modestus existes (sic), ut me ornes laudibus, non autem oneres, et ut ipsa fama, quae de me percrebruerit, laudem consequi possim; quod te facturum esse non dubito, quoniam meae voluntati nunquam defuisti. Vale.[1])

XVI.

Racek Krištofu Scheuerlovi.

(V Bononii 1500.) Chválí přičinlivost a slušné mravy Krištofovy, jimiž nad mnohé rodáky své chvalně vyniká, i věstí mu, setrvá-li v dobrém, že velkou bude vlasti své chloubou. Pro tyto pěkné vlastnosti zvolil prý si jej za přítele pominuv vlastní krajany. Na konec vyzývá jej, aby zanechaje cestování co nejdříve do Bononie k studiím se vrátil (List. tišt. čís. X.)

Rodericus Dubravus Christoforo Scheuerl Norimbergensi s. d. Magnam hic Germanorum frequentiam, qui pro literis capescendis huc iter direxerunt, conspicio. Alii optima indole praediti nullam tamen fere operam literis impertiunt, irretiti illecebris mulierum; alii ingenio excellunt, doctrina eruditi sunt, multumque operae in literas conferunt, sed tanquam ad malum nati se cum hominibus nefariis coniungunt, conviviis, ludis potionibusque dediti existunt, ut difficile sit, quamvis optimis disciplinis incumbant eos in bonam frugem evadere. Alii vero spectatae virtutis atque prudentiae se ad eos viros conferunt, quorum doctrina atque sapientia docti sapientesque fieri possint; nihil enim virtutis ab eis praetermittitur. Hi adolescentes profecto in optimam partem cognoscuntur, sunt eximia pulchritudine praediti, eam honestis actionibus omnibus spretis vitiis exornare conantur. Nihil enim praestantius fieri potest, quam si ad bona corporis bona etiam animi accedant. Ex quorum numero tu mihi esse videris, mi Christofore. Cum omnes actiones tuas animo considero, perspicio te bonis corporis tuis Germanis esse parem, virtute vero atque doctrina te esse praestantiorem, ut merito de te dici possit, quod de Augusto Cicero scribit, qui aetatem virtute superasti; ex quo nulla mihi inicitur dubitatio, quin, si tibi vita continget, sis maximum futurus patriae tuae ornamentum. Hae potissimum causae, despecta conterraneorum meorum

---

[1]) K určitějšímu vročení listu tohoto jest v něm málo pomůcek. Jisto jest, že psán byl v Italii, a poněvadž hned na počátku Racek zmiňuje se o svém vzdálení z Bononie, můžeme, tušim, list položiti na rok 1500, kdy byl pisatel z Říma do Bononie se opět vrátil.

consuetudine ut te summo amore diligam, effecerunt. Scito enim te mihi adhuc neminem neque chariorem neque iocundiorem extitisse. Equidem saepenumero de te cogitans, ut Ciceronis verbis utar, eventus incertos, tempestates maris atque procellas, humanos casus, multos insidiatores viae, miramque Italorum calliditatem ac versutiam perhorresco, ne indignissimam cogaris subire fortunam Me tamen una consolatio sustentat, tua scilicet singularis virtus atque incredibilis prudentia, qui in agendis rebus tempus summamque adhibes diligentiam, ex quo fit, ut quae futura sunt, facile cognoscas. Itaque tuae erit prudentiae atque officii quam primum Bononiam reverti, omni repudiata et amoenitate et nobilitate Urbis;[1]) literisque enixius operam impendas, ut, cum domum te receperis, famam tuarum virtutum tuo adventu superes. Parentes maxima laetitia afficies et voluptate, ceterorum laudibus obscuritatem tua praestantia afferes. Si id feceris, quod te facturum esse non dubito, incredibilem animo voluptatem percipiam. Vale.

XVII.

Racek Janovi z Wartenberka.

(**V Bononii 1501 — na počátku.**) Přeje mu šťastný návrat do vlasti a věstí z jeho vzdělání hodnosti a slávu doma i v cizině. Vypravuje dále, kterak všichni odchodem jeho byli zarmouceni, zvlášť jakýs Virgilius. Konečně oznamuje, že Faenza potud není dobyta. (List. tišt. čís. XXIII.)

Rodericus Dubravus Joanni Werterbergensi, Pragensi praeposito s. d. Ut in patriam salvus atque incolumis venires, vir clarissime, optarem plurimum; quin vero in optimo statu atque in magna auctoritate et æstimatione futurus sis, non dubito, quoniam omnibus virtutibus praeditus existis. Eris profecto patriae non modo ornamento, verum etiam utilitati. Omnes tuam familiaritatem expetendam esse ducent, quoniam considerabunt ex ea et multum honoris et emolumenti posse consequi; ex quo in magna veneratione eris non modo apud Boemos verum etiam apud exteras nationes; tuo consilio omnes principes utentur, tuis dictis omnes parebunt. Non te praetereat quidem eo die, quo a nobis discessisti, nos fuisse in maximo dolore, quoniam privati fuimus consuetudine tua atque familiaritate; et praecipue Virgilius, qui eo die vix lachrimis temperavit, tuum discessum acerbissime fert; nunquam tui mentio habetur, in qua non maximo afficiatur dolore. Me plurimum obsecravit, ut ipsum tibi commendarem. Nihil habeo, quod ad te scribam. Faventia est in eodem statu, in quo te discedente a nobis fuerat.[2]) Vale.

---

[1]) Krištof tudíž tenkrát byl na cestách, které podle jiných zpráv (Allgemeine deutsche Biographie) r. 1500 po Italii konal, a nacházel se, když tento list Racek psal, v Římě. Náleží tedy list as v druhou polovici r. 1500.

[2]) Faenza od října 15C0 obležená vzdala se teprv 25. dubna 1501. List psán tudíž někdy na počátku r. 1501.

XVIII.
Racek Bohuslavovi z Lobkovic.

(V Čechách 1501.) Děkuje za přízeň dvěma listy sobě osvědčenou. Přijímá výrok, že Bohuslav mnoho Bononii děkuje, ale myslí, že ještě více děkovati má vlasti, která se jím honosí. Zamítá úsudek, že chvála živoucích jest posměch, poněvadž prý o slávě živoucích dovídají se i ti, kteří před nimi umírají. Konečně prosí za odpuštění, nedovedl-li ve spise svém panegyrickém všechny přednosti Bohuslavovy náležitě vylíčiti. (List. tišt. čís. XI.

Rodericus Dubravus Bohuslauo Hasistensi s. d. Quanta sis animi praestantia praeditus, quantave humanitate et benivolentia erga me existas, vir eloquentissime, binis litteris, quas ad me scripsisti, optime intellexi, quibus quantum oblectatus sim, nequeo verbis consequi. Est profecto humanitatis eos officiis benivolentiaque prosequi, a quibus plurimum diligimur. Ex quibus potissimum, quanto patria nostra sit Bononiae obstricta beneficio, cognovi, cum te Bononiensi gymnasio magnum quiddam debere fateris. Nescio autem, quanto plus quam patriae,[1]) cum patria meo quidem iudicio multum tibi obligata sit, quod te tanta doctrina atque verborum elegantia ornatum civem suum audeat dicere, tuoque nomine ei liceat gloriari. Cum autem scribis te mihi non parum debere, id, scilicet non parum debere, efficit, ut tibi maiori quam ante sim devinctus beneficio, videarque eorum, quae acceperim, usuram solvere. Id proverbium, quod a Pescennino Nigro[2]) didicisse scribis: »Viventem laudare est irridere,« pace tua dixerim, oblivione delendum esse existimo. Praeclarum enim est, quae plerique mortis periculo assequi vix poterant, ea te, dum in humanis es, consequi. Non te praeterit duos Decios, ut laudem adipiscerentur, mortem vita potiorem habuisse; fama recte factorum, si, dum vitam agimus, laudamur, ad eos etiam pervenit, quibus superstites sumus, quae certe non perveniret. Quocirca si omnes tuas laudes oratione[3]) non consecutus sim, te semel atque iterum obsecro, ut tuaram virtutum magnitudini quam meis ineptiis tribuas. Vale. Me, ut coepisti, ama.

XIX.
Racek Mikuláši Dětskému.

(V Čechách 1501.) Hájí výtečnosti v oboru rhetorickém Filipa Beroalda proti pomluvačům, kteří prý ze závisti naň sočí. Racek sám prý učenost jeho poznal poslouchaje pokaždé se značným úspěchem jeho přednášky, i dovolává se svědectví o tom dvou pánů z Rožmberka Petra a Oldřicha, kteří listy Beroaldovými dosáhli prý nesmrtelnosti. (List. tišt. čís. XXII.)

Rodericus Dubravus Nicolao Dieczki Pragensi[4]) s. d. Magna ducor admiratione, Nicolaë amantissime, plerosque existere et maxime eos, qui

---

[1]) Jest to zvláštní podívaná, kterak i ten Racek směl Bohuslavovi doporučovati povinnou lásku k vlasti. Známé pokárání Balbovo došlo tudíž ohlasu i u domácích katolíků. (Srovn. Humanismus etc. str. 94 a n.)

[2]) Správně jmenoval se tento italský humanista Pescennius Franciscus Niger † 1499. Napsal zejména Libellus de ratione epistolas scribendi, potom Grammaticae libri XIV a j.

[3]) Tento panegyricus otiskl Mitis na konci Elogií str. 387—393. Sepsal jej as spolu s tímto listem Racek brzy po svém návratu z učení Bononského do Čech r. 1501.

[4]) Mikuláš Dětský, vynikající měšťan staroměstský (Tomek, Děj. Prahy X, str. 261 a 273).

ingenio atque doctrina nemini concedere putant, de Philippo Beroaldo Bononiensi, quo nullus alter nostra aetate est aut doctior aut eloquentior, sine pudore parum liberalem sermonem proferre. Dicunt enim ipsum illepidas et invenustas facere epistolas ac verbis abditis et inconditis uti, nec ipsum esse apud Italos tam celebri fama, quae de ipso apud Theutones percrebruit, et tam multo nomine, neque omnes Italiae oratores nostra memoria eum praestare. Non sunt hi audiendi, quoniam magis ex invidia quam ex vero iudicio loquuntur. Verissime noster Tullius memoriae prodidit invidiam esse virtutis comitem. Nullam profecto gloriae partem teste Plinio consequuntur, qui in suis epistolis scriptum reliquit: eum, qui invidet, minorem esse. In numero pecudum ponendi sunt, in quibus nulla ratio, nullum discrimen esse videtur, cum nullum eruditorum aut praestantium virorum delectum habere sciunt. Beroaldum non modo in publicis lectionibus verum etiam in privatis disserentem audivi. Nihil in eo inveni, in quo reprehendendus esset. Est profecto in docendis publice iuvenibus optimus magister et in multis utilis atque proficuus. In latina oratione, copia et verborum elegantia est nostro tempore praestantissimus, qui ob insignem doctrinam in Italia omnium fere versatur in ore, cuius fama est non modo in universa Italia, verum etiam Alpes transcendit. Nunquam factum est, ubicunque eum loquentem sive in publico sive in privato audivi, quin semper eruditior inde proficiscerer. Tanta est in historia dicenda eloquentia et verborum abundantia, ut non Beroaldum Bononiensem sed Ciceronem aut Titum Livium loquentem esse arbitrareris. Quid mirum, si a clarissimis et praestantissimis viris Petro et Ulrico Rosensibus tam vehementer amatur atque fovetur, quos non modo gloria et genus atque nobilitas sed etiam orationes atque epistolae ipsius immortales faciunt.[1]) Quapropter desistant virum optimum atque sincerissimum conviciis incessere, ne vitia ipsi sua atque errores cognoscant. Vale.[2])

XX.

Racek Mikuláši Dětskému.

(V Čechách 1501.) Že mu nedávno jen proto psal, aby sám se cvičil v dopisování podle rady Ciceronovy. Mnoho listů prý psal z Bononie a Říma učeným a slavným mužům, ty že snad někdy sebrané vydá. Že málo jest dobrých návodů stilistických, i proto prý mnozí mu domlouvali, aby takový napsal, ale on prý si netroufá jsa ještě mlád a málo zkušený. (List. tišt. čís. XXV.)

Rodericus Dubravus Nicolao Dieczki Pragensi s. d. Superioribus diebus ad te dedi litteras, Nicolaë humanissime, Marci Tullii potissimum sententia

---

[1]) Nesmrtelným podle náhledu humanistického stal se zejména Oldřich věnováním spisu Beroaldova r. 1488. (Humanismus str. 101.)

[2]) Není-li to pouhé stilistické cvičení, na něž v následujícím listu se naráží, kontroverse o výtečnosti Beroaldově podle domnění našeho povstati mohla teprv po návratu Rackově do Čech. Zde totiž teprv zapomenouti směl na svého »nejučeněišího« Garzona. Proto klademe list na r. 1501.

adductus; habeo enim ipsum in discendi oratione[1]) praecipuum magistrum. Scribit se plus cognovisse experiendo quam discendo, et nisi se ad exercitationes retulisset, tota facultas orationis ipsius exaruisset; qui quanta fuerit praeditus eloquentia, nemo est, qui nesciat. Quapropter cum in ea arte plurimum exercitatio et assiduitas valere videatur, in epistolis componendis exercitium facere institui. Dum Bononiae litteris operam impendebam, ad eos epistolas dabam, qui humanitatis et eloquentiae fuerant studiosissimi, ex quorum numero quoque tu esse mihi videris, quoniam et moribus et doctrina bene ornatus es. Plurimas epistolas scripsi, tum cum Bononiae fueram, tum etiam cum Romae vitam agebam; hae sunt, quas ad praestantissimos viros Joanem Werterbergensem et Christoforum Weitmiller scripsi, qui ambo Bononiae ad litteras diligentissime incumbunt.[2]) Scripsi etiam plerasque ad clarissimum virum Bouslauum Hasistensem, qui nostra aetate ést graeci et latini sermonis doctissimus. Scripsi ad Pannonios, Almannos et Polonos, quas, si mihi temporis commoditas aderit, in unum opusculum congeram. Saepenumero mihi in mente versabatur multos existere, qui, etsi in sermone familiari et collocutione sint eloquentissimi, tamen epistolas nescirent scribere. Quos profecto illae ipsae causae in errorem potissimum adducere videntur, quoniam infiniti sunt, qui artem componendarum epistolarum tradiderunt, quorum nulla est eadem auctoritas atque sententia. Pauci vero sunt, ut verum exprimam, qui aut debite aut recte satis praecepta in ea arte tradidere, cum parum de inventione et parum vel nihil de elocutione scripserunt. Hos dum sequi conantur, in errores labuntur haud parvos. Sunt quidam, qui me quibus poterant precibus obsecrarunt (licet enim mihi apud te gloriari, quoniam mihi es maxime amicus et familiaris), ut in epistolis componendis ipsis praeceptor et adiutor essem, et, si quae scirem, praecepta tradenda curarem, id quod me facere negavi, quoniam mihi et aetas et ingenium ad tantam provinciam suscipiendam defuit. Complures esse dixi, qui me aetate, dignitate, ingenio et doctrina anteiverunt, qui meliora et utiliora artis praecepta tradidere et eruditius conscripserunt, quam ego me facere posse arbitror. His rationibus vix ipsos a me reppuli, et ut ab ea sententia declinarent, adduxi, et isto maxime proverbio, quod scriptum esse in libris veterum memini »Remigem prius esse debere quam ad gubernacula admovere manus«. Haec ad te scripsi, quoniam te meis litteris multum delectari existimo. Vale.

[1]) Sic, ale čti ratione.

[2]) Podle této nesprávné stilisace mohlo by se zdáti, že list psán, když ještě oba naši preláti v Bononii studovali. Ale tomu odporuje vrchní udání Rackovo, že listy k nim psal, když ještě sám v Bononii a v Římě byl, odkud teprv po jejich odchodu sám odešel. List napsán byl zajisté brzy po návratu Rackově z Italie, poněvadž v něm auktor sepsati stilistiku ještě se ostýchá, a ta vyšla již na zimu r. 1501.

XXI.

Racek Petrovi de Canonicis.

(1501.) Děkuje za velikou jeho laskavost, s kterou v listech jiným poslaných Racka pochválil a doporučil. (List. tišt. čís. XII.)

Rodericus Dubravus ad Petrum de Canonicis, legum doctorem Bononiensem[1] s. d. Non parvam animo molestiam capio, vir praestantissime, cum tantis in me collatis beneficiis tibi me ita obligatum esse intelligo, ut propter tua divina atque immortalia merita ne referre quidem gratiam possim. Cum diu apud te fuissem, non modo bona corporis sed etiam bona animi in me conferre non recusasti. Scripsisti de me ad plerosque literas, apud quos tua est maxima auctoritas; in his non modo me eis commendandum duxisti, sed etiam laudibus nomen meum celebrasti; ex quo fit, ut tanta sint tua in me merita, ut tibi satisfacere nunquam potero (sic). Erit tamen tuae humanitatis non meae ingratitudini sed tuorum beneficiorum magnitudini id tribuere. Si quid est apud me, quod honori et utilitati tuae futurum putes, id et polliceor et defero. Vale.

XXII.

Racek Bohuslavovi z Lobkovic.

(Dedikační list spisu »De componendis epistolis«.)

(1501.) Pisatel nevyhledává po příkladu jiných dedikantů přízně Bohuslavovy za účelem zištným, ač kdyby na něco podobného myslil, hledě k poměrům Bohuslavovým směl by se dobrého výsledku snadno nadíti, nýbrž věnuje prý mu spis svůj jakožto v oboru rhetoriky nejvýše vynikajícímu výtečníku, na jehož úsudku mu velmi záleží. (Na rubu titulního listu svrchu uvedeného spisu Rackova.)

Rodericus Dubravus de Boemia ad clarissimum virum Bohuslavum Hasistensem. Complures et quidem viri doctissimi libros suos aut principibus aut civibus nobilibus, quibus opes divitiaeque insignes sunt, dedicare solent, non ut eos iudices faciant, sed ut eorum, quos immortales facere credunt, amorem procurent, a quibus et honores et opes se assequi arbitrantur. Hi profecto non modo appetentes pecuniarum censentur, verum etiam adulatores iudicantur. Te autem, Bohuslave, vir praestantissime, cui meum libellum de scribendis epistolis dedicarem, praecipuum existimavi, quod memoria nostra arcem eloquentiae tenes, quem si iudicio tuo comprobabis et eum nullo vitio contaminatum dices, facile mihi persuadebo egregiam navasse operam. Quid si pecuniae avidus essem, honoris aut gloriae cupidus, non tua opera atque consilio non modo opes sed etiam honores assequi possem, cum vir

---

[1]) Po celý čas pobytu Rackova v Bononii byl tento Petr předním legistou na universitě. Poněvadž list náš obsahuje díky za četná doporučení, a doporučení ta nejvhodněji dána býti mohla na konci studií Rackových, klademe list na r. 1501.

sis doctrina, ingenio, opibus praeditus? Quocirca velim, cum otii quicquam nactus fueris, in eo legendo verseris; quem si a te probatum iri intellexero, non gravabor eius legendi copiam aliis facere. Vale.[1])

XXIII.

Jan Garzo Rackovi.

(1501.) Chválí jeho stilistiku a velebí auktora, i napomíná jej, aby na dráze studií vytrval. (List. tišt. čís. I.)

Joannes Garzo Bononiensis Roderico Dubravo de Boëmia s. p. d. Venit ad manus meas libellus, qui de scribendis epistolis abs te nuper editus est. Eius legendi multis copiam feci. Ad unum omnes te esse affirmarunt, qui aetatem virtute superasses. Laudata est ab illis tua vis dicendi, quam cum scientiarum gravitate coniunxisti. Quivis non mediocri admiratione adducitur, quod tam brevi tempore eloquentissimus evaseris,[2]) ut ex omnibus civibus tuis, quos in oratoriam dedisse operam constat, tibi tuto et merito possit deferri principatus. Magnum diis immortalibus beneficium debes, qui te tam praeclaris dotibus ornandum duxerunt. Tu animi, tu corporis bonis, tu fortunis abundas, ut, quem tibi praeferam, videam neminem. Plurima in te sunt virtutum ornamenta congesta, quae silentio praetereo, ne me assentatorem existimes. Ne coeptis absistas, te obsecro. Tu cognatos, amicos, patriam et me, apud quem filii suavitatem obtines, incredibili voluptate afficies. Ne sinas, mi Roderice, tuas illas singulares dotes, quibus a diis donatus es, tabescere desidia. Forte nonnulli me temeritati nimium servire arbitrabuntur, qui te currentem calcaribus concitem; verum tanta est mea erga te benivolentia, ut tibi praecepta dare fuerim ausus. Vale[3])

XXIV.

Jan Garzo Rackovi.

(1501.) Chválí opět rhetorická studia Rackova a velebí auktorovy vlohy. (List. tišt. čís. II.)

Joannes Garzo Bononiensis Roderico Dubravo de Boëmia s. p. d. Quale meum fuerit de tuo libello iudicium, te certiorem feci. Laudavi ingenium tuum, quod eam provinciam tibi depoposcisses, quae admodum difficilis esset.

[1]) O vročení listu tohoto a celého spisu viz předmluvu. K listu tomuto odpověď viz v Listáři Bohuslava z Lobkovic pod čís. 170. Jest tam nevročená, ale náleží zajisté na rok 1501.

[2]) Jak výtečná koli zdála se Garzonovi elokvence Rackova, tak příliš rychle jí nenabyl, jak tu učitel jeho praví; nebo do r. 1501 uplynulo 12 let, která byl na studiích strávil. (Srov. předmluvu.)

[3]) Tento a následující list, obsahujíce chválu spisu Rackova, napsány byly zajisté nedlouho před vytištěním jeho.

In illis praeceptis tradendis Quintilianus, Asconius,[1]) Victorinus[2]) pluresque alii elaborarunt. Studia haec oratorum pene interierunt. Tu temporibus nostris florebis, in quibus pauci reperiuntur, qui eloquentiam calleant. Pluribus tu virtutibus polles, quas referre nullius est operae pretii (sic). Est profecto loco miraculi habendum unum existere Rodericum, qui in tam praeclaram frugem evaserit. Multum debes naturae, quae te his dotibus, de quibus te superioribus literis non invitus admonui, ornandum duxit. Paucos vel potius nullos mea vidit aetas, in quos tantum beneficii natura contulisset. Vale meque mutuo diligas.[3])

XXV.

Racek Petru Opalińskému.

— — Raduje se, že mu poslal list a na něj v dáli nezapomněl, i slibuje vzájemné přátelství. Děkuje za pozdravení, jež mu vzkázal Stanislav Ostrorog, a vzkazuje mu tolikéž. (List. tišt. čís. XVI.)

Rodericus Dubravus Petro Opalenski canonico et custodi Posnaniensi[4]) s. d. Postquam accepi literas tuas, Petre amantissime, non potui non maximo exilire gaudio; erant enim verborum splendore elegantes, ex quibus intellexi te nostram familiaritatem, quam ex morum et studiorum similitudine contraximus, memoria nondum deposuisse. Est is profecto vir ingenuus atque incredibili humanitate, qui cum in ineundis tum etiam in retinendis amicitiarum studiis est optimus. Quocirca erit et humanitatis meae et officii, id quod dum essemus praesentes, feci, te summo amore prosequi. Nihil a me praetermittetur amicitiae tecum constituendae; facit hoc tua egregia virtus, ut hi, qui in numero hominum haberi volunt, tuam amicitiam summo studio expetendam esse ducant. Mea semper fuit sententia, cum his hominibus consuetudinem, amicitiam rationemque iungere, in quibus studia virtutis, humanitatis, doctrinae plurimum existunt. Ea, quae scribis de domino Stanislao Ostrorog,[5]) qui mihi suo nomine salutem ascribere iussit, sunt mihi gratissima. Est is vir, quem, dum mihi vita suppetet, numquam amare, colere, venerari desinam. Quapropter tę quibus possum precibus et oro et obsecro, si aliquando ad ipsum tuas literas perferendas curabis, me ei plurimum commendes. Vale.[6])

---

[1]) Asconius Pedianus, římský grammatik, učitel Quintilianův.

[2]) Victorinus Africanus, slavný grammatik III. stol.

[3]) O vročení viz poznámku k listu předešlému.

[4]) Adressat slul správně Opaliński a byl nejspíš syn Mikuláše kastelána Międzyrzeckého.

[5]) Jest to proslulého státníka polského Jana Ostroroga syn, který tak jako někdy otec v Bononii studoval a s Rackem se seznámil.

[6]) Ke vročení tohoto listu nevíme pomůcek.

XXVI.

Racek Krištofovi z Weitmíle.

— — Chválí jej a těší se jeho přátelství, i slibuje navzájem lásku a oddanost. (List. tišt. čís. XIII.)

Rodericus Dubravus Christoforo Weitmiller, praeposito Wissegradiensi s. d. Parum viderer fungi officio meo, vir ornatissime, si, cum praesens te litteris meis (sic) participem fecerim, nunc, quoniam intervallo locorum disiuncti sumus, nullas ad te perferendas curarem; non abessem a vitio ingratitudinis, quoniam me in tuam amicitiam nunquam recipere recusasti, a quo vitio me semper alienum praestiti. Est enim ingratitudo teste M. Tullio mater omnium vitiorum. Es praeterea vir natura admirabili singularique industria, ad quae accedunt studia tuae virtutis, humanitatis, doctrinae, plurimarum artium atque optimarum, quae potissimum efficiunt, ut non inops modo consilii, sed vix mentis compos esse viderer, si tui studiosus non extitissem. Est hoc mihi natura datum, ut cum his familiaritatem ineundam esse putem, quibuscum doctus prudensque fieri possim. Erit itaque tui muneris atque officii me tuo amore atque benivolentia complecti, id quod te facturum esse nulla mihi inicitur dubitatio. Habeo enim optimum testimonium amoris tui, quod maturius mihi quam ceteris consilia tua voluisti esse nota. Vale.[1])

XXVII.

Racek Bohuslavovi z Lobkovic.

(**1501.**) Prosí, aby dílo jeho o Vlastě, které za horek minulého léta sepsal, napřed přečetl, než podáno bude veřejnosti; zvlášť pak upozorňuje na jeho počátek, v němž o původu Čechů promlouvá. (Na počátku vydání »Vlasty« Mitisova.)

Rodericus Dubravus Bohuslao Hassistensi s. Quum superiori proxima aestate,[2]) illis longis diebus otium mihi oblatum esset, essemque illo aestu magno in legendis libris prorsus confectus, id totum impendendum sum ratus in historiam Vlastae literis tradendam. Quae etsi non minimum laboris mihi attulerit, tamen delectatio, quam ex mulierum admiratione percepi, et gloriae aviditas, quae me plurimum iuvat, laborem levare videbantur. Sed quoniam mihi multum placere nolo, et blandiri omnia, quae scribo, videntur, ne eo

[1]) List bezvýznamný, psaný buď z Říma, když Racek tam přebýval (v zimě 1499 až 1500), do Bononie nebo z Bononie do Čech, kam Krištof před Rackem se navrátil. Jen tolik dovídáme se z něho, že Racek psával netoliko vzdáleným než i takovým přátelům, kteří s ním přebývali v témž městě, patrně, jak sám často vykládá, na pocvičenou.

[2]) Udání toto, že v letě (1501) Racek »Vlastu« skládal, neshoduje se s datem listu Soleriova, který zde pod čís. XXIX. otiskujeme. Znal-li totiž Solerius dílo to již 18. června v Bononii, musil Racek skládati je dříve. Ovšem spis není objemný, a mohl složen býti za několik dní, i možná, že toho roku záhy nastala horka, tak že Racek, když list tento na konci r. 1501 psal, mohl se o době skládání mýliti.

modo deceptus cunctis ridendum me praeberem, ad te prius, utpote ad principem literarum ac de lingua latina optime meritum, eam proficisci debere mihi persuasi, ut tuis manibus attrectaretur, priusquam ad invidorum et malevolorum manus perveniret, qui si nihil sapere didicerint, saltem inanem scientiae persuasionem se habere haud ignorarent, et ceteris bene facere haud impedimento essent (sic). Quare, vir praestantissime, ut paucis utar, eo quod epistola in calce libelli ad te adiuncta est, rogo, ne graveris id, qualecunque sit, cursim perlegere, illa vero, quae in principio historiae sunt, ubi mentio de Bohemis fit, studiose perpendere et examinare. Id si feceris, quod te facturum non dubito, mihi persuadebo te pristinam benevolentiam erga me adhuc prorsus retinere. Vale.[1])

XXVIII.
Racek Bohuslavovi z Lobkovic.

(1501.) Posílá na posouzení »Vlastu«, kterou teprv potom míní vydati, až z brusu Bohuslavova vyjde; neboť prý zaujímá on první místo mezi učenci v Čechách i v cizině. (Na konci vydání »Vlasty« Mitisova.)

Ad clarissimum virum d. d. Bohuslaum de Hassisteyn et Lobkowicz Roderici Dubravii epistola. Egregia excellensque virtus tua, vir clarissime, me in hanc sententiam impulit, ne historiam Vlastae, superioribus diebus a me conscriptam,[2]) cunctis legendam praeberem, nisi eam prius ad tuam limam deferrem; quippe uti tibi videbitur, ita censebo faciendum esse. Tua enim eximia virtus non solum nostrae nationis hominibus verum etiam exteris gentibus adeo clara existit, ut tibi facile concedendum (neque id immerito) censeant principatum in omni genere scientiarum. Quod cum ita sit, nulla me tenet dubitatio, si tibi placuerit, ceteris quoque perfacile placituram, eo quod tuo ingenio et virtuti ab omnibus tantum tribuatur, quantum olim Pythagorae a Pythagoricis, cuius autoritati sine ratione acquiescere solebant, id solum dicentes: »Ipse dixit.« Quocirca, vir praestantissime, pro tua in me et mea erga te summa benevolentia a te peto, ne id facere recuses. Tuo enim arbitratu ipsius legendi potestatem cunctis facere haud gravabor. Vale.[3])

XXIX.
Antonín Solerius Rackovi.

V Bononii 1501 — 18. června. Obdivuje se učenosti, již osvědčil Racek listem jemu daným jakož i »Vlastou« Garzonovi zaslanou, a těší se z jeho přátelství. (Na konci vydání »Vlasty« Mitisova.)

Antonius Solerius Carpensis Roderico Dubravo Bohemo s. Literae tuae, quas ad me Dominico tradideras, summa cum voluptate a nobis lectitatae

---

[1]) O vročení listu tohoto viz předmluvu.

[2]) Zde opět doba složení »Vlasty« udána jinak. Poněvadž Bohuslav dílo Rackovo obdržel až na konci roku 1501 (srv. předmluvu) nemůže vzhledem k listu Soleriovu, který ihned následuje, ani udání toto shledáno býti správným.

[3]) O vročení listu viz předmluvu.

fuerunt, vir eruditissime: illae quidem non transmontanam barbariem, sed latialem sapiunt penitus et redolent eloquentiam. Quid latialem? immo Tullianam revera prae se ferunt ubertatem. Quod Italae Musae te lacteo facundiae fonte sedulo nutriverint, nobis non modo epistolium tuum sed et opusculum illud facillime demonstravit, quod mirabili verborum ornatu digestum gravissimisque sententiis et variis historiis refertum Vladislao Bohemiae Pannoniaeque regi potentissimo sapientissimoque te dedicasse[1]) iam legimus, cum illud Dominicus noster nomine tuo ad Garzonem afferret. Qui quot et quantis te laudibus efferat, testes sunt scholastici, testes sunt amici et alii. Ipse quidem vocalissimus est praeco et buccinator (licet sit edentulus) tuae singularis prudentiae, eruditionis et eloquentiae. Quid multa? publice, privatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubique locorum, ubique gentium, ubique temporum, Rodericus Bohemus a Garzone Bononiensi extollitur celebraturque meritissimo praeconio. Ego enim iam, antequam tua legissem, arbitrabar me in dicendo tecum contendere posse: sed cum melliflua verborum tuorum sonoritas aures meas insonuerit, mox audaciam meam redargui mecum dicens: »O Antoni, quid cum amaracino sui? quid cum fidibus graculo? Hunc aeque tu homuncio atque Herculem vincere posses, qui apud Philostratum Pygmaeos omnes correptos leonis pelle involvit.« Quamobrem ego pluris honorem meum faciens quam divitias omnes (nihil est enim, quod ab homine, si quis sapit, magis existimetur quam honos prius) (sic), rubore non parvo afficior, cum videam meas a tuis literis undecunque superari; non equidem invideo, miror magis, quod a tenellis (ut aiunt) unguiculis a doctoribus Felsineis semper alitus rhetorices artis studio adusque sanguinem insudaverim, et te iuvenili flore decoratum saltem aequare non valeam. Quare meas ad te scribere non auderem, ni tua infinita prope excitasset humanitas, qua plurimum fretus has, qualescunque sint, exarare decrevi, quibus tibi significem, quam maximae fuisset mihi iucunditati, cum intellexerim, me non meis meritis sed incredibili tua benignitate te in amicitiam tuam suscepisse. Quam mutuis colloquiis, quotidiana vel saltem hebdomatica literarum reciprocatione augere conservareque cuperem; sed cum propter nimiam locorum distantiam prohibeamur, illius sapientissimi praeceptum uterque nostrum observet, qui dicere solebat nos amicorum tam absentium quam praesentium debere esse memores. Vale. Bononiae XIV. Kal. Quintil. anno salutis millesimo quingentesimo primo.

---

[1]) Bylo-li skutečně dílo Rackovo králi Vladislavovi připsáno, o tom slušně možná pochybovati. Neboť předně Racek v žádném z listů průvodních, adressovaných Bohuslavovi z Lobkovic, o tom zmínky nečiní (ač ovšem ani nikoho jiného neuvádí, jemuž by byl dílo věnoval), potom pozdější vydavatel Mitis žádné dedikace neotiskuje, kterou by byl sotva vynechal, kdyby ji byl při spise našel, když, jak následující číslo svědčí, při vydání svém otiskl list, který s obsahem díla nikterak nesouvisí.

XXX.

Racek Janovi z Lobkovic.

— — Doporučuje vřele žáka svého Hynka Krabici z Weitmíle k opatrování v Bononii, kam tento na učení se ubírá, znaje prý ze sedmiletého pobytu lstivou povahu Italů Dále oznamuje, že bratr adressatův Ladislav u něho pilně latině se učí a brzy také do Italie se vydá, i chválí strýce jejich, který, ač sám latiny nezná, přec jim opatřiti hledí vzdělání humanistické. (Na konci vydání »Vlasty« Mitisova.)

Rodericus Dubravus Joanni Lobcovicio,[1]) v. cl., s. Hynkonem Krabicze,[2]) unum ex discipulis meis, literarum latinarum studiosissimum, studiosiorem vero in me colendo, non minus tibi amicum iucundissimum, qui Bononiam tanquam ad mercatum bonarum literarum iter capessendum duxit, ceteris omnibus rebus volo tibi esse commendatissimum, velimque, ut eum ita tractes, ita curam ipsius geras suscipiasque, ut maxime videbis sibi fore pernecessarium tuaque dignitate et humanitate dignissimum. Debes quidem velle (sic) adolescentem peregrinum, morum ac rituum Italicorum penitus ignorantem, tuae patriae civem, ne in fraudem deducatur circumveniaturve. Sum enim bene expertus ingenia Italorum, qui septennium fere illic in studio literarum egerim, tu quoque, qui non parvum feceris periculum. Itaque erit mihi gratissimum, si illum volueris ab his iniuriis esse integrum et incolumem. Et ut tibi dicam ad summum, hunc tibi commendo ea commendatione, quae potest esse diligentissima. Ladislaus, frater germanus tuus, usque adhuc apud me literis latinis invigilat, cui propediem iter ad te suscipere continget, ut ex eodem fonte, quo tu hauris, literas bonas quoque hauriat. Est, me hercule, patruus tuus maximis laudibus illustrandus, qui etsi literas latinas ignoret, amator tamen sit maximus earum, qua quidem re vos mallet adiuvare quam divitiis, id quod Alexandrum Magnum factitasse inquiunt, cum praesertim genere sitis nobilissimi atque clarissimi. Vale feliciter.

[1]) Jan tento a bratr jeho mladší Ladislav byli synové Ladislava, praotce Chlumecké větve čili nynějších knížat z Lobkovic. Když tento list byl psán, byli patrně sirotci pod poručenstvím některého strýce. Ale kdy to bylo, neumíme pověděti.

[2]) Podle Jirečkovy Rukověti byl tento Hynek bratrovec proboštа Krištofa, jemuž některé listy Rackovy svědčí. Poněvadž tento Hynek teprv r. 1523 byl místopísařem desk zemských, připadá snad list tento v dobu značně mladší, než všechny předcházející. Dobu tu ani přibližně určiti nemůžeme zvlášť proto, že rukopisného rodopisu Krabic z Weitmíle, jehož auktorem právě tento Hynek jest, na ten čas najíti nelze. Aspoň v seznamech univ. bibliotheky Pražské, kde podle zpráv starších měl by rukopis ten se nacházeti, po něm není stopy.

B.

LISTÁŘ VÁCLAVA PÍSECKÉHO

A DOPLNĚK

LISTÁŘE JANA ŠLECHTY ZE VŠEHRD.

I.

Václav Písecký Řehoři Hrubému.

V Praze 1505 — 20. pros. Upokojuje otce, který si stěžoval na nedostatečný dozor na syna, i vykládá vychovatelské zásady své, po návodu antických spisovatelů stejně dávaje výhost bezuzdnosti jako přílišné přísnosti a hledě více k dokonalosti duševní než k uhlazenosti vnější. (List. rkp. čís I.)

Vinceslaus Piscensis Gregorio Hruby [1]) s. d. Accepi nudiusquartus, generose domine Gregori, Tuae Dominationis scripta, in quibus maiorne prudentia an vero propriae sobolis cura eluceat, non facile dixerim. Cavet enim T. D. et timet filio, et recte quidem. Unde consentaneum erat rationi, ut ego nihil cunctatus subdidissem responsa; et vel me purgaverim, vel T. D. moerore levassem. Non feci autem, nam tum plurimis distrahebar curis, quae posteaquam me deseruerunt, accinxi me operi et calamum simul ac animum responsioni adaptavi. Nam meo quidem iudicio T. D. partim aliter, ac res se habet, suspicatur, partim eorum, quae me ambiguum reddunt, meminit. Ubi enim prima fronte T. D. queritur ex coniectura filium aut extra urbem aut alio sese ferre solitum me huius rei penitus ignaro, nullo pacto habeat fidem. Nisi enim mihi comes fuerit, nunquam non solum extra urbem sed ne domo quidem mea effert pedem. Quodsi forte rumor pervenit Vestras ad aures, vel illo vel quocunque alio id referente, ipsum quaedam permeasse spatia, posteaquam coenae summa imponitur manus, actum est quidem, sed me huiusce rei auctore et duce; et certe, quantum mei animi coniectura colligo, cum magno et lucro et foenore. Quod quidem et acutissimos stoicae haeresis philosophos observasse memoriae proditum est. Jam vero indulgentiam illam (sic), quam T. D meminit, Fabius Quintilianus execratur a puerisque pessum abire cupit, apud me nullus fere locus relinquitur. Est enim, ubi teneris irrepserit animis, futurae et socordiae index et desidiae. Hinc est quod semper eam exhorrui atque prorsus invisam erga pueros habui Virgilianae memor sententiae: »Adeo a teneris consuescere multum est,« non tam vero illam quam acerbam severitatem, quae plerumque et a studiis terret et nobiles mentes ut pessima quaeque mancipia indurare

---

[1]) Na okrají poznamenáno oprávcem alias Gelensky.

solet facitque authore Quintiliano, ut pueri studia, quae nondum amare possunt, oderint et amaritudinem semel perceptam etiam ultra rudes annos reformident. Praeterea in aetatem infirmam et iniuriae obnoxiam turpe videtur nimium mihi licere. Unde censeo pro virili mea enitendum, ut ab utraque supersedeam, et tutissimo inter has delecto medio loco pedem sistam. Quod etiam apud omnes alios, tum vero et maximum (sic) apud T. D. filium observare contendo, quem in omnibus doctrinis apto ingenio, memoria facili, aequa et diligentia et assiduitate offendas et, ubi magis cohercere et deprimere licet quam addere, invenias. Faciam itaque et morem quem antea tibi geram, ut neque temeraria sese efferat levitate, neque rustico et servili more indurescat. Quam quidem operam cuipiam scholarium committendam indignum profecto iudicavi; nam neque me vires deficiunt, neque me T. D. caussa gravabit iste labor. Ubi vero in calce T. D. efflagitat ex me discendi modum, calcar addit currenti et stimulum. Unum tamen est, quo ego plurimum moveor et in dubiis versor fluctibus: quanam pulchritudine morum deficiat, illane philosophica, quam Plato iudicat solius animi a vitiis purgati esse pulchritudinem, et theologi facile accedunt, an ea, quae totam in gestu corporis officioso et substantiam et vim suam fundat, et quam mundus summaque capita mundi sibi exhiberi volunt. Quodsi primum est, non videtur mihi plurimum degenerare, quin potius ad id, quod a puero id aetatis exigeretur, a quo nihil perfectum nec exigi nec sperari potest, alludere; sin alterum, in eo mihi dari veniam cupio et si pateris sine stomacho, iure extorqueo. Qui enim fieri potest, ut mihi semper aut academiae aut lycei aut porticus limina salutanti talium peritia morum obtigerit, quam philosophi morales et confutare et vehementer posthabere, despuere ac extirpare non dubitant? Sed cesso iam; nescio enim quo pacto mihi paucis disserere volenti calamus hucusque expatiatus est. Haec tibi scribo, non quo doceam, sed quo mihi satisfaciam. Risum enim ciet, ut ait Horatius, ligna addere sylvis. Vale, patrii nominis columen. Datae ad s. Henricum tredecimo Calendas Januarias die anno M. D. VI.[1])

II.

Václav Písecký Řehoři Hrubému.

V Praze 1506 — 2. února. Děkuje za darovanou sobě knihu a chválí přičinlivost synka Řehořova. Odmítá skromně pochválení listu předešlého a vykládá nedostatečnost nabytého vzdělání svého, i děkuje Hrubému a Šlechtovi, že ho k studiím humanistickým povzbudili, v nichž míní horlivě pokračovati. (List. rkp. čís. II.)

Vinceslaus Piscensis D. Gregorio Hruby s. d. Quas tibi gratias, generose domine Gregori, vel agere vel meminisse debeam, nondum profecto didici, quippe qui sim in eo genere, quae Tua est ad me benevolentia, non macer adeo sed aridus et exanguis. Libello me largiri dignatus es. Quid est, quo

[1]) Zde nutno vzhledem k blízkému počátku roku rozuměti 1505, poněvadž list následující, který se zřejmě k tomuto váže, dán jest 2. února 1506.

equidem moliar vel temere D. T. gratificari? Talis enim tantusque est libellus, ut explicari non possit, amicus vero, ne cogitari quidem Contueor iam ego, nedum cerno animum T. D. mihi satis superque esse devinctum et conciliatum. Tantum igitur abest, ut Tuam ego dignitatem non amem, non venerer, non vel maximi faciam, ut ab hoc scelere, et quidem inexpiabili, merito et damner et abiudicer. Vide itaque, an in eo negotio, quod tu mihi, virorum dignissime, demandasti, obeundo obsecutus fuerim Tuae voluntati necne? Ferebat Tuus animus decapillatum iri filium; sit non sit, tu, te ipse quaeso, severus statuare existimator et iudex Sed missa fiant haec, ne calamus expatietur: agamus aliis. Equidem, generose domine Gregori, pro Tua in me humanitate consului enavandam mihi operam, multo quam antea et vehementiorem et vivaciorem, qua filium T. D. doctum simul ac virtutibus ornatum reddere possim. Quod faciundum tam facile reor, quam mihi sese ille offerre non negligit in his literarii ludi sacramentis aptissimum. Quem ego modo absit blandiuscula frons) si meas ausim delicias et fateri et praedicare, non nimium aberraverim. Quod mihi ex epistolio ad Tuam humanitatem iampridem transmisso tantum et tribui fateris et ipse tribuere non dubitas; facis tu quidem ea, quam plurimum calles, prudentia. Dici autem non potest, quantum nec in illo mihi placeam, nec illud probem. Nam Tuae dignitati, viro mihi inprimis amicissimo, non criticis illud cuderam. Feci equidem, ad quod mihi et tempus et vires sufficiebant; sed non me tali dignor honore, ut magistros Pragenses, qui aut nullus aut novissimus videor, ipse doctrinis antecellam. Deinde quum ab ipsis pene (ut ita loquar) liniamentis Alexander et semper et totum (quales nactus sum praeceptores) possederit, tum hisce temporibus Aristoteles adulterina palliatus paenula, inculta, horrida, inepta sibi addixerit, qui fieri potest, ut vel minimo verbo, quod risum doctis non excutiat, in hoc scribendi munere gloriari iactabundus possim, qui semper in lycei vix liminibus squallenteque peripatetica familia detentus non quomodo sed quid, non quam lepide sed quam acute, quam subtiliter, quam profunde loquar, probem, confutem, impensissimo paene studio ignobile expendebam otium? Accessit huic iniuria praeceptoris, qui me talibus imbuisse vitiis non dubitavit, librorumque, quibus offundebar, malitia. Illis siquidem ego ita adfectus fueram (adeo a teneris consuescere multum est), ut mansuetiores Musas non reformidaverim adeo, sed fugerim, sed despuerim, sed oderim. Hae sunt sordes, haec vitia, haec ipsa sunt vincula, quibus stringebar, notabar atque foedissime decolorabar. A quibus quum me absolvere et exuere vix coeperim et quasi nutabundus haeserim, supervenit T. D. adhortatio viva, flammea, aculeata, qua quidem non modo bene adfectus sum, sed et accensus et animatus. Itaque et T. D. et illi philosopho, quicunque est, facile credo doctissimo,[1]) tantas ago gratias, quantas sane possum; quod sese mihi optimos incensores ad haec capessenda studia reddidistis, quibus me ligneum philosophum et animare et quam decentissime ornare possim. Iamiam ego manibus pedibusque in hanc ducor

---

[1]) Že zde míněn Jan Šlechta, nemůže býti pochybno. Jeho Mikrokosmus jest snad ona knížka, kterou Písecký darem dostal od Hrubého.

provinciam, non quo transfugam, sed cautum aemuler negotiatorem, ut select presso ac florido dicendi genere huic, quam mihi vel a longe salutare videc philosophiae quantulumcunque et lumen et decus adferre queam efficerequ cum huius militiae sacramentis perdius et pernox, quantum otii dabitu pectus admovero, ut in talis palaestrae vestibulo saltem studiosi nom tironis merear, et vestram de me opinionem non solum aequem, sed (qu utinam fiat!) longe antecellam. Tum mihi fortasse licebit mussare, qui n Pythagoreae taciturnitatis contemno. Nunc igitur quum aberraverim, venia mihi habendam posco: tunc vero ipse praecludam, ipse negabo Vale, optimu patriae et robur et decus. Datae Pragae ad s Henricum VI Nonàs Febr arias Anno M°. D VI.

III.

Václav Písecký Janu bakaláři, učiteli svému.

V Praze (**1506**) — **20. května.** Aby pokáral liknavost jeho v dopisování, píše r tento kratičký (a pro tajemné narážky nám nesrozumitelný) list a přičiňuje veršované v zvání, aby pohrdna starými novým studiím humanistickým se oddal. (List. rkp. čís. I

Vinceslaus Piscensis Joanni baccalaureo, praeceptori suo s. p. d. Si vales, ego studeo. Quum me hac tempestate vel nullis vel brevissimis all queris, coniecto hinc omnes meas tibi directas epistolas magno esse one Silui igitur hactenus, et siluissem, nisi responsa alieno efflagitasses ore. Quib ut me tibi morigerum et ab veterna illa amicitia ne quidem ad digitum (dici solet) transversum discedentem certo probes, ecce pro tua nulla epistc tria ex me vera accipe. Lazarum prorsus nescio. Paucis nam peraeque ac t

Dum tardum pedibus celeri transcendere cursu
Molior, hic abit, et Daedalus omnis abest.
Nec vector rapidis fugiens ocissimus alis
Opperitur. Parvum pellege epistolium.

Datum XIII. Calendas Iunias ad S Henricum.

Eidem, linquat Alexandri grammaticam.[1])

Barbaram Alexandri patriam tu sperne Joannes:
Ausonium et poteris sat decorare chorum.

[1]) Míněno zde Doctrinale Alexandri Galli, obecně za učebnici na školách stře věkých užívané. Vročení předcházejícího listu vyplývá z přídavku »ad S Henricum«.

IV.
Václav Písecký Sigmundovi z Jelení.

V Praze 1506 — 9. června. Velebě cnosti a vědy všeliké vybízí žáka, aby na svůj prospěch a na útěchu otcovu jim se horlivě oddal. (List. rkp. čís. III.)

Vinceslaus Piscensis Sigismundo, discipulo suo s. d. Si studes, bene est, ego quoque studeo. Quantae mihi curae fueris antea, Sigismunde amantissime, hisce ex literis satis superque cognoscere poteris, quas quidem non nisi summa in te amoris mei observantia tibi visendas transmitto. Tam enim te amare videor, quam qui maxime, ob eum, qui intra te est, igniculum tum ad praeclara illa humanitatis studia tum ad virtutes capessendas. Tibi itaque in eo excitando deesse nolui, quin te admonitione mea etiam ultro et celeriuscule currentem stimulare statui, rem tibi facturus nescio an iucundissimam, certe quod scio longe utilissimam, te quoque dignissimam. Quid enim aut virtutibus aut literis antiquius? quid pulchrius? quid nobilius? immo quae res splendori earum composita non iacere et sordescere incipiat? Omnibus aliis fluxis et caducis existentibus sola virtus cum praeclarissimo studiorum exercitio et constantissima et nobilissima est, quae tibi perenne nomen veramque animi nobilitatem pollicetur dabitque, si eam venerari et oppido excolere contendes. Perge itaque, perge, Sigismunde amantissime, et fac ita vehementer literis incumbas, ut illam de te, quam mihi polliceor, spem non modo aeques sed et longe antecellas. Ita enim parenti tuo, ita amicis, ita meae necessitudini, ita et tuae, quae te manet, gloriae quam optime consules, si ingenium, si memoriam, si denique animum, qui tibi neque plebeius neque trivialis est, acerrimo et virtutum et literarum exercitio indies meliorem efficies. Age igitur accedentibus annis sciencia quoque accedat, ingenium adolescat, memoria item et vegetior et adminiculatior reddatur adeo, ut, dum puerum adhuc ephebum agis, omnium in te oculos convertas, et tua illa incredibili docilitate omnibus te spectabilem et admirandum constituas. Vellem (sic) equidem eo te cupiditas studiorum deferat, ut omnes in hoc munere facile vincas. Quod quidem ut facias, hortor, moneo et, ut praeceptoris fungar officio, praecipio. Neque enim is es, qui sis nescius te studio tali cum meum tum paternum in te amorem facile excitare. Paucis te moneo, neque enim pluribus patiebatur tabellarius. Tu dum abundantiora et meliora desideras, redde mihi tuas literas. Vale et time Deum. Pragae ad s. Henricum V. Idus Junias anno quo supra.[1])

V.
Václav Písecký bakaláři Janu Táborskému.

(V Praze) 1506 — 13. června. Těší v strastech postaveného a domlouvá mu, aby nemyslil na samovraždu, důvody z filosofie antické a z písem sv. čerpanými. (List. rkp. čís. V.)

Vinceslaus Piscensis Joanni baccalaureo, Taboriensi s. d.[2]) Vehementer te calamitatibus affligi ex his, quas ad me dedisti literas, plane intelligo. Sunt

[1]) Tak napsáno původním písařem. Od pozdějšího oprávce přetrženo a napsáno 1506.

[2]) Pozdější rukou přidáno: suo praeceptori. Přípiskem tímto identifikován tento bakalář Táborský s adressatem listu III., nevíme proč.

enim literae tuae querulae. moestae et paene horrendae. Ecquid nam agitur, ô Joannes? Ubinam gentium, ubi locorum te contines? Ubi tot tantisque offunderis perturbationibus? Quo pietas, quo ingenium, quo mores illi, quos optimus quisque non summa sine laude celebrat, abs te facessunt? Cur tibi tanta fueris imbecillitate, tanta crudelitate, ut adversae fortunae, quam te experiri fateris, non modo succumbere sed etiam ultroneam necem tibi inferre contendas? Exhorrui, sane exhorrui, quum te ex tuis literis eo redactum cognoverim, ut non ulterius. Es enim cum animi tum fortitudinis multo egentissimus. Quare monitus oratu tuo hanc scribendi provinciam ingressus sum tanto quidem libentius, quanto te mihi coniecto ut profecto deditissimum ita quoque et amicissimum. Scribis te plurimis agi turbelis. Et quaenam haec nova res? An fortasse tu iam caducum exuisti hominem? An vero procelloso pererrato aequore te intra placidissima littora continere autumas, iamiam asylum foelicitatis conscendisse, et non magis fragilem agere hominem, fluctibus inversari; ipsaque prima virtutis limina vel longe salutare pugnacissime etiam contendas? Quo fit, ut nihil apud te loci relinquatur, quo quidem tuam queraris fortunam aut ipsam naturam non peraeque tecum agentem. Omnibus haec conditio iusta est, et quum omnes tali examinemur lance, tum vero et maxime optimus et doctissimus quisque. Nam lyricorum primus ait: »Feriunt summos fulgura montes.« Quid igitur tu facies, quid causaberis, quid collacrimaberis, nisi inter vel optimos vel doctissimos te pudeat reputari? Aut forte extra omnem virtutis ideam evagaris, aut splendorem et decus, famam denique perennem tali exercitio reportamus. Noli itaque (quod facis) agere, noli, ut illum tam venerandum regiae coelestis chorum criminis nota foedare non dubites (sic). Neque enim furiosus Mavors neque Saturnus neque quicquam aliud te offendit tuasque tibi impartit furias, nisi tute ipse. Nam nemo laeditur nisi a se ipso. Tum vero tribulationes illae quid tibi mali adferent? Quod enim flagellum grano, quod fornax auro, quod lima serrae facit, hoc tribulatio viro iusto, quam ego in omni virtutis palaestra summum magistrum haud dubie dixerim. Tu vero scribis te ab ea deiectum adeo, ut et timueris tibi tua sponte inferendam necem. Quod ubi adverti, mihi crede, defeci. Nam non tam ammiratum quam attonitum me tua animi imbecillitas reddidit. Siluissem itaque nisi philosophicas efflagitasses pharmacias, et illas quidem Platonicas, quas tibi tanto negare in discrimine quomodo possum? Libenter itaque et hilari illa atque porrecta fronte en propino, en accipe. Accipe, inquam, munus et inventum deorum philosophiam, quam si quis vel ulla veneratione dignam existimavit unquam, omnibus imbecillis animi vitiis, ut timore, ut cupiditate, utque caeteris vitiis sese exuet. Sic enim uno ore philosophi confirmant philosophiam esse animi medelam. Notum est enim illud:

Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem statuit cupidinis atque timoris.

Et non iniuria, philosophia enim admonemur iustitiae, temperantiae, continentiae, fortitudinis, et ne multis, omnibus profecto virtutibus (sic) The-

mistio [1]) auctore edocemur. Sed quoniam tantopere Platonicos extorques et necem tibi minaris, audi itaque Platonica mysteria et attende quidem. Argumentatur Socrates apud Platonem in Phaedone, [2]) auctoritate potissimum Orphica nixus, inquiens: »Sub Jove constitutos Dionysio Titanes quidem ministros fuisse, qui persuasi a Junone laniasse Dionysium finguntur, atque ideo a Jove fulminati, quorum ex fulmine progeniti homines, ita ut et corpus humanum sit pars Dionysiaci corporis, quod quidem in ea positum custodia debet obtemperare, quantum illi Dionysio, et nequaquam nisi iussu ex hac se alienare custodia.« Sed quid obscuritatibus Socrates agitur? Audi Philolaum apertius ista confirmantem: »Ne dividas (inquit Philolaus) in via lignum, ne dividas corpus ab anima in ipso adhuc vitae spatio ad viam finem habente. Quod Plotinus atque Porphyrius pugnacissime defendit, et Macrobius illos imitatus aperte et fatetur et praedicat, nulla conditione illos concessuros, ut sibi quisquam manus inferat. Ecce philosophos, ecce ethnicos, immo (ut verius loquar) in hac parte catholicos viros, quid te moliri perhibent! Taceo tibi moralem philosophiam, taceo divinam illam et verissimam et altissimam philosophiam, quam nisi posthabuisses, tot malis correptus nequaquam fuisses. Et nescio an tuis perturbationibus levaberis, nisi cum illam tum tremendum illius auctorem veneraberis. Dic enim quaeso, quid movet fortius et persuadet quam sacrarum lectio literarum? Non movent, non persuadent, sed cogunt, agitant, vim inferunt legis rudia verba et agrestia, sed viva, sed animata, flammea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominem totum potestate mirabili transformantia. Non ego haec loquor, immo vero quis non theologorum declamat, praecipue quum Paulus omnium facile primus dicat ad Philemonem: »Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.« Ut igitur tibi tali consulas remedio, ita te exhortor, ut qui maxime, ita oro, ut qui impatientissime. Persuasissimum enim mihi est, ut illius beneficio te tot tempestatibus iactatum et pene naufragum brevi et facile reducem videam. Dedisti mihi generalem et confusum morbum, do et ego tibi generales pharmacias. Tu si meliora et singulariora desiderabis, fac calamum et animum admoveas. Nam me in reddendo munere experieris etsi rudem, etsi incultum, sed impigrum, sed minime cessatorem. Vale, et ratione ut ratione utere. M° D° VI° (Idus Junii). [3])

---

[1]) Písecký poznal zajisté náuky ty ze spisu: Themistii peripatetici Paraphrasis in posteriora Aristotelis etc. (také in libros de anima) Hermolao Barbaro interprete. Tarvisii 1481 a ještě dvakrát v XV. stol.

[2]) Tato jak se zdá popletená báje není ve Faidonovi. Platona znal Písecký tenkrát ovšem toliko z výkladů Marsilia Ficina, které ještě v XV. stol. tiskem vyšly (Platonica philosophia de animorum immortalitate ve Florenci 1482 a Commentaria in Platonem v Benátkách 1496).

[3]) Tento přípisek přičiněn v rkp. později, ale zdá se, že původní rukou

VI.

Václav Písecký Janu Šlechtovi.

(V Praze 1507 — po jaru.) Spoléhaje na laskavost jeho ke všem, kdož studiím se oddávají, odvažuje se mu psáti, byv k tomu vybídnut od Řehoře Hrubého, který Šlechtův list mu ukázal, v němž mezi jinými za úsudek o Mikrokosmu požádán také Písecký. Dílo Šlechtovo pisatel ovšem chválí a prosí za půjčení spisu Bessarionova, z něhož rád by poznal Platona. (List. rkp. čís. XXII.)

Vinceslaus Piescensis Joanni Sslechtae de Wssehrd et Kostelecz ad Albim fluvium s. p. d. Novi iamdudum, vir praestantissime, inter eos solum, quos vel eadem virtus aut simile studium aut aequa conciliavit dignitas, grata et iucunda tum ore tum calamo vigere collòquia, quia inter se non familiaritate solum sed necessitudine ipsa, sed amicitia devinciuntur; ideo mutuas illi literas et accipere possunt et reddere. Mihi vero nulla praedito virtute, non literis ornato, non vel in aliqua constituto dignitate, longe diversa est conditio Tua cum Dominatione, quae et doctrinae et nobilitatis supremum prope gradum conscendit. Qua igitur temeritate tibi meis ineptiis obstrepere audebo, cui nec amicitia iungor et familiaritatis totius expers sum? Quippe quod nondum meruerim, studebo tamen non levitate ductus sola aut fiducia, qua didici te et literas summopere callere et literarum studiosos summo amore, summa complecti benevolentia. Hinc igitur ego literarum sitiens animor ad te scribendum (sic). Iampridem enim tuae excellentiae, vir optime, non videbor usquequaque incognitus procurante id domino Gregorio Hrubý, viro imprimis mihi amicissimo, qui et literas tuas gravi profecto et eleganti stilo effusas mihi tradidit visendas. In quibus equidem, an gravior sis in eloquendo an tersior, nondum certe cognovi; modestiam tuam solum vehementer ammiratus sum, quod dum omnes alios literarum peritia superas, a nullo tamen opus tuum [1]) subducis, quando aut lima aut censoria notare virgula illud patiaris. Parumque erat hoc aliis tribuisse, nisi et me in hoc munus adscisceris (sic). Ego vero tam abest ut opus illud reprehendam, ut etiam in laudibus eius explicandis oratione suis meritis multo inferiore uterer (sic). Tantus est enim libellus iste, quod utilitatem eius nondum pro magnitudine rei satis dignum iudicem sortitum (sic) esse censeo. Quamvis enim fateor nonnullas sententias hoc libello contentas apud alios legerim, plurima ignoraverim, omnes tamen abs te introducuntur novam indutae faciem, novam brevitatem, adeo presse, adeo connexe, ut non adventitiam, sed illic nativam obtinere sedem videantur. Illic cognoscere licet et oratorum fluvios et poëticos sales et historiarum copiam; illic philosophi gravissimi, illic philosophorum principes excellentissimi, visuntur, et quod credi vix possit, alias maxime depugnantes hic coniunctissimi, ut pene iam totus in hanc adducer (sic) sententiam Platonem et Aristotelem apud illos solum discrepare, qui eos non intelligunt. Sed non mea refert vel libelli laudes obtenui stilo disserere vel Platonis in morem tantas dirimere

---

[1]) Míněn zde Šlechtův Mikrokosmus (srovn. můj Humanismus str. 135).

lites: viderint haec doctiores. Mecum vero praeclare tempestate ista ageretur, si gravitas tua, vir excellentissime, istas ineptias eo susceperit animo, quo et in numerum tuorum, qui tibi non ignoti sunt, adscribar, et Bessarionem illum tuum quandoque videam. Illo etenim ductore arbitror me Platona tandem salutaturum. Hunc igitur inspiciundi si Dominatio Tua mihi copiam faceret, fateor mihi et bene merendi te et gratiae referendae voluntatem inesse (sic). Tuae dignitati me devoveo. Valeat optime Dominatio Tua.[1])

VII.

Jan Šlechta Václavu Píseckému.

(V Praze) 1507 — 1. června Vynášeje božské dobrodiní vynalezeného tisku táže se, podle které, staré-li či nějaké moderní grammatiky hodlá žáky své učiti, aby ji mohl za učebnici synu svému včas opatřiti, i navrhuje grammatiku Sulpitiovu. (List. rkp. čís. XVIII.)

Joannes Sslechta de Wssehrd et in Kostelecz ad Albim fluvium Vinceslao Piescensi, liberalium artium magistro s. d. Ommisi heri per oblivionem loqui tecum et abs te quaerere, quos autores ex grammaticis in erudiendis illis puerulis elligere volueris, veteresne an recentiores, quum sint complures utrimque, ut intellecto eo possim filio meo de talibus libris tempestive providere. Magnum enim, ut vides, et pene immortale beneficium huic nostrae aetati summus ille rerum conditor et moderator concessisse videtur ex mirifica imprimendorum librorum inventione, quae diebus nostris reperta est, quum antea illustrium authorum maxima esset penuria, quippe qui vel maiorum nostrorum neglegentia atque inscitia penitus interierant, vel tantum penes divites et potentes viros essent, qui non tam literarum studiis insudare quam congerendis divitiis et multiplicandis honoribus solent inhaerere. Eo ventum erat, ut rari et ii non absque maxima difficultate ad suavissimum doctrinae portum possent pervenire. Nemo enim, acri licet ingenio divinaque memoria, absque varia et multiplici optimorum scriptorum lectione doctus evadit. Ut enim agricola quamvis durus et laboris patiens agros colere non potest, nisi habuerit vomerem et incurvi grave robur aratri et cetera agriculturae arma, sine quibus nec potuere seri nec surgere messes; ut miles, fortis quamvis et animosus, non valet referre ex hoste victoriam, si inermis pergat ad pugnam; ut nauta, licet astrorum et navigandi peritus, suum exercere nequit officium, si nauticis careat armamentis ita viris ad literas natis parum prosunt vires ingenii, si eis defuerint instrumenta discendi. Grammatica Sulpitii Verulani[2]) videtur mihi non contemnendae utilitatis ex recentioribus, in qua multa veterum praecepta deprehenduntur de nominum declinationibus, generibus,

[1]) Vročení listu tohoto není obtížno, neurčitým zůstává toliko bližší udání času. Kladu jej na toto místo, poněvadž se v něm žádná zmínka o synku Šlechtově ještě neděje a za půjčení spisu Bessarionova se žádá. Kterak se spis tento Píseckému líbí, na to ptá se jeho Šlechta v listu daném 26. června 1507 (čís. IX.).

[2]) O grammatice této a dvou jiných, o nichž mluveno v listě následujícím, srovn. Humanismus str. 135.

heteroclitis, patronymicis, et graecis, de verborum praeteritis et supinis, de constructione partium orationis, de syllabarum quantitate, heroici, elegiaci, lyrici carminis compositione; collegit enim velut summarium quoddam, quicquid apud Diomedem, Caprum, Palemonem, Focam, Donatum, Servium et Priscianum diffusis voluminibus tractatur. Sive is igitur sive quis alius legendus eis tibi videbitur et placebit, fiat hoc arbitrii tui, dummodo cognoscam, quis ille fuerit. Vale bene. Ex aedibus meis prima Junii anno Christi M D VII.

VIII.

Václav Písecký Janu Šlechtovi.

V Praze (1507 — v červnu). Odpověď k listu předešlému. Písecký chválí pečlivost otcovu o náležité vyučování syna i oznamuje, že učiti míní podle grammatik moderních, poněvadž jsou praktičtější, napřed podle Manutiovy, potom podle Sulpitiovy a Perottovy. (List. rkp. čís. XIX.)

Vinceslaus Piescensis Joanni Sslechtae de Wssehrd et in Kostelecz ad Albim fluvium s. p. d. Ex literis illis, quae mihi redditae abs te sunt, intellexi et tuae dignitati laudabilem adesse solertiam in erudiendo filio, et me maximam manere diligentiam, qua, dum meae redditur fidei, ut recte instituatur. Si enim architectus in extruenda aliqua domo vel totam vel maximam operam iaciendis rite fundamentis impartit, multo quidem magis mea intererit, dum humanas, ut ita loquar, extrico et excolo mentes divinitatis participes, neque industriae neque sollicitudini parcere. Qua de re non possum non laudare tuam, vir praestantissime, eruditionem, non ammirari prudentiam, quam et, quid tuo sederit animo, explicas, et quo more tuum filium erudiendum adfectes, tametsi mihi subobscure insinuas. Quaeris enim, an veteriores an recentiores grammaticas in docendo puero eligam. Respondeo novitios, non qui tam effusa tamque levi sim temeritate, ut veteribus multum in eo derogem, quum dicit Plinius nullum librum, qui non aliqua ex parte prodesset. Sed non placet illa, qua sunt referti, barbaries, non obscuritas, quae et deficere facit ingenia, et ad optima capessenda studia viam praecludit. Sunt enim illi tales, ut mihi videre videor, grammatistae, qui, dum grammaticam se pueris tradere autumant, maximum in eo praestantissime huic arti nocent, quod a poëtis, historicis idque genus eruditissimis authoribus, in quorum intellectu tota plane grammatica Diomede authore consistit, arcent, quod in se intelligendis omnem puerorum aetatem, omnem operam consummandam desiderant. Ideoque mihi non probantur, neque sunt menti, quibus ad habenda et obtuenda mollia puerorum ingenia uterer. Illis vero facillime accedo, qui succinctam administrant viam, qua ad optimum quenque et candidissimum et maxime expolitum authorem et facile et celeriuscule itur, ut sunt recentiores literariae artis professores (meo quidem iudicio) tres isti summopere amplectendi. Aldus Manutius prima huiusce artis liniamenta pulcherrime tradit; nam et facillimo procedit stilo, et vel interrogatiunculis vel illis declinationibus apertis tanquam ex manu ducit. Sed non ad umbilicum suam deducit doctrinam. Huic tamen perficiendae et Sulpitius abs te iam antea satis superque laudatus et Sipontinus sua con-

spicuus eruditione suppetias dabunt. Quos ego consulerem pueris tradendos, nam et molli alunt doctrina et ad optima conscendenda facile praebent iter. Sed quid pluribus? Me scio docto scribere. Vale. In collegio Caroli Calendas Julias.[1])

IX.

Jan Šlechta Václavu Píseckému.

V Kostelci nad Labem 1507 — 26. června. Pisatel vypravuje, kterak list, který byl nedávno Píseckému poslal, se ztratil, a s ním zároveň knihy synu Janovi zaslané. Potom táže se, jak se mu líbí zapůjčená apologie Platona, kterou sepsal Bessarion proti útokům Jiřího Trapezuntského. Šlechtovi prý líbí se velice, poněvadž Platona nade všechny filosofy si váží, an spisy svými božské náuky Sokratovy světu zachránil. Konečně táže se pisatel, bydlí-li již syn jeho u Píseckého, jak k žádosti jeho a manželčině zjednati měl Řehoř z Jelení. (List. rkp. čís. XXI.)

Joannes Sslechta de Wssehrd et Kostelecz ad Albim fluvium Vinceslao Piescensi s. p. d. Scripseram ad te diebus istis proximis in Hradek manens certas literas, quas perferendas tradideram uni familiarium meorum, qui tunc cum uxore mea et certo comitatu Idibus Junii Pragam nundinatum proficiscebatur. Qui quum solis fervores nimio tunc aestu adurentes declinare studerent, noctu iter agendum elegerunt, cumque iam intempestam (noctem)[2]) adventasse sentirent incautique ac explorati transirent, a paucis quibusdam grassatoribus multi spoliati sunt. Duodecim enim numero quum essent, enses, venabula et arcubalistas habentes, quatuor latrunculis opponere sese ausi non fuerunt, videntes eos neque clypeis neque thoracibus esse munitos, digni profecto me iudice, qui pro tanta ignavia et pusillanimitate omnes ad internitionem caederentur. Huic igitur puero et familiari meo inter alia et penda quaedam viatoria detracta est, in qua iam dictas literas servandas posuerat. Captus ab eis et liber, quem Joanni meo miseram, in quo grammatica Nicolai Sypontini et altera Sulpitii Verulani, tertia vero Francisci Nigri cum nonnullis aliorum opusculis continebatur. Vides latrones neque chartaceae supellectili pepercisse. Spero tamen, quod propediem, si non omnes, aliquos tamen illorum comprehendam; ad omnia siquidem loca stationaria, in quibus eos diversari cognovi, tacitos exploratores misi. Quos si comprehendam, non alio mortis genere perdere patiar, quam ut vivi infixi palis meritas grassationis suae poenas persolvant. Et de his hucusque. Non dubito, quin iam forte partem aliquam apologiae Bessarionis cardinalis Niceni, quam pro Platone scripsit, perlegeris. Cuperem ergo scire, quomodo tibi in illo primordio placeat. Mihi sane in toto plurimum, ex quo in ea Platonis, hominis pene divini, vitae integritatem omnigenaeque philosophiae excellentiam verissimis et evidentissimis argumentis et probationibus ita ab eo fortiter tueri et defendi videam, ut

---

[1]) Datování listu tohoto v přepise zajisté jest neúplné, jak ukazuje též grammatika (před Calendas vynechán počet předcházejících dní). Kromě toho brání i obsah, abychom postavili list tento za oba následující, jak by vyžadovalo datum. Rok ovšem podle místního označení jest zřejmý.

[2]) Přidává vydavatel.

illius iniqui ac plane impudentis calumniatoris innata animi perversitas et tanta maledictorum conviciorumque congeries funditus eversa, prostrata et disiecta cernatur. Cuius insuper procacissimae[1]) ac stolidissimae linguae insolentia perpetui silentii debitis ignorantiae vinculis colligata et constricta est. Numquam enim Bessarioni vel brevissimis literis vicissim rescribere aut respondere aliquid ausus fuit. Non sum ignarus eundem Georgium Trapezuntium, hominem quamvis graecum utrisque tamen literis aeque eruditum, multa egregia ingenii sui monumenta reliquisse, quod perspicere licet cum ex libris eius rhetoricis tum etiam ex his, quos Eusebius Pamphili de praeparatione evangelica graecos reliquit, ipse vero nobis latinos reddidit; scire tamen non possum, qua tunc insanae mentis rabie exagitatus quove malo daemone in tantorum errorum tenebras impulsus Platonem, philosophorum (ut Cicero inquit) deum, tot falsis et iniustis contumeliis ac iniuriis adficere et lacerare praesumpserit, qui non solum ab ipsis ethnicis, verum etiam a nostris principem locum in philosophia divina obtinere non ignoratur. Homuncio equidem sum, qui vix non dicam philosophiae sed mediocris literaturae umbram aliquam contigi, nullius tamen iuravi in verba magistri; quoties autem mihi Platonis doctrinam et vitae sinceritatem laudare contigit, toties Aristotelem debita laude fraudare non potui, sciens, quod in utroque tantus scientiae splendor effulsit, ut alterum alteri praeferre non ausim, quamvis in multis Platonem potius quam Aristotelem sequi non dubitarem. Scripserunt, ut nosti, multi veterum orationes et libros invectivos in aliquos, nonnullis forsan iniuriis offensi et lacessiti, sed viventes in vivos, ut Sallustius in M. Tullium et Cicero ipse in Antonium aut in Timarchum Philippumque Demosthenes et ex nostris Hieronymus in Rufinum, cuiusmodi me scripta minime delectant: hic autem nebulo nulla laesus iniuria in hominem mortuum et innocuum nimis falsissima et iniquissima scribere non erubuit, sciens illud vetus dictum cum mortuis non nisi larvas luctari. Quare ommissis iam ceteris philosophis paululum ad Socratem et eius discipulum Platonem divertar, ut morum, eruditionis et vitae dexteritatem in utroque saniori mente, quam calumniator fecerit, inspiciamus. Videtur enim Socrates ipse antecelluisse auctoritate et gloria ceteros omnis, quum ei uni (quem ad modum veteres produnt historiae, quod et doctissimorum hominum testimonio comprobatur) prudentiam ac sapientiam oraculum Delphicum adiudicaverit et propter eximium ingenii splendorem ac summam scientiae copiam terrestre quoddam habeatur oraculum. Neque enim humana solum percalluit, sed philosophiam quoque (ut ait Marcus Cicero) primus devocavit e coelo, in urbibus collocavit et in domos introduxit et coëgit de vita et moribus deque rebus bonis ac malis quaerere, ut splendidiores ingenio viri exemplari quodam coelitus demisso beatae vitae rationem effingerent et vitam deorum imitarentur in terris. Gloriam Socrates contempsit humanam, cladem humani generis aspernatus est voluptatem, popularem auram et insani vulgi ac stultae plebeculae plausus velut saevam pestem fugit, animum totum ad res praeclaras contulit, ad sapientiam rectamque rationem, ad finem bonorum assequendum, ad veritatem perspiciendam operam omnem et cogitationem convertit et

[1]) rkp.: procassimae.

adhibuit, siquidem ea vera sapientia est, cui quasi sola materia, quam tractet et in qua versetur, Cicerone teste veritas subiecta est. Quoniam vero omnium philosophorum familiae ab hoc uno tanquam omnium parente ortae ac progenitae sunt, ad unum quoque omnes in eo maxime laboraverunt, ut se potissimum tueri Socratis sententiam ostentarent, existimantes tantisper se veros philosophos esse, si vere Socratici viderentur. Multa docuit, multa disseruit, multa illustravit, quae ad vitam hominum conformandam, quae ad virtutem capessendam, quae ad facilitatem adipiscendam pertinent. Sed, quod iniquo ferendum est animo, voce tantum et lingua profuit; nullae eius extant literae, nulla ingenii monumenta. Scripsit omnino nihil Pythagoreorum, ut puto, morem observans; periissentque praeclara eius viri decreta ac salutaria dogmata, si non illa Plato literis atque immortalitati commendasset, iure optimo laudandus, quum in praeceptorem bene de se meritum gratiorem se praestiterit, quam discipulum expertus erat. Multa quidem scripsit Plato. Dialogi extant complures, quibus ille mirifice delectatus est. Ubique loquentem facit Socratem; quamquam vero percontantes diversis locis diversas quoque inducit personas, uni tamen Socrati et iudicandi auctoritatem et disputationis omnis palmam tribuit. Summa quaeque studia atque officia debentur parentibus, sed certe non his inferiora, a quibus praecepta et instituta manarint. Sunt illi generationis auctores, hi vero animorum alumni ac bene vivendi duces. Fecit igitur magna cum laude et adprobatione omnium Plato, qui prae ceteris omnibus Socratem maxime semper coluerit ac veneratus sit. Quod si idem Platoni Aristoteles praestitisset, ut omnes diligentia mortales atque studio superavit, ita plenitudine laudis et cumulo gloriae fuisset certe superatus a nemine. Quae omnia si iustiori trutina, quam fecit, Trapezuntius examinasset, nunquam falsi et iniqui calumniatoris et conviciatoris notam incurrisset. Paucis ad te ex Boleslawia hesterno vesperi huc veniens scribere proposueram; postquam autem scribendi viam ingressus sum, nescio quis me impetus vel indignatio in tam longum scribendi campum coëgerit. Ergo vale et me, ut soles, ama. Filius meus utrum iam in contubernio et sub disciplina tua maneat, nescio; efficere hoc quidem debuit coniuge mea et me rogante Gregorius noster Gelensky. Etiam vale et domino administratori et ceteris domus vestrae magistris commendare me haud quaquam obliviscaris. Datae Kostelecz ad Albim fluvium VI. Calendas Julii anno Christi 1507.

X.

Jan Šlechta Václavu Píseckému.

V Kostelci nad Labem 1507 — 30. června. Odmítaje pochvalu vzdanou listu svému těší se, že Písecký oddal se studiím humanistickým, a pobádá jej v té příčině k pilnosti. Zvlášť doporučuje mu Platona i varuje jej přílišné péče o dialektiku. Krom filosofů má Písecký také jiných auktorů si hleděti. Pisatel raduje se konečně pochvale vzdané od Píseckého vlohám synka Šlechtova, a slibuje, že mu potřebné knihy opatří, ale prý až po žních. (List. rkp. čís. XX.)

Joannes Sslechta de Wssehrd et Kostelecz ad Albim fluvium Vinceslao Piescensi s. p. d. Scribis te ex literarum mearum nuper ad te datarum

lectione magnam quandam percepisse voluptatem, laudans eas ab elegantia et gravitate, tanquam in eis tale aliquid offenderis. Ubi me nimirum irrideri putarem, nisi persuasissimum haberem falli te duntaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudiciis caecutire. Me autem, ut verum fatear, longe plus delectat, quod vel Gregorio Hrubý vel quovis alio stimulatore usus foedam et sordidam barbarorum colluvionem evaseris et reliqueris, in qua hodie multi etiam dedita opera non secus ac lutulenti sues in coeno et volutabro mersantur, et contulisti te ad artes et disciplinas humaniores, quo eloquentiam cum eruditione coniungeres. Mutus nempe esses habendo etiam quarumcunque cognitionem scientiarum, nisi eas scires florido et ornato dicendi et scribendi nitore illustrare. Docti enim saepe reperiuntur multi, sed qui idem et ingenio polleat et eloquio, eorum est in numero collocandus, quorum raritas cum phoenice comparatur. Floruit eloquentia Demosthenes, inter Graecos facile princeps, sed idem fuit ingenio tardiore: ingenio Demades claruit plurimum, quo fretus dissertissimus ex tempore videbatur; verum idcirco nulla eius scripta extant, quoniam eloquentiae vim splendoremque intimum minus saperet. Sunt autem, quod te ignorare non arbitror, in omni re, tum vel inprimis in eloquentia, tria, quae requiri solent: ingenium, doctrina et diligentia, quibus ipsis qui valet, non hunc non possum eloquentiae laudem assequutum existimare. Habita enim diligentia. quae maxime in exercitatione consistit, nihil nobis ad optimi oratoris institutionem defuturum putarem; nam neque Demostheni neque Ciceroni nostro omnia adminicula naturae fuerunt, sed sola eos cum exercitatione diligentia perfecit. Probe igitur facis, quod nullam maiorem suavioremque voluptatem ducis otio et exercitio literario. Sive te enim Aristotelicae sive Platonicae familiae adiunxeris, nil obstabit, dummodo ea ex multis eligas et amplectaris, quae meliora, veriora, stabiliora, certiora et probatiora cognosces ac iudicabis. Neque te tamen, ut scribis, ita arcte peripateticae sectae esse addictum velim, ut ceteras negligas et contemnas. Non enim possum probare illum morem, qui apud quosdam neotericos satis frequens et usitatus inolevit in initiandis discipulis, quum eos iureiurando adigunt nunquam se Aristoteli repugnaturos, genus hominum certe superstitiosum atque vecors et de se ipso male meritum, quum se facultate fraudent indagandae veritatis. Quos si reprehendere iure optimo possumus, quod hanc sibi legem imposuerunt, qua tamen castigatione insectari debemus, si hanc legem in alios transferunt? Nonne Theophrastus, Aristotelis discipulus et successor, a praeceptore suo in multis dissentire non timide solet? Quid quod Graeci Homerum, Platonem et Demosthenem magis quam Aristotelem semper sunt admirati? Quid Latini? Num Marcus Varro, Latinorum omnium doctissimus et Graecorum inferior nemine, Aristotelicus fuit? Minime, sed iter suum tenuit, si Lactantio credimus. Duobus, Platoni et Aristoteli, par Cicero academicus ac Platonis aemulus, qui semper primas in philosophia partes Platoni tribuit, ut fere omnes fecerunt. Plancus partim Stoicus, partim Epicureus. Brutus ac Seneca Stoici, quam sectam Hieronymus censet christianae religioni (proximam);[1]) cuius praecepta tradentes Panaetium atque Ciceronem Ambro-

[1]) Toto slovo přidávám konjekturálně. Znění listu zdá se býti na tomto místě vůbec poroucháno.

sius aemulatus est, quasi et ipse stoicaretur; Augustinus in publica opinione est Platonem philosophorum esse principem; Appuleius Platonicum se et esse et dici voluit; Macrobius autem multo plus defert Platoni quam Aristoteli. Nec aliter sentit Severinus Boëtius, magis (ut mihi videtur) Platonicus quam Aristotelicus, quos auctores parum inter se distare docturum se quodam loco promisit, Porphirium, ut arbitror, sequutus, qui unam vult eandemque esse Platonis et Aristotelis haeresim. In qua opinione fuit et Simplicius, cuius haec est sententia: »Nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociat ut diversa sentientem.« Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele nisi ei, qui libros et commentationes utriusque cognoverit? Atqui dices: quorsum haec? Eo nempe, ut intelligas liberi esse arbitrii unumquenque ad eligenda et sectanda ea, quae sibi magis conducere viderentur. Hoc te tamen unum, si patiare, admonere velim, ne communem multorum nostri temporis errorem vel (ut verius loquar) deliramenta sequaris, qui quum ad omnimodae eruditionis apicem ascendere nituntur, in una dialectica totos dies, immo annos et aetatem totam conterunt, et in hac sola immorantur, tanquam iam certum aliquem et deputatum studiorum suorum finem essent adepti, stultam inde plerunque loquacitatis suae vanitatem iactantes et ostentantes. Quos Quintilianus in »Institutionibus Oratoriis« talibus ridere videtur: quos reperias in disputando mire callidos, quum autem ab illa cavillatione discesserint, non magis sufficere quam parva quaedam animalia, quae in angustiis mobilia deprehenduntur, campum autem fugiunt et timent diverticula et anfractus infirmitatis suae suffragia habentes ut, qui cursu parvum valent, flexu eludant. Nolo me tamen ex his dialecticam contemnere existimes. Absit. Scio enim, quantum illi sectae philosophorum omnium tribuant, scio quod una liberalium est et via ac gradus ad alta nitentibus interque philosophorum dumeta gradientibus non inutilis armatura; excitat enim intellectum, signat veri viam, monstrat vitare fallacias promptosque ad omnia et argutos facit. Hoc ita esse non infitior. Verum non statim, qua honeste transimus, laudabiliter immoramur; quinimo viatoris insani est amoenitate viarum capto (sic) metae, quam destinaveras, oblivisci. Multa cito transisse et nusquam citra terminum substitisse viatoris laus est. Et de his iam diu et plus quam satis. Non dubito, quominus (sic) me ista scribentem ineptire dicas, qui tibi illa tanquam ignaro ingero, iusteque mihi illud Graecorum vetus adagium possis obiicere: »Sus Minervam«. Diceres deinde: quam tibi, mi Sslechta, melius et aptius conveniret committere eiusmodi disciplinas et earum auctores his taxandos, iudicandos et discutiendos, qui eas profitentur, disputareque et inquirere aliquid de officio patris familias, de pecore et pecorum magistris, de villico et quo tempore agri arandi, stercorandi, serendi sunt (sic), de generibus seminum, frumentorum, leguminum et pabulorum, quomodo prata colantur, et succisum foenum condi debeat, de messe et tritura et ceteris id genus rebus ad cognitionem oeconomi pertinentibus. Quae ego etsi vera esse non ignoro, scio tamen multos, quamvis rusticationis doctores, maximos tamen fuisse philosophos. Ubi ex utroque hoc est: agricultura et philosophia magnam cum laude et gloria assequuti sunt utilitatem, animum honesto et praeclaro studio, corpus vero rustico exercentes labore. Neque tibi haec tanquam ignaro scribo, quin potius ut ostenderem

(sic) neque Platoni neque Aristoteli ita esse inhaerendum, ut ceteri doctrina praestantes viri posthabeantur, quum ipsi non dii sed homines fuerunt, qui, ut alii multi, labi, errare et nescire potuerunt. Neque etiam omnia percalluerunt, quum his rebus, unde excellentes viri maxime dinoscuntur, nunquam operam impenderunt. Non enim consiliis publicis interfuerunt, aut in administrandis provinciis aut exercitu ductando aut caussis agendis aut medicinae factitandae (sic) aut iure dicundo aut responsis consultorum aut scribendis historiis aut poëmatibus componendis, quae magnopere occupant homines et patefaciunt. Quare iam proposito et voluntate mea cognitis boni consule. Placere tibi indolem et docilitatem mei Joannis libenter audio cupiens, ut te duce in bonis studiis ita proficiat, quo tibi aliquando ego et ipse debitis praemiis iuste possimus gratificari. Providebo ei et de libris, sine quibus eum neque bene et commode discere neque valde proficere indubitato scio. Sed hoc prius fieri non poterit, nisi absoluto labore circa messores nunc imminente et collectis ac reconditis in horreo frumentis. Vale et me, ut soles, ama magistrisque honorandis commenda salutando eos imprimis nomine meo. Ex Kostelecz ad Albim fluvium pridie Calendas Julii anno Christi M D VII.

XI.

Václav Písecký Janu faráři u sv. Jindřicha.

V Praze 1509 — 2. dubna. Posílá darem listy sv. Jeronyma, aby takto osvědčil mu vděčnost za stará i nová dobrodiní, zejména za přispění, jehož se mu od Jana dostalo naproti knězi Korálovi, a slibuje lepší dary, až z Italie se vrátí. (List. rkp. čís. VI.)

M. Vinceslaus Piscensis suo Johanni plebano ad divum Henricum s. p. d. Mitto tibi, venerabilis plebane, librum divi Hieronymi, cuius te esse cupidum rector gymnasii vestri aiebat confirmans, quod pro eodem manupretium adnumerare et velis et sis paratus. Ego vero tibi, venerabilis domine plebane, istas divi Hieronymi epistolas, ut graves ita eruditas, ut eruditas ita eleganteis, ut eleganteis ita et varias et iucundas, libenter condono, simulac peto, ne vultuose tantum accipias. Parvum profecto munus, sed hilari ac porrecta fronte oblatum, tenue donum, sed grati animi testimonium. Nec enim tuis in me collatis beneficiis equa (sic) respondere valeo, hoc praesertim munere, sed nec ista tempestate me posse satis confido. Quot enim sunt amici officia, quae tu in me contulisti cum antea tum vero hisce temporibus! Tu me scholastico addictum labori humanitate complexus es, facilitate deliniisti, amore ac benivolentia prosequutus es Tu in collegio degentem et a conviventia tua iam separatum ut favore ita et liberalitate cumulasti, fovisti, tibi devinxisti. Tu me ad splendidiorem rei litterariae militiam aspirantem et animas et cohortatis. Tu ad sacerdotem Joannem, cui cognomento est Koral. causam meam[1]) tam assidue quam fideliter egisti; quanquam (bone Deus), quae hominis est conditio, non satis scio, cur me toties luserit, toties verba dederit, et non me

[1]) Podstaty sporu V. Píseckého s knězem Korálem neznáme, ale uklizen byl brzy, jak svědčí přátelská zmínka o Korálovi v listě následujícím.

solum sed et amicos meos sermonibus re vacuis et ex veritate nihil plane trahentibus hucusque detinuerit, risui, despectui, et contemptui dederit. Videbit quandoque ista Deus aequissimus iudex, cum iusta lance examinabit, recte an perperam agat. Sed haec alias. Ad te, venerabilis plebane, redeo, quem mihi esse amicum non diffiteor, cui me plurima debere non aperte modo sed et ingenue fateor. Quicquid igitur meae operae aut est aut erit, totum illud tibi debeo pro tua in me humanitate et benevolentia. Nunc istum librum ne respuas quaeso. Posteaquam ab Italia versus Boëmiam, si modo favor divinus aspiret, pedem retulero, potero forsitan et meliora et tuae dignitati aptiora reddere munera. Vale. Data Pragae in collegio divi Caroli IV. Nonas Aprilis anno salutis nostrae M D IX.

XII.

Václav Písecký Petru Píseckému.

V Písku 1509 — 4. května. Žádá, aby věci jeho dobře opatroval, zejména aby konvici jeho vložil do bedny, která za ním do Písku poslána býti měla, a pozdravuje přátele Pražské. (List. rkp. čís. VII.)

Vinceslaus Piscensis Petro suo, ludi magistrum in gymnasio divi Henrici agenti s. p. d. Si tu studes, bene est, equidem, licet studiis ne minimam quidem operam impartiar, valeo tamen. Tu fac ob communem illam nostram amicitiam, quae nec temporalis erit nec simulata, res meas ita accures, ut ego non tam spero quam confido. Cantharum mediocrem an cistae mandaverim, nescio. Certe mea cum memoria bellum gero. Velim ab ea me tandem pugna liberum ac immunem facias illum rebus meis commiscendo, ut pariter omnia illa versus Piskam, ubi tempus fuerit opportunum, dirigantur. Vale, nam pluribus agere non possum. Quicquid calamus dictitat, tumultuarium est, inconditum et non tam mea studia quam patriae meae conditiones olet. Rectorem universitatis meo nomine salvere iube, plebanum et s. Koral et Jacobum. Iterum vale. Datae Piscae IV. Nonas Maii anno Christi M D IX.

XIII.

Václav Písecký Petru Píseckému.

V Benátkách Vlašských 1509 — 1. června. Oznamuje, že šťastně do Benátek se dostal, a nebude-li lze pro nepokoje válečné studovati v Padově, že půjde do Bononie. Žádá, aby knihy za určenou cenu možná-li prodal, ostatní majetek knižný dobře opatroval. (List. rkp. čís. VIII.)

Venceslaus Piscensis Petro suo, ludi magistro ad s. Henricum s. p. d. Si salvus es, Petre mi, et prospera frueris aura, bene est, faveo tibi. Ego enim et vitam ago et bonam valetudinem, quae mihi in meo itinere comitem se addidit et Venetias usque viatico prosequuta est. Tu, si sanitas te non deseruit, studiis, quoad vales, incumbe. Ego nunc te certiorem facere de meis studiis nec scio nec possum. Nondum enim Patavium attigi. Martius

fragor circum Venetorum fines undique resonat, attamen pax et Ve et Paduae celebratur. Martius ille labor hunc exitum habere cupit, ut \ ab imperio exuantur. Quod profecto tam alii timent, quam alii fut augurantur. Mihi tamen bella an aliquid et an multum nocere possint temere definierim. Certe in Venetorum ditionem non iuravi et Padua ita me addixi, ut Bononiam petere non possim. Quicquid fuerit, cogn brevi, si commeatus non fuerit denegatus. Tu interim, mi Petre, et l et pecunias persequere. Meas etiam res tam diligenter administra, quai tibi eas commisi familiariter. Libros pro ea pecunia, quam consignavi, v Nam si minoris vellent, satius est, ut apud te retineas. Sed de hac re t plenius disserui. Omnes illas chartaceas supellectiles, quae in minori c habentur, cupio custodiri intactas. Nunc ad te paucis, quia diversori tumultus ille popularis non permittit longius evagari. Posteaquam ve penitiorem me secessum studiorum recepero, agam tecum pluribus. ego in literas graecas et manibus (ut dici solet) et pedibus vado. V plebanum nomine meo saluta. Sacerdotem Jacobum, divi Nicolai pleb s. Koral, cui ego speciales literas mittere destinaveram cum munere portitores adgravasset illas ferre, s. Marcum et Victorinum amicos Vale iterum. Datae Venetiis intra Calendas Junias anno Christi M l

XIV.

Václav Písecký Matěji Korambovi.

(V Bononii) 1510 — 14. dubna. Píše řecký list, nikoli aby se pochlubil z řečtiny, nýbrž aby se pocvičil; neboť po celý rok řecky se neučil, až nyní v Bononi počíná prý se učiti; i prosí za poshovění, pochybil-li někde. (List. rkp. čís. XV.)

Vinceslaus amator patriae Boëmus Mathiae Chorambo benefacere. S numero incidebat mihi, o pulcher amice, meas ad te ut mittam li verum difficilis res fuit, immo impossibilis hoc praesenti infelicissimo pore, quando Marte, hominum perditore, passim tumultuante in re circa Venetias nullus Boëmorum audet Italiam adusque accedere. itaque posteaquam Italus quidam mercator Bononia discessit ad Bo volui equidem hanc ad te epistolam transmittere, non quidem caussa ia tiae Helladicae vocis, sed amicitiae nostrae gratia propterque exerci quod in conscribendo multam quandam habet virtutem, quoniam ser gutta continue agens saxum cavat. Haec igitur ego tibi quidem scripsi ut lasciviam ego te coram, veluti qui plenus mihi videar Atticae dulc et Hymetti. Non ita adeo audax ego, neque hoc suspiceris de me, qui e illud sic in instanti et parvo decens est tempore, quod et per annum omnino inexpertus et non auditor graeci sermonis fui.[1]) Prae veni in scholam Italicam tempore perimportuno, quando propter te ecratum et pessime perdens bellum multi quidem doctores Patavio f dederunt, ipsa vero varia literarum studia universa interrupta sunt. E

[1]) Věta pro nějakou mezeru nesrozumitelná.

illinc non post multum meo cum servo enavigans postea perveni Bononiam. Hic itaque graecis literis studere incipio bona fortuna, non modicamque ab iis videor mihi accipere consolationem. Haec autem scripsi, ut provocem te, quem novi et discendi cupidum Helladicae doctrinae (sic) et omnino in disciplina elegantem. Tu igitur lege. Sed et, si quid peccavi, ignosce mihi. Volui enim potius prave Graecorum vocem barbarisans me risum debere (sic) quam semper silere. Vale. Anno Domini incarnati M D X mensis Aprilis XIV.[1])

XV.

Václav Písecký Michalovi ze Stráže (?)

V Bononii 1510 — 15. května. Prosí za odpuštění, urazil-li listem předešlým (nám však neznámým) přítele svou prostořekostí. Bylť jej napsal k vyzvání cizímu, ale vinu chce nésti sám. Ostatně prý pisatel i adressat stejnou se prohřešili nepřívětivostí, kterou odložíce nechť zápasí spolu dále hojným psaním vzájemným. (List. rkp. čís. XVI a v Ř = Řehoře Hrubého sborníku čís. IV.)

Vinceslaus Boëmus Michaeli suo s. p. d.[2]) Parum aberat, quin ab illa sententia, etsi omnium eruditorum consensu approbata, decederem, qua putant illi amicitias silentio quidem periclitari, literis vero ceu vinculo quodam tenaciore vel in melius redigi vel certe in eodem gradu servari posse, siquidem ego literas meas ad te dederam, quibus tam abest, ut aliquid in melius amicitiae nostrae consulerem,[3]) ut etiam peiore ferme conditione illam collocaverim. Quod plane qua ratione evenerit, non facile mihi persuadeo. Subvereor enim, ne forte vel genio (quod aiunt) sinistro emissae fuerint, vel certe rustico dictatae ingenio irreverenter (ut fit) te accesserint. Quod si est, dabis veniam impudentiae, quae tamen non ex morositate aliqua animi mei evenit sed ineptitudine nedum levitate illa graecanica, quam Cicero subinde notat, quaque Lucianus ille, non postremae inter Graecos eruditionis, me imbuit, qui non ita multo diversam ad Nigrinum suum epistolam dederat, nihil tale veritus, ne quid per illam amico suo iniurius fuerit. Sed longe diversam mihi atque illi fuisse conditionem nunc primum intelligo; quandoquidem ille ad Nigrinum philosophum, hominem graeca ut eruditione ita facilitate praeditum, ego vero ad te romanis literis romanaque forsan severitate imbutum epistolam dederam et quidem prudens; quippe qui non adhuc navigaverim Anticyras, nec minus volens, nondum scilicet Diomedea (ut dicitur) adductus[4]) necessitate. Quamvis autem iustam silentii rationem visus sum mihi etiam tum habuisse, quum in illud graecanicum pelagus velisque remisque progressus latinis literis mihi interdixeram, nec ad ullos plane amicos literas transmiseram, nisi quibuscum urgens quodpiam negotium mihi intercesserit, a quibusve epistolis provocatus fuerim, tamen e profundo

[1]) Celý list tento jest patrně nepovedený překlad latinský řeckého originálu.
[2]) Adressa tato v Ř schází, i jest velmi pochybno, že by byla správná.
[3]) Ř: consuluerim.
[4]) Ř: adactus.

illo silentio ab amico quocunque excitus literas ad te dare volui. Qui quidem amicus et de me et de te, si non prudenter (quod ego facile do), certe vel optime meritus est. Quid enim obsecro peccavit ille? Aut enim epistola placuit, quod amici est beneficium, aut displicuit, illud vero meum est erratum, mihi non illi imputandum. Sed enim, ais, credidit ille te non daturum sine monitore epistolam. Credidit, et non usquequaque absurde. Non dedissem, non quia indignatione persuasus, sed quia et occupatus et a literis latinis in diversum digressus eram. Et certe si amicitia nostra periclitata est illa, quam Graeci eleganter exprimunt *ἀπροσηγορία*,[1]) in easdem mecum ansas velis nolis incidisti; etenim ego similiter *ἴσος ἴσῳ ἐπιφέρειν δυνάμενος*. Qua vero adinvicem deflagremus aemulatione, non video, nisi forsan Hesiodica;[2]) quod tibi illam Graecorum *παροιμίαν* apponi vis *κῆποι Ἀδώνιδος*. si ad eum sensum, quod, ut quibusdam placet, affine est illi *κέρας Ἀμαλθείας*, recte habet. Sed ne pluribus, hic limes esto. Vale. Bononia Idus Maias anno MDX.[3])

Václav Písecký Janu Wolfovi Moravskému.

(**1510.**) Veršované poděkování za půjčenou (nebo darovanou) knížku. (List. rkp. mezi listy XVI. a XVII. a v Ř. čís. V.)

Vinceslaus Boëmus ad Joannem Moravum.[4])

Clara sublimis peragrans Olympi
Astra surgentes Libyci procellas
Aequoris postquam haud dubio valebo
Indice ferre:

Gratias tandem referam decentes,
Docte Joannes, tibi, sive laurum
Eligas, seu sis patriae daturus
Iura roganti,

Quod mihi tersi dederas libelli
Copiam, Cadmi placide docentis
Filias. Illinc studii beatas
Itur ad arces.

---

[1]) Tak má Ř, náš zde i níže, kde jsou řecká slůvka, má prázné mezery.

[2]) Narážka na mythický zápas Hesioda s Homerem.

[3]) Vročení toto v Ř schází.

[4]) O adressátu a příčině listu srovn. Humanismus str. 145. Vročení konjekturální zakládá se na tom, že r. 1510 Jan nabyl hodnosti bakalářské, byl tudíž tenkrát na rozcestí, k jakému ukazují slova básně.

XVI.

Václav Písecký M. Michalovi ze Stráže.

(V Bononii 1510 — po jaru.) Ukazuje příkladem grammatika Prisciana, jenž prý úplně kráčí v šlepějích Apollonia Dyskola, že bez znalosti písemnictví řeckého nelze nabýti vzdělání důkladnějšího, a raduje se, že v této příčině pouť jeho do Italie nebyla marná. Nadšenými slovy děkuje Michalovi za přátelské zastání ve schůzi mistrů Pražských, ale odmítá chválu vzdávanou listům svým, i oznamuje, že nemíní tak brzy vrátiti se, jak mistři Pražští očekávají. Básnický list řecký Matěje Koramba neumí prý dobře přeložiti, a svůj vlastní, Korambovi poslaný, nepokládá za tak výtečný, jak jej adressát Michalovi vyložil. Apostasie Sovkovy neschvaluje a úpadku učení Pražského želí nevěda mu pomoci. (List. rkp. čís. XIV a Ř čís. I.)

Vinceslaus Boëmus M. Michaëli suo s. p. d. Quum Apollonii illius cognomento Dyscoli libros »de constituenda oratione« evolverem, atque conlato Prisciano dispicerem, quonam pacto ille vestigiis eius inhaereret,[1]) offendi Priscianum non solum ab Apollonio latum [quod[2]) aiunt] pedem non discedere, sed ita eum exprimere, ita imitari, ut simia eius, immovero pene dixerim interpres et quidem longe eruditissimus, elegantissimus[3]) ab eruditis haberi possit; usque adeo exacte et graphice Apollonium latinis depingit, ut nec sensuum ordinem negligat, et verba eius graeca identidem ceu blandiores quosdam flosculos interserat,[4]) ita deinde cum eo certare conatur, ut plerisque in locis, quum ille citat Homerum, hic advocet Virgilium, quando ille Aristophanem, hic Terentium, si ille Pindarum profert, opponit hic Horatium, idque tamdiu tamque pertinaciter, donec illum arcula propria deficiat, quae ut est strictior atque adeo longe ieiunior, citius multo exhauritur. Tum nempe iste noster non secius atque Aesopica cornix alienis sese pennis, quippe graecanicis, adornare studet, quarum dum portio iustior tum vitio temporum tum ignavia hominum difluxit, turpiorem illum reliquit, lancinosum et pro mutabilitate illa alternabili sane recalvastrum. Priscianus siquidem ita se peregrina et, ut Fabii verbis utar, attica Venere excoluit, ut nemini ab eius sacris alieno nec placeat, nec integrum sese conspiciendum praebeat. Quod ego mecum reputans coepi me consolari, quasi oleum et operam non amiserim,[5]) quandoquidem post difficilem illam et periculosam sane peregrinationem, post tot exanclatos labores, tot fastidia devorata eo iam deo aspirante promoverim, ut non Cimmeriis stare mihi videar sub umbris, sed caecutientes antea oculos iam in solem illum puriorem et ornatiorem educere consuesco, ut in picturato graecanicae linguae campo cum aliqua voluptate peregrinentur. In quo sane peregrinationis meae vel primo stadio videor mihi bona Mimertia (sic) reperisse, quum intelligo non tantum sinceriores quasdam doctrinas sine literarum graecarum cognitione vel minime teneri vel aegerrime, sed ne ipsam quidem, quae ianua est artium, gramma-

[1]) Ř: inhaeret.
[2]) Ř: ut.
[3]) Ř: nemá.
[4]) Ř: interserit.
[5]) Ř: perdiderim.

ticam, cuius parens et alitor [1]) maximus ubivis locorum graeco scaturit idiomate. Consolabar itaque me, gratulabar peregrinationi meae vel potius exilio, dabam plena laetitiae lintea. Sed ubi ego totus in hoc, ecce tibi literae tuae me interpellant et obtorto, ut aiunt, collo me transversum retrahunt. Ad quas ubi vultum converti titulumque earum transcurri, totius pristinae gratulationis oblitus sum, pari ferme conditione atque lanx [2]) cibi tam me prima fronte ceperunt, tam demulserunt, ut totus pene extra me constitutus videar fuisse. Quanta enim in illis, Deus bone, humanitas, quanta benevolentia, quam sincera, quamve minime fucata ad me amicitia! Non sic Homerica illa Calypso mollibus odoramentis speluncam suam abunde suffumigat, uti epistola tua blandissimos quosdam amicitiae odores longe lateque diffundit. Num igitur ab re tibi tanto perfusus gaudio videor, qui te amicum tam probatum liquide cognosco? Etenim si, quod Lucianus adserit,[3]) Scythae nil maius amicitia putant, nil venerabilius, quam si quis fidelem inveniat amicum, talemque iudicarunt [4]) et optimum et ditissimum, cui vel duo tantum essent amici, quid mihi faciundum putas, quum audiam ultra haec Pythagoram dicentem (mezera) [5]) i. e. amicitiam esse aequalitatem et unam animam et amicum alterum ipsum? Quid inquam aliud, quam ut gaudio pene deficiam. Ergo tu, optime amice, illud muneris, quod nec me ulterius obligabat et ad te ne minimum quidem pertinebat, subire voluisti, dumque times, ne qua famae meae labecula inspergatur, neque dignitatis tuae rationem habuisti ullam neque laboris. Hoc est vere amicum esse periclitanti alteri suppetias ferre; hoc est philosophicam illam planeque Pythagoricam amicitiam celebrare, ut amico prosis, nihildum rogatus facere. Abeat iam illa Pyladis, Damonis et Scythici illius Arsocomi amicitia in maximis periculis vix tandem cognita, abeat, tuo exemplo evanida est, obscura est. Qui enim in re pusilla tantopere amico timuisti,[6]) quid non faceres in magna? Qui famam amici ne levissime quidem perstringi passus es, quid ageres, si vel salutis [7]) ingrueret periculum? O me felicem, qui talem te sortitus sum amicum, qui unus pro absente, pro infimo, pro ineruditissimo contra tot praesentes et superiores et eruditissimos stares! O diem laetum, diem beatum, diem candidissimo signandum [8]) lapillo, in quo tam praeclara occepit pullulare amicitia, in qua mihi bonorum thalassus reponitur! Cui ego nisi examussatim (sic) respondeam, non Margites vel Chorebus, sed saxeus, sed ferreus essem. Sed reducendus est calculus. Quo enim te attollis, calame? Dum amicitiae memor esse vis, humilem epistolaremque stilum transcendis. Igitur istis literae tuae ternae illo etiam te declarant amicum (sic), qui [9]) et eruditioni meae, quae nulla est, et stilo,

---

[1]) Ř: author.
[2]) rkp.: linx.
[3]) Ř: ait.
[4]) Ř: iudicant.
[5]) Ř: v obou rukopisech
[6]) Ř: doluisti.
[7]) Ř. přidává: vel vitae.
[8]) Ř: notandum.
[9]) Ř: quia.

qui vel barbarus est vel trivialis, multum profecto tribuis, non alio ullo nisi immodico amore mei occoecatus. Etenim tanta tu[1]) aviditate literas meas expetis, ut eas tantum non thesauros aestimes, quae tales sunt, ut vix eruditorum patiantur vel aures vel oculos, si Momi illius vultum induti eas transcurrere dignati fuerint. Et parum putas te solum eam tenere sententiam, nisi omnes etiam omnium hominum ordines, quos fama mea attigit, eandem de me concepisse opinionem adseveres, quasi literulis meis gratum aliquid patriae, vel utile facturus sim. Illic ego, fateor, in trivio sum, quum animi pendeam et hauddum constituerim, utram in partem illud interpretari debeam. Profecto nisi tu amicus ne minimum quidem simulatus ista scripsisses, ironiam putarem, quam etiam longe potius eligerem. Nam si vere habet, illud quid sibi vult, obsecro? Unde enim mihi tanta vis animi, unde tot tantique sumptus, ut huic admirandae spei respondeam? An me putant in Italia gallinacei lactis haustum offendere posse et, velut Theoxenus de Anacharsi ait, conspecta Bononia non recta provolante gressu sed in tergus incedere, et quidem multo quam antehac pleniore gradu. Illud vero haudquaquam mihi evenit; video in me omnia pusilla, consueta et trivialia. Sed illam tam ammirandam opinionem concitavere illi, qui ante me in Italia deguere, qui tanto maiorem sibi auctoritatem aucupantur, quantum inter eruditiores professores se versatos fuisse gloriantur. Nec mirum, siquidem (ut est in proverbio) et asinus apud Cumanos. Nimis profecto nimis in nos severiores sumus, nec minus in alios indulgentiores. Tam (sic) abest, ut pueros in Italia graecum Aristotelem legere vel audiverim ab aliquo vel viderim, ut sint pauci profecto ephebi, qui orbem graecarum literarum intrare audeant. Qua de re bono esto animo: Italia in Graeciam minime transmutabitur, quod ille verebatur. Scribis seniores illos mei absentis desiderio teneri, quod ego, dum praeterita memoria repeto, nequeo satis ammirari. Tu vero subdis argumenta, quia et locum illum amplissimum mihi utpote peripatetico designaverunt,[2]) et me redire in patriam constantissime adseveraverunt.[3]) Quod commentum tu forsan rides.[4]) Sed nihil est, quod putes praeter rationem factum. Verisimile erat me tam brevi in patriam advolaturum: legerunt illi apud Ciceronem, quam chara sit unicuique patria sua, vel, quoniam Ciceronem respuunt, apud Homerum: nihil dulcius esse patria, aut quia poëtae nomen oderunt cane peius et angui, apud Lucianum philosophum: patria nihil esse nec venerabilius nec divinius, nullumque esse suae patriae immemorem, sed unumquenque apud exteros vel facultatibus divitem vel virtute nobilem vel literis insignem ad suam tamen patriam festinare. Quippe quod ait ille: »Patriae fumus alieno igni luculentior est.« Itaque in eam spem facile sublati sunt; quo modo me admones, ut illi spei respondeam. Gererem tibi morem, sed nondum eam, qua opus est, didici humilitatem. Reddita est mihi epistola,

---

[1]) Ř: cum.

[2]) Ř: designaverint.

[3]) Ř: adseveraverint.

[4]) Ř: rideres.

quam tibi transferri cupis, si non incongrua petas. Ego vero, domine Michaë ut verum ingenue fatear, in illam provinciam interpretandi minime descender audeo. Scripsit ad me Matthias carminis more, quod ego non exacte intellig Mea etenim pusilla illa admodum eruditio, quae aliqua ex parte Homerur iam contemplatur, nondum eo peritiae venit, ut illa scripta intelligat. Eg vix in vestibulo[1]) Atticae ingressus Mathiam non agnosco, qui (ut illa car mina demonstrant) montes, ut dicitur, Atticos transcendit. Quantum auter summa nare olfacere possum, laudibus me cumulat, quas ego ut non prob ita nec desidero. Quod feci[2]) in ea, quam ad eum direxi, epistola, nih minus quam vel docta vel eleganti, quae tibi cur tantopere translata[3]) placea non video, nisi ille interpretando adventitio eam coloraverit ornatu, q poëtica tam exacte callet, ut ego illi respondere non audeam. Georgii professio mihi non probatur. Subvereor[5]) enim, ne illum tandem eius (u dicere solet)[6]) conversionis poenitentia subeat. Et profecto, si Italiam meliu lustrasset, si Romam, ubi cathedra Petri posita est, sese contulisset, diligenterqu omnia perpendisset, quo in cardine versantur, si abici in mundo et non e altari voluisset, nunquam forsitan illud suscepisset. Equidem illud fateo quod sentio; id sentio, quod ex multis cognosco. Quod ad te attinet, no possum non tristari, non dolere, non conqueri super illa rusticitate cavi lantium et obtrectantium tibi; qua forsitan evenit, ut mei indigueris consil quod etiam precibus contendis extorquere. At quoniam sacra res est co silium, ut Luciano placet, nec illotis pedibus adeunda, vellem profecto a eo supersedere, nisi me tua amicitia vel invitum redigat. Maximum est, quo ex me quaeris. Sed parce mihi, o amice, si ita tibi dixero: exemplo disc meo. Nam si amicus est alter ego, anima sua nihil charius quispiam habe Tunc te certiorem reddam, quum ipse, quid sit optimum, melius investigand cognoscam. Rem literariam negligi, dici non potest, ut doleo. Unde miru est, quum per tot heroas iacturam sustineat, quomodo per me postremu relevari posse creditur, de quo illud recte[7]) usurpari posset, quod Men demus apud Plutarchum ait, permultos Athenas venire studii causa, principi sapientes, deinde philosophos, deinde rhethoras, postremo idiotas evader Scriberem etiam pluribus, nisi oporteret me, quemadmodum oratores a aquam dicere, sic me ad chartam scribere, etsi istud dictabam tanto su aestu, ut vultum sudor occupaverit meque nonnihil in exarando impediveri Tu igitur accipe, quod volebas, ineptias istas omnes tibi acceptum refer Vale. Jonam saluta.[8]) Inserere tibi graeca volui; es enim magnus ammirato

---

[1]) Ř: vestibulum.

[2]) Ř: fecit.

[3]) Jest to nejspíš naše číslo XIV.

[4]) Na straně připsáno rukou soudobou: Sowius. Jest to známý odpadlík M. Jiří Sovk z Chrudimě.

[5]) Ř: Timeo.

[6]) Ř: soles.

[7]) Ř: certe.

[8]) Ř tohoto pozdravení nemá.

graecanicae elegantiae, quando epistolam meam apud te custodire vis. Sed credo illud apud Graecos proverbium vix effugies: (mezera)[1]) hoc est: carbones pro thesauro habebis. Vale optime.[2])

XVII.

Václav Písecký Petru Píseckému.

V Bononii 1510 — 3. srpna. Zamítá žádost za delší list, poukazuje k nedostatečnosti své a horku právě nastalému. Že nechal Petr učitelování, schvaluje, a dává mu opět pokyny, kterak by měl knihy jeho opatřiti. Konečně napomíná jej, aby hleděl také filosofie, a vzkazuje pozdravení přátelům universitním. (List. rkp. čís. XI.)

Venceslaus Boëmus Petro suo s. p. d. Efflagitas a me longiores epistolas, et ita efflagitas, ut, quae rhetorum est conditio, extorquere videaris. Nam et multum stilo meo faves, et plus, quam par est, illum laudibus effers, quem ego bene novi si non usquequaque barbarum tamen et trivialem et humi serpentem, nec ulla vel secretiore doctrina vel sensuum gravitate aut elegantia scaturientem. Qua de re si tibi absurde ad persuasionem dicenti morem non gero, nihil est cur te ammiratio teneat; consuevi enim non usquequaque rhetoribus faciles adcommodare aures. Quid enim, obsecro, rei est, quod tu meas longiores epistolas tantopere affectas? Num eas in eundem redigis ordinem cum Ciceronianis orationibus, ut eam putes optimam, quae est longissima? Sed nosti reor me mecum solere habitare. Nolo enim me putes Pyrrhum, ut Alexandrum illum me repraesentare putem. Scio et, quod mihi tribuunt, quam magnum sit, et quod in me reponitur, quam vile est et circumcisum. Propterea in tam arduam provinciam minime descendo. Quid enim nivibus hibernis similem orationem expectas? At nunc Sirio cane ora sua exercente tam omnia deflagrant, ut vix guttam aliquam tibi instillare sine iniuria possim, hinc caloribus illis sane Aetneis, inde occupationibus me ab hoc munere distinentibus. Scribis te a labore moderandae scholae alienatum iustis de caussis, quas ego probo. Sed ubi dentem (ut dicitur) Theoninum addis salesque acriores, nequaquam mihi probatur. Placet enim illud Aristophanicum, quod uno verbo elegantissime complexus est (mezera), hoc est: ne malorum praeteritorum memor sis. Quod chartaceam supellectilem diligenter te procurare scribis, facis tu quidem amice, etsi intellexerim ab aliis te post digressum meum a Boëmia ne unum quidem codicem divendidisse. Quod si ita habet, susque deque (ut aiunt) facio, imo vero ita decerno, ut minutiores illos vendas, et quos aiunt proletarios. Classicos vero auctores, ut est Plotinus et id genus alii, retine, domino Gregorio Hruby, quando voluerit, copiam illorum faciendo. De Italia tecum pluribus propediem, nunc velim etiam philosophiae sacrifices, ne profanus ab Eleusinae (sic)

---

[1]) Mezera tato jest v obou rukopisech, poněvadž písař řecké vložce (snad *ἄνθρακες θησαυροί*) nerozuměl.

[2]) Vročení listu tohoto zakládá se na zmínce o apostasii M. Jiřího Sovy z Chrudimě, která udála se v postě r. 1510.

sacris omnino videare. Nam et in Italia humanioribus tantum literis initiat non oppido magnae sunt aestimationis. Cultelli a te et maiores et minores, u accepi a genitrice mea, sunt allati; quia vero illos, quos magna cum ex pectatione sperabam, non habeo, tuae negligentiae acceptum refero. Nicola Piscensi bibliae usum concessi, vim dominii mihi reservato. Magistro Vince slao Candido dices salve, magistro Laurentio ave, magistro Michaëli, u secundum Lucianum dicam, vale; praeterea expectare propediem longissima illas epistolas, quae ei velit nolit longissimum taedium sunt allaturae. Val Bononiae III. Augusti anno MDX.

Scribis tumultuarie te dictitasse illam, quam ad me dedisti, epistolam cognovi, etiamsi tacuisses.

XVIII.

Václav Písecký M. Michalovi ze Stráže.

V Bononii 1510 — 25. září. Z přílišné chvály vzdané svému listu čerpati mí toliko pobídku k studiím dalším. S tímto listem zároveň posílá řecký Korambovi a překla jeho latinský Michalovi. Překlad ten nevystihuje prý jako latina vůbec křepkosti a eleganc řecké, i míní dále Písecký, aby Korambus řecký list přeložil sám a aby tento překla s jeho překladem byl srovnán a jemu zaslán. Potom následuje jakás předmluva k t. z hádání Píseckého s mnichem Bononským o přijímání svátosti oltářní, v níž široce vykláć auktor napřed pohnutku k němu (apostasie Sovkova a vzbuzená nejistota Michalova potom vyhledání vhodné příležitosti. (Hádání samo v otisku tomto jest vynecháno.) F něm následuje doslov dosti obšírný, v němž vytýká Písecký nevědomost tehdejších mnich kteří nedbajíce staršího písemnictví křesťanského toliko své scholastiky si hledí a l dryáčnickým kázaním kazí. Dále lituje pisatel nešťastného osudu Čechů, kteří neje v okolních Němcích ale již i v Italii nespravedlivě jsou ostuzováni jako kacíři, i shledá toho původcem Eneáše Sylvia. Konečně lituje pokleslosti university Pražské a netečnos mistrů, i slibuje horlivost vlastní, až se domů vrátí, a trpce kárá pošetilé pohrdání studier klassickými v Praze (List. rkp. čís. XVII a Ř. čís. II.)

Venceslaus Boëmus Michaëli suo s. p. d. Nimis tu profecto, nimis amore falleris et iudicio, qui ea mihi tribuis, quae ego nec modo agnosc nec unquam forsitan praestare potero, leveque aestimas, si quid in latin literis me olfacere putes, nisi et atticam Minervam iam mihi arridere libenter ita et facile credas, nihil sane veritus, id quod vulgo dici usurpatu est: »Ne ultra crepidam«. Tam enim iudicio illi de mea epistola facto pi aures admisisti, ut extra omnem pene veri aestimationem raptus videar non alio plane nisi immodico mei amore abductus. Et facis tu quiden quod consuevere amici, ut qui me effusissime diligas, mox de me sublim quaedam ac ingentia vel imagineris ipse, vel certe ab alio relata levissin suscipias. Natûra siquidem comparatum est (quod ait ille), ut ea, qua libenter audimus, facile credamus. Quo fit, ut vel eo uno te in amicoru numerum redigendum censeam, quem studiorum meorum et admiratore cognovi et buccinatorem. Licet autem ego me non ignorem, licet Ligurinu illum Momum libentius quam Euterpen audiam, tamen prorsum pedibus tuam quoque eo sententiam ita, ut me non pessime doctum fore spera iam possim, quando tuo etiam iudicio ad illud sperandum incitor. Libent

itaque et sedulo in mea (ut dicitur) harena me exercebo tum legendo tum scribendo vel (si diis placet) interpretando. Nam quod ita ineptiam, tua cohortatione adducor, ne dicam petitione; cui ego non obtemperare quomodo possum, qui tibi, scilicet mihi amicissimo, negare nihil statui? Accipe igitur, quam optabas, epistolam, multo licet, quam vel tu sperare potuisti, longiorem, vel ego volui, rudiorem. Accipe et hanc Graecis descriptam characteribus, quam Mathiae Chorambo transmitte, et interpretationem eius, quam, si placet, apud te retine. Etsi namque in tuam gratiam hic mihi labor exudabat, tamen tui arbitrii erit haec vel recipere vel abs te repellere. Quia enim tibi ex me petenti versus illos Mathiae (talem enim praeferunt speciem) interpretari nec audebam, nec, ut ingenue dicam, sciebam, quin potius vel ad perpetuos silentii carceres me damnare volebam, reducto dein calculo, ut neque illum responsione fraudarem, et tibi vel hac parte satisfacerem, decrevi et ad eum epistolam graeco idiomate dictatam dare, et ad te eius interpretationem transmittere. Quae si tibi duriuscula forsan videbitur, imputabis totum illud aut tibi, qui exegeris, aut mihi, qui ita ruditer traduxerim, aut certe latinae linguae, quae ut est multo severior, facilitatem illam graecanicam et elegantiam non usquequaque aemulatur. Multa siquidem Graecis dicuntur, quae si in latinum vertere statueris, aut omnino non possis, aut non proprie exprimas. Plurima etiam apud eos mire delectant, quae latine dicta aures formidant. Hinc est, quod Fabius Venerem illam Atticam Romanis non concedit, felicemque Graeciam in compositione verborum fatetur. Quae profecto singula quam vere habeant, ego quoque etsi ab ignoratione parum promoverim, confirmare iam possum. Quare si tibi in hac latina minus placuero, utar illo strategemate[1]) literario, ut ad graecam provocem, in qua sane, ut te nescium ignarus ipse persuadeam, multo plus mihi faveo quam in latina. Quod si de graecis malis peiora feci latina, age munus hoc interpretandi Mathiae nostro iniungas, id quod in priore epistola fecisse non dubitasti, et utrumque exemplar ad me quam primum destines. Ita enim futurum reor, ut illud tam oblectationi tuae quam utilitati meae plurimum conferat. Nolo tamen putes me Mathiam in aliquo reprehensum ire, cuius et diligentiam admiror et laudarem profecto, nisi prior ab eo immodice laudatus illud paroemiae audirem: »Mutuum muli scabunt«. Satis namque ago, si me ipsum emendavero, qui quanto magis disco, tanto apertius cerno, quid aut recte aut perperam vel dixerim vel scripserim. Sed cupio in alieno etiam spectro me contemplari, et partim ex aliorum, partim ex meo pendere iudicio; utque me exerceam, omnem, quod aiunt, lapidem movere contendam. Nam et Lucianus ad soloecismos atque profectum pharmacon id aestimat optimum, si nihil erubescas, et Euagorius sophista, si te subinde exerceas: »Dicendo,« inquit, »dicere discant«. Proinde quod ad Mathiam graecas epistolas do, quod easdem tibi interpretor, ardori id potius dabis quam ostentationi. Sed de illo pluribus, ut opinor, quam necessitati congruerat. Volo enim aliam scribendi provinciam inire, ut epistolae priori nuper ad te transmissae quandam ceu coronidem adiiciam. Quae quidem licet nunc

[1]) rkp.: stratagemmate.

a mea professione est aliena, tamen ego illam tantisper ad me pertin‹ iudicavi, dum tibi amico meo vel gratum aliquid vel utile me facturı opinatus sum. Nam quando me requirendum duxisti et de Georgio [1] et quibusdam aliis, quae nec tu ignoras, et ego silentio transire malo qu: explicare, tam (sic) mihi (fateor) ea res iniecit scrupulum, ut studiis inteı meis sepositis super hac una re pleno cogitatu immorarer, nec eo conten quendam monachum consulerem, quem in theologia publice respondent audivi, et doctiorem caeteris autumavi. Erat tamen opportunitas consuleı quaerenda, ut aptum ad hoc tempus deligeretur, esset praeterea iusta occa quidpiam de hac materia cum eo disserendi, ne si illum mihi antea mini familiarem tam confidenter accessissem, temeritas, si de negotio illo comp lassem, suspicio me mansisset. Occasionem itaque summa cum diliger quaesitam vix tandem inveni. Habebat vero ita. Vincentius ille, cui cognon Beroaldo, dum Praga excedere parat, ut mercium caussa Bononiam repe forte fortuna ibi offendit Sixtum, cui publice haereseos nota inuritur, co pellatque ac certiorem reddit se quam primum in Italiam consessurum. Sixtus prolato quodam ex chartabulo, cui titulus est »Apologia fratrur rogat obnixe Beroaldum, tantisper operam suam sibi impartiret, dum ill ad Italiam transferatur, et sub iudicium doctissimi alicuius theologi ven Se enim cupere aiebat totum illud, quicquid haeresim oleret, ab illo theolc censoria notari virgula. Beroaldus vero, quia negotium illud nihil nec one habebat nec periculi, provinciam sibi demandatam libenter amplectitur, m se itineri accingit, proficiscitur deinde et Bononiam tandem sese reci nihilque moratus consilium cum Bernhardo quodam, canonico Olomuce: communicat; re quoque ita, ut habebat, plenissime enarrata rogat, quo liceat per eum hac cura levari Bernhardus, ut est rerum novarum p cupidus et fratribus illis maiorem in modum infensus, laborem hunc gr et obviis (quod aiunt) manibus excipit, poscit libellum, evolvit, nullamc haeresim subolere credens censet professionem illam utpote catholic sub nullius monachi limam dari debere. Postero deinde die me obiter c venit, totamque historiam meis auribus tradit, domum inducit; offert praete chartas, si quid forte velim legere et, quid super ea re sentiam, dice Ego vero occasionem propositi mei tam opportunam haudquaquam ne gendam ratus illud me multoties vel inprimis optare respondi, si tale qu piam mihi sese offerat, ac propterea grato admodum animo suscipere, si forte sub pallio orthodoxae fidei aliquos dissimularet errores, illos d cutiendos immo vero iugulandos docto alicui monacho tradamus. Ad h: ille quum annuisset, ego libellum accepi et mox percurri. Quia vero tot illud non meis sed illorum gerebatur auspiciis, postridie eius diei ego Bernhardum: »Ergo tu reris,« inquam, »hanc fidei professionem simplic et nulla ex parte fucatam, quasi vero sis nescius homines eius conditio tanta praeditos calliditate, ut vel Argum fallant, tanta simulatione, ut ill verbum graecum merito audiant »alia Leucon dicit, alia asinus eius porta

[1]) in margine: Sovius apostata.

quippe qui orationi suae[1] mirum in modum repugnent, aliudque in angulis garriant, aliud publice profiteantur. Verum age demus hoc illis, ita sentiant domi, ut foris prefatentur:[2] nonne vel hunc scrupulum iustam consilii occasionem adferre credis, quod adfirmant eucharistiae sacramentum populo sub utraque specie distribuendum, quia illud et Christus instituerit et apostoli docuerint et tenuerit primitiva ecclesia, quod a Romana ecclesia in diversum se abiisse dicunt, quod sacerdotes nonnisi bonos admittere videntur?« Tum ille: »Habet ita plane, sicut loquutus es. Vis igitur eamus ad divi Dominici, et super ea re cum aliquo monachorum conferamus.« »Volo,« inquam ego »sane quam libenter.« Pergit itaque ille, ego ei gradum addo. Iamque intra claustri limina constituti promovemus pedem, si quem forte monachum nobis sese obvium ferentem habeamus. Ecce vero ibi monachus ille[3] quidpiam de spiritu sancto publice disserit, cuius auditorium ingressi tantum temporis assedimus, dum ille praelectioni horariae supremam manum admoveat. Quo facto confestim nobis per fratrem quendam Bernhardo cognitum copia illum alloquendi paratur. Salutatione igitur et data et accepta ego ad illum: »Rogamus,« inquam, »pater, ut aequi bonique consulas, si te de negotio quopiam fidei requirendum voluerimus.« Ad haec ille: »Si quid ego possum,« inquit, »habetis operam meam cum in aliis tum vero in rebus fidei paratissimam.« Cui ego: »Num per aures tuas,« inquam, »aliqua fama iverat esse regnum quoddam Boëmiae?« Ille vero: »Profecto,« inquit. »Num etiam,« inquam »illud accepisti, ut sectae quaedam in eodem regno suppullulaverint, ita ut pars eorum Romanum agnoscat pontificem, alii ritum primitivae ecclesiae malint, nec desint, qui utrisque reclament et peculiare nescio quid amplectantur, quos vulgo iam Pighardos vocant?« »Non me latet,« inquit, »esse illic quosdam homines sacerdotibus plus, quam dici potest, infensos. Tam enim abest, ut aut ament illos aut revereantur, ut etiam oderint ac damnent.« »Illi,« inquam ego, »sunt ipsissimi, super quibus te compellandum statuimus. Ecce enim tibi libellum placita eorum continentem, quem illi, ubi res eorum, quod dicitur, ad triarios rediit, regi obtulerunt orantes, ne in se animadverteret, homines simplices nihilque a fide catholica peregrinum foventes ac sapientes. Hunc libellum fidei suae professionem appellant, quem etiam Bononiam transferri procuraverunt ea potissimum de caussa, ut examen ac censuram doctissimi alicuius theologi subeat, qui erroribus in eo contentis atrum adhibeat lapillum. Se namque id cum primis optare aiunt, si quo pacto ab haereseos calumnia per eum[4] vindicari possint, iuxta parati vel defendere veritatem vel ostensos revocare errores. Eum vero libellum nos ad te utpote in theologia consultissimum adferimus oramusque, munus illud non detractes, quin potius, quae tua est et incredibilis diligentia et eruditio singularis, discutias ac perpendas omnes, quotquot ibi delituerint, errores, redditurus nos certiores, quam primum licuerit.« Ibi ille: »Etsi omnes,« inquit, »consultationes, quae fidei sunt, virum

1) Ř. přidává: factis.
2) sic, snad profitentur.
3) Ř. přidává: praefatus.
4) Ř. nemá.

expostulent eruditissimum, nec ego mihi tantum in sacris literis arrogem, u huic negotio digne respondeam, tamen quia et vos tantopere urgetis, et eg iam antea me facturum recepi, dabo id operam cum Deo, ne frustraneui laborem egisse videamini. Verum nihil est, quo a me extemporaneam ex pectetis sententiam, quae plerunque semper solet esse temeraria; deliberi tionis opus est, et quidem maxime, nec enim parva mihi a vobis iniungitu provincia.« Ad eum itaque sermonem nos gressum retulimus. Interiecto dei temporis curriculo visum est, ne diutius animi pendeamus, monachum illui accedere et sententiam illius de re sibi commissa audire Mox igitur ut illu convenimus, prior ille ad nos: »Credebam me,« inquit, »multum laboris ne minus vigiliarum in hoc opusculo insumpturum, dum fidem immaculatai a contaminatis secerno haeresibus, quas in isto libello delitescere facile mi persuadebam. Nunc autem longe secus atque opinabar evenit. Uno enii aut altero excepto nihil aliud hic invenias nisi eam, quam nos quoque pro fitemur, catholicam fidem. Qua de re, si id, quod scribunt publice, (loquuntur privatim et sentiunt, nihil sane prohibet, quominus eos catholicc credamus. Sin vero, quod tu, Bernharde, fateris, alia quidem foras emittun alia autem privatos intra parietes comminiscuntur, et ut vulgo usurpatui est, ex eodem ore et calidum efflant et frigidum, non satis est ex hoc libell in utramvis partem proferre sententiam, nisi adfuerint illi coram, ex quibu liquidius cognoscas, quod suo foveant in pectore, dum ad specialia fid puncta descendas. Verum ad praesens etiam hoc unum mihi non probatu quod de sacerdotibus malis pessime ipsi sentiant, quos in peccatis detent mortalibus nihil in sacrificio operari tam false quam temerarie contendur Nec video, quomodo se catholicos reputant, qui universalem non agnoscui pastorem. Aiunt enim se a Romana ecclesia avulsos. Coniurarunt praeter in quosdam articulos foedissimis erroribus infectos, quos mihi frater quidai Boëmus, cui nomen Joanni, dum Bononiam advenerat, obtulit.« Quo dict chartam simul protulit, simul legere occepit: Deus bone, quanta in ill temeritas, quanta coecitas animi, quanta religionis perversitas! Ausim dicei non ipsum diabolum eo audaciae vel nequitiae unquam progressum fuiss ut tam nefanda comminisceretur. Perlectis articulis »Si ista,« inquit, »secret quo suae indulgeant perfidiae, haec vero publice, quo homines vel deliniai vel pelliciant, fateri consueverunt, ecquis tandem modus est, quo a me vob in hac provincia satisfiat, quave conditione quidpiam certi de eiusmodi sect definire vobis potero?« Ad haec ego »Illos,« inquam, »in praesentia miss faciamus, quibus tanta est perfidia, ut ne ipsi quidem fidei fidem habear obstinatio erroris tanta, ut eos ne Vertumnus quidem ipse verterit: de h vero, quos alii Hussitas, nonnulli vero Calixtas, pars Boëmos appellar quidnam sit sentiendum quidve illis respondendum, rogo doceas. Etsi nan que ego theologum non profiteor, ut tam vehemens eius rei me debe sollicitudo habere, quia tamen multa multoties ab illis in hanc partei disputata audivi, nec quo pacto ea refellerem, invenire potui, cupio nur modum aliquem mihi ostendas, quo me erga illos gerere debeam. Sunt enii homines alioqui argumentosi et in eo studii genere, quod fidei est, quai oppido diligenter sese exercentes. Evariant autem a Romana ecclesia in h

praecipue duobus, quod et parvulos et laicos sub utraque specie communicant, idque se observare aiunt, quia Christus id praeceperit, confirmaverint apostoli, primitiva quoque ecclesia tot annorum saeculis observaverit, a qua ne latum quidem, ut dicitur, pedem discedere[1]) aut tutum aut salubre putant.« »Praeceptum Christi,« inquit ille, »ad sacerdotes conficientes pertinere quis est qui non intelligat? Hoc autem inconcusse etiam hodie custoditur, ut eucharistiae sacramentum sub utrisque speciebus a sacerdotibus conficiatur inter[2]) celebrandum officium et non sub altera tantum. Divisio enim unius eiusdemque sacramenti, quod Gelasius ait, sine grandi sacrilegio non potest admitti.« Cui ego »Obsecro te,« inquam, »pater, aequo patiare animo, dum personam alicuius induero. Fiet enim, ut et quicquid ego velim, aptius opponere, et tu, quicquid sentias, melius mihi respondere possis. Nec enim alterius rei occasione haec tecum conferenda volui, praeterquam ut abs te doctior discedam. Finge autem quempiam illorum audias in hunc fortasse morem oratione sua te accedentem.«[3])

Habes, domine Michaël, quicquid istud nominare volueris, epistolam, apologiam, dialogum, seu ex omnibus illis ita temere coëuntibus monstrum quoddam illud forsitan Herculeum: quanquam illud pro monstro nec Plinius agnosceret, qui eam maxime epistolam laudat, quae comico stilo est adsimilis, nec Lucianus, qui dialogos comicis salibus ac loedoriis scaturientes maxime probat, quique stilum nec habent tragicum nec humi serpentem sed plane mediocrem, eum scilicet, quem dare Plinius epistolae quoque praecipit, ut ita pulcherrime conveniant seque mutuo sustineant et dialogus et epistola, quando alterum alterius et iure gaudeat et stilo. Quibus tacito quodam consensu apologia quoque subscribit, quae dialogum ubique non secius sane comitatur quam umbra corpus Non igitur monstrum fortasse reputabitur, quod ex tribus tanto cognationis iure tantaque necessitudine sibi devinctis coaluit. Sive igitur sit epistola seu apologia seu magis dialogus, sive nec epistola nec dialogus nec apologia, ad te tamen, quicquid hoc est monstri, dirigitur. Te labor hic deinde manebit, ut illum bonus Hercules exanclare cogaris, et nihil simile a nobis, ut tu dicis, Italis posthac expostules; quamquam praeclare forsan tecum, ut, qui siliquas optabas, monstrum hoc accipias vere furfuraceum, hoc est, ut ego interpretor, nullius momenti. Sed non patitur tempus iocos tecum miscere longiores, siquidem hic tabellio aurem mihi vellit dicens Bononia perendie se excessurum rogansque, ut aliquid ad te literarum transmittam. Aiebat id mea caussa facturum, et se libenter eas delaturum.[4]) Ego vero, ut sum in ea parte non omnino pigerrimus, oblata mihi occasione libenter hanc meam confabulationem cum illo monacho habitam ad te perscribere volui, ut intelligas, quanti religio apud omnes fere Italos valeat, quum ipsi etiamnum monachi, qui et sanctitatis et eruditionis

---

[1]) Ř: praevaricari.

[2]) Ř: intra.

[3]) (Zde počíná se »Hádání« samo, zaujímající v rukopise 11 foliových stránek, jehož český překlad pořídil Řehoř Hrubý z Jelení a umístil ve svém Sborníku. My je zde jakožto látku čistě náboženskou pomíjíme. Potom zavírá Písecký list svůj takto:)

[4]) Ř: Aiebat et se libenter eas delaturum et te non ingrate accepturum.

palmam sibi adrogant, in hac materia, quae saluti est maxime necessaria adeo sunt frigidi, adeo inepti, ut mihi bilem exacuant Nec ab re; quipp qui ex theologis illis antiquis veneranda profecto maiestate et eruditions sancta refertis non solum non vel more Nilotici canis currendo lambunt sed eos plane negligunt, suosque tantum vel Thomas vel Scotos vel Duran dellos colunt ac venerantur. Nihil enim sapit his, quod non syllogismun redolet, nihil placet, quod non quaestionem praefert. Hoc demum theologicum quod acutum ac pene sophisticum, hoc elegans, quod maxime barbarum hoc putant optimum, quod labyrintho illi Daedaleo simillimum, in argutiis in sophismatibus, in concionibus[1]) illis cavillatoriis mire acuti, in caeteri plane inepti. Illos si declamantes ad populum audias, disputare credas ve potius comoediam repraesentare; tam omnia vel quaestionibus miscent, ve fabulis deducunt, vel gestibus histrionicis exprimunt, ut iudices illos au academicos aut Roscios magis quam theologos et praesertim antiquos, quorun ne umbram quidem retinent, non vitam, non eruditionem, non sanctam illan gravitatem, qua quum alias semper tum vero illo tempore potissimum ute bantur, quum populum cum docere tum obiurgare voluerunt. Quam isti noı oratione sciunt exprimere, non vita ostendere, qui a veritate in simulationem a gravitate illa sancta in gesticulationem mere histrionicam, a severitate ii adulationem penitus desciverunt, nihil magis satagentes, quam si popul luxuriae dedito placeant, nihil curantes sollicitius, quam ut sanctitatis opini onem illi de se incutiant, simulatores maximi, maximi adulatores. Non illi lex, non prophetae, non evangelia tam curae sunt, quam aut Thomas au Scotus, pro quibus ita mutuo depugnant, ita contendunt, ut non verbis ade sed pugnis interdum res agatur. Si alicubi forte Scotus diversum quid a Thom dixerit, stant illi a Thoma suo, nec cedunt Scotistae. Ibi vero non aliter atqu pro focis arisque certatur, pugnatur probris, conviciis, strepitu, clamoribus e quidem usque ad ravim. Veritas illa Democritiano fonte submersa eruitur, quan et isti Thomam, et illi Scotum vidisse intonant, ingeminant, iam probantes, ian negantes, semper vero dubitantes et nunquam ad veram legis Christi scientian accedere curantes Usus sum hac digressione, non ut indignationi vela dem, se ut iniuriam coram te deplorem antiquorum theologorum, haud scio sanctitat magis an eruditione illustrium, qui tam indigne ab omnibus ferme monachi negliguntur. Rarus enim quisque reperitur, qui plenissimis passibus a antiquam vel philosophiam vel theologiam anhelet. Tu igitur ipse tecun perpende, quantum fidei istis impartiendum est in hac praesertim materia in qua sunt ineptissimi. Caeterum non possum dissimulare dolorem meum quem ob patriam in dies pene haurio, quae, ceu fuerit aevi praepostera,[2] tam iniquos tamque falsos iudices vel narratores de se sortita est, ut satiu illi fuerit rubis et sentibus in perpetuam obliterationem obduci quam e pacto in poenam illustrari. Incidi nuper in Venetam historiam, in qua hae de Boëmia feruntur: »Solum hordei ferax, tritici, boum silvestrium et piscium abundans; non leges genti, non sanctura instituta; quodlibet licet. Si tamer

[1]) Ř: contentionibus.

[2]) Ř: avi praepostera orta.

vera sunt, quae de ritu gentis memorantur, christianae fidei nomen, non cultus, ut qui Hussitarum veneno infecti (quod avorum memoria accidit) orthodoxae fidei cultum parum integre custodiant.« Et non ita multo post isto concluditur: »Et gens una tot modis a verae pietatis cultu aberrat.« Quod ego ubi legi, vehementer indolui miseratus patriam meam tam non aequa incurrisse fata, ut de ea falsissima quoque (sic) ac nefandissima non in angulis solum garriantur, sed publice etiam scripto comittantur; parumque erat persuasiones illas per asperas et steriles Theutonum provincias diffundi, nisi Italiam etiam attingant, atque quo vel facilius admittantur, vel tenacius mentibus hominum insideant, sub nomine historiae promulgentur, tam Hercle anilia, tam fabulosa, ut ipsos Alcinoi apologos mille parasangis praevertant; quum tamen historia non magis falsitatem sustineat (quod Graeci scriptores volunt) quam aspera arteria cibum. Huius autem tanti mali fontem non aliunde censuerim profluxisse quam ab Aenea Silvio, qui quum nec leges historiae a graecis scriptoribus traditas nosset, et gladiatorio prorsus animo erga Boëmos esset, non magis vera de Boëmis scripsit quam Ctesias ille Ctesiochi de regione Indorum vel Iamblichus de mari Magno, nimirum doctus scribere historiam non a Thucydide praestantissimo omnium historiographo sed ab illo Creperio Calpurniano,[1]) quo in conscribenda historia nihil insulsius nihil erat delirius. Hic itaque dum gratiae studet evanidae auramque captat popularem, ea Boëmis attribuit, quae neque Epicureos, ut aiunt, fabulantes audivit, utque alii eodem errore ducantur, commentarios in sui, ut reor, poenam reliquit, exoluturus illa (sic), nisi de literis actum fuisset. Legitur inter cetera ad hunc modum, quae Sabellicus[2]) Aeneam sequutus tradit: »Est eodem conventu damnata Joannis Wiglephi haeresis. Sunt et duo inibi ex eius assectatoribus combusti ut haeresiarchae: Joannes cognomento Hussius et Hieronymus, eius discipulus. Aiebant hi oportere antistites et omnem clerum ad Christi imitationem pauperes esse, quia in opulentia et luxu vivere, qui Christi personam in terris gererent, parum ad exemplum vitae conduceret. O haeresiarchas aeternis cremandos ignibus!« Quis rogo melius laudare potuit, quam qui sic reprehendit? Sed complicanda sunt vela, quando chartae iam parum superest. Hoc unum commemoro, quod tuae non adstruo opinioni, qua patriam nostram non solum barbaram sed ipsam barbariem nuncupasti, ausus scilicet tam venerandae rei[3]) tamque de nobis benemeritae ignominiosum ac refugiendum nomen indere. Illud vero maxime doleo, quod studium illud tam frigide administratur, ut Fabianam cunctationem longe transcendat, quamquam ea nihil opus est, ubi res maturitatem desiderat. Seneca scripsit nulli rei prodesse moram nisi iracundiae. Qui eo sibi adplaudunt: »Quod differtur non aufertur,« Acessaei lunam venerantur magis quam industriam. Itaque tertium est, quod ex te

---

[1]) L Calpurnius Piso, suchoparný historik římský.

[2]) M. Antonius Coccius Sabellicus, humanistický historiograf † 1506. Napsal první universální dějiny pod titulem Rhapsodiae historiarum, vyd. v Benátkách 1498—1504 ve 2 dílech.

[3]) Ř. přidává: tam divinae.

rogo, ne, quod semper (sic) fecisti, opera tua patriam in ea provincia literaria destituas. Audio examen nondum publicatum deficientibus forsitan idoneis ad hoc sustinendum scholasticis vel potius lectoribus intra silentium se tenentibus. Dedi ego ad quosdam meos discipulos literas, quibus commonefiant, ut studiis coeptis continentem navent operam; si quid forte valuerint, quo ad altiora promoveantur, tuo id iudicio relinquo, tibique eos commendatos habeo. Mea interest, quoniam aliter non possum nec antea potui, vel hortando meos ad studia, si mihi morigerari velint, ita nunc absentiam meam vindicare. Dices: »fugisti, et extra teli iactum constitutus consulere vis«. Consulo ego libenter. Nihil enim facilius est, quod Thales ait, quam alteri consilium ferre. Fugi vero opportune. Sed bono esto animo. Nam Demosthenes se ipsum etiam hoc senario solatus me tutabitur: »ἀνὴρ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται,« [1]) vir fugiens et denuo pugnabit. Non ero forte Ripsaspis ut ille, nisi illud interveniat, quod dicitur: post Marathonem pugna. Sed speranda sunt optima a caussis illis supercaelestibus, quas vos magni philosophi nunc enarratis. Cito perveniemus ad effectum. Ita plane est, semper nobilia ingenia velut stipula in sublimia rapiuntur, quod et Menippus apud Lucianum comprobat. Quanquam miramur severitatem quorundam,[2]) qua nos grammatistas urbe eiicitis. An nobiscum Neroniana vultis conditione agere? »Nolumus« dicitis »Virgilium, quippe nec pastoriciam vitam agere decrevimus. Pascit ille capellas. Nolumus Homerum, nec enim graecissabimus. Poëtas omnino damnamus. Alexandrum Gallum malumus.« Recte, qui gallice vultis. Nobis vero qui romane loqui contendimus, quur non oratores, non poëtas permittetis? »Amores docent, et studia,« dicitis, »interrumpunt. Etsi Homerus ille, quem nescimus qualis est, virtutem docere solam sub quodam Ulyssis obtentu narratur a Basilio, habeturque parens poëtarum, quem Virgilius hic nunquam a nobis lectus dicitur prorsus exprimere et quandam heroicam virtutem iuvenes docere. Quod nos, an verum sit, nescimus, tamen persuasum habemus philtra quaedam canere. Itaque decrevimus non legendum, non aspiciendum.« O iocularem sententiam et risu dignam Democritiano, odisse, quod non possis, damnare, quod nescias! Sursum versus sacrorum feruntur flumina, bovem trahit plaustrum, carpentarii liberalibus studiis praescribunt. Facilius hoc a remotis audio, immo vero liberius studeo; evolvo Aristophanem comicum, quod et divus Chrysostomus fecit, qui eo pro pulvillo utebatur, Homerum, Lucianum et alios, statutis interim vestris longum vale dicens. Audio intelligentiam non errantem non solum aberrasse antea, sed etiam extinctam esse. Pontifex summus Bononiam sese recepit XXII Septembris hora XXIII cum XII cardinalibus, XXV episcopis, illis ante, his retro pergentibus. Describerem tibi. quicquid oculis meis hausi, sed charta brevis et tempus adhuc longe brevius non permittunt ea tibi exarare. Quare expecta, dicam plenius coram, quae non ingrate forsan audies. Ceterum unum illud iure amicitiae peto, ut hunc dialogum ita apud te teneas, ne mihi nocere possit. Utrolibet pacto eo utare licebit veluti Delphico gladio. Scis

[1]) Tak má Ř., náš má zde mezeru. Odkud Písecký tento nesprávný senár čerpal, nevím.

[2]) Ř. nemá.

enim morem dialogi, in quo nihil habetur dogmaticum, quod etiam de Platonicis eruditi autumant. Volui me exercere etiam in isto dicendi genere graecis interim ad parvam morulam intermissis, ut tibi usuram incivilem persolvam et immodicam. Deinde ad graeca rursus maiore cum affectu et impetu gressum referam, quod et facio. Vale. Dominum administratorem salvere iubeo. Bononiae XXV. Septembris anno Christi MDX.

XIX.

Václav Písecký Petru Píseckému.

V Bononii 1510 — 26. září. Chválí Petrovu touhu, aby do Italie na studie se mohl vydati, i udílí mu v této příčině některé pokyny ze zkušenosti vlastní. V Bononii prý znamenitě vyučují právům, lékařství, ano i disciplinám humanistickým, toliko řečtina pěstována tu byla do nedávna nedostatečně a méně než v Padově. Teprv přičiněním Píseckého opatřen řecký lektor. Za to šťastnou náhodou mohl prý pisatel poslouchati učené přednášky Scipiona Kartheromacha i pokročil nyní v řečtině tak, že může z kněh učiti se dále sám. Jinak Píseckému Italie se nelíbí, i radí Petrovi, aby napřed doma s dostatek hmotně se opatřil, než sem se vydá, zejmena aby prve hleděl doma nabýti hodnosti mistrské; neboť očekává prý také jeho úkol těžký, náprava totiž bídného stavu university Pražské. Konečně pořizuje o své knihovně a oznamuje příchod papežův do Bononie. (List. rkp. čís. IX.)

Venceslaus Boëmus Petro Piscensi, erudito in artibus liberis baccalario, hospiti domus Reginae s. p. d Videris mihi ita te in studiis gerere, ut nulla sit dies, in qua non lineam ducas; quandoquidem, quod literae tuae declarant, tanto cum affectu Italam terram incolere desideras, ut nihil supra. Nec enim aliam ob rem Italiae nomen apud te tam venerandum, nec ipsum Latium solum tibi expetendum reor, nisi literarum caussa. Hinc est, ut facillime coniecto, quod tibi viaticum et rei literariae paras et pecuniariae, ut ita utroque suffarcinatus Bononiam advoles, quam miro admodum laudis praeconio extollis, cuique tanta tribuis, quanta nescio an vel aliquando habuerit, vel unquam sit speratura. Te tamen tanta istius rei capit persuasio, quasi in ea lactis etiam gallinacei, ut dicitur, haustum sperare possis. Eoque fit, ut hoc unum optare, hoc moliri, hoc cogitare videaris, ut Bononiae sub vexillo literario militare quam primum possis. Quem plane affectum ego ita probo, ut laudem, ita vicissim laudo, ita probo, si eum recto moderaberis consilio, quod ego pro amicitia nostra tibi impartire volo. Videris enim illud oratione quadam obliqua expetere. Ita igitur velim habe. Bononia hoc sibi a multis iam saeculis annorum vindicabat, ut florentissimum in ea studium et sit et habeatur. Quod certe magna ex parte verum est, si quis vel nodos legum intelligere, vel humanioribus literis sese excolere velit, aut si morborum latebras et origines rimari cupiat. Caeterum non usque adeo excrevit, ut, quod Graeci aiunt »Encyclopaediam«, hoc est orbem illum doctrinarum, vel, ut tu nominas, »fontem omnium bonarum artium« illic invenias. Nec enim philosophiam illam antiquam, hoc est puriorem et elegantem docet sed nostram, hoc est barbaram et nihil minus quam veram philosophiam. Publici enim illi professores tam sunt a Musarum sacris profani, quam a vera

illa et candida philosophia alieni. Quotus enim quisque illorum est, qui Aristotelem de facie videre curet, quotus, qui vel geometriae vel arithmeticae ita invigilet, ut Platonicis sacris initiari possit, quae tantopere fastidiunt, ut ea nec vel a limine salutare dignentur. Raros etiam invenias graecae linguae assectatores, aut quia difficultate absterrentur, aut quia nullo lucro pecuniario pelliciuntur, etsi graecae literae id sibi iampridem usurpaverint, ut sine illis nec philosophia nec ulla alia candidior scientia teneri possit. Quicquid enim apud Latinos aut est obscurum aut mancum aut barbarum, totum illud apud Graecos invenias lucidum integrum elegans et absolutissimum. Quia vero non tantam praeferunt lucri promissam (sic), rarus quisque Italorum illis incumbit. Inde surgit praeceptorum penuria, et maximum Bononiae, ubi vix unus praeceptor est, doctus ille quidem, sed unus, sed privatus. Patavinum studium, cuius ego iacturam summe doleo, in graecis literis erat longe florentissimum, etsi in latinis Bononiensi longe cedit. Quia autem tumultuantibus bellis Bononia erat salutanda, non potui non eniti, quin iacturam Patavinam restaurem Bononiae. Itaque ubi intellexi ob defectum auditorum cessasse studia graecarum literarum, coepi nonnullos scholasticos (sic) persuadere, ut magistratum adeamus, lectorem nobis publicum dari rogemus. Quod et factum est Accessimus enim, rogavimus et voti nostri compotes evasimus. Ille tamen, quia alteri erat officio devinctus, aut non poterat publice praelegere, verum, quo nobis morigeretur, privatas lectiones adgressus est. Deinde ita Deo volente cum cardinali Bononiensi contulit se Bononiam Scipio ille Cartheromachus, utranque linguam iuxta doctissimus et huic praeceptori nostro amicissimus, cuius benevolentia adductus occepit nobis praelegere Homeri Ulysseam, mox aut Thucydidem aut Sophoclem. Vidisses praelegente illo praeceptorem nostrum nobis discipulis, ut Scipionem audiat, assedisse; tanti eius eruditionem putat. Ita forte fortuna contigit, ut ego isto anno (quanquam mihi multum timebam) veluti in uno saltu duos simul apros venatus fuerim. Sed hoc casu potius evenisse scias, quam ut ita studium ordinatum fuerit. Sed meliora sperantur hoc anno futuro, etsi me iam non tanta teneat sollicitudo eius rei quanta in primis. Antea enim totus pendebam ex praeceptoribus, nunc vero mutos possum consulere magistros et partim audiendo partim legendo ab inscitia me recipere. Habes totius studii formulam, quam ad te pertinere puto, descriptam. Ceterum Italia ipsa regio sane est infelicissima. Aut enim bellis fervet, aut corrupto aëris tractu pestem mortalibus adfert, aut fame laborat. Nam de terrae motu, quo omnes plane homines attonitos reddit, de rapido aestu, quo vires enervat, de frigidiore aura, qua multum molestiae adducit, nihil dico; hunc unum (quod aiunt) Colophonem addo: nisi literas doceret, nihil haberet, cur tantopere expetenda esset. Istis ad te volui, ut intelligas ita adfectare te debere Italiam, ut aliquando in patriam revertaris et habeas, quo victum, quo studia honeste continuare possis, ne forte, ubi totum exhauseris patrimonium, nihil deinde sit reliqui, quo te vel in Italia sustentares vel in Boëmia, quando eo necessitatis ventum fuerit, ut pedem referas. Consulo igitur, ut aut de loco aliquo certus sis, aut tantum aeris ad hoc seponas, quantum pro reliquo temporis curriculo sufficiat, et maximum prima fronte, ne forte, si vacuus aere aut

Diogenianam praeferas tegulam, aut Zenonianam coenulam esites, risum omnibus moveas, et tandem peregrinationis illius vel studiorum te poenitentia subeat. Dicis enim te humaniores solum adfectare literas, quibus qui student, omnes ubivis gentium sunt pauperrimi. Nec enim aetas nostra Augustos habet nec Maecenates. At, inquies, aliud mihi consulis, aliud ipse fecisti. Fateor, feci, quia consultorem verum neminem habui, quia de Italia longe maiora, longe meliora, quam offendi, concepi. Quanvis alia mihi, alia tibi conditio, aliud ego, aliud tu cogitas. Verum, si placet, vestigiis illis, quibus ego, tu quoque insiste, et tunc te propositi tui non poenitebit, sicuti neque me poenitebit unquam Italiam vidisse. Paene enim illud iam consecutus sum, cuius gratia tantam subii peregrinationem. Caetera supersunt, quae dicere prohibent Parcae. Neque velim hoc me putes scribere, quo tibi profectum tuum invideam, quem proficere et ante optabam, et nunc maxime cupio, aut quo in Italiam aditum tibi praecludam, quem studiorum meorum socium habere vehementer desidero; sed quo te commonefaciam, ut, si quando in alia re, in hac tibi consulere non negligas, quin potius discutias, ut prudentem decet, et quae sunt, et quae mox ventura sequuntur. Vires tuas metiaris. Amicos quospiam, si non tales, quales vel Pythagorici definiunt, vel Scythae illi observabant, at plebeios istos et nostrates tibi concilies. Deinde, ubi commode licuerit, Bononiam te recipias. Interim tamen et consulerem et hortarer, tantisper philosophiae incumbas, dum gradum magisterii adsequaris. Quo recepto in Italiam et tutius et honestius proficiscare. Esset tibi ceu stimulus, ut ardentissime studeas, esset ceu pignus, quo patriae posthac prodesse velis, cui totum illud, quicquid aut vitae aut literarum in te erit, iuste debes, cui succurrere nimium profecto labanti tu quoque pro tua portione cogeris. Ita plane est, Petre charissime, non possum vel non dolere studii illius ruinam vel non reprehendere quorumdam perniciosissimam sane ignaviam, qui aliis prodesse nec volunt nec possunt, qui id operam dant, ut ventricosi magis sint quam studiosi; qui symposio inhiant non Platonico sed Sybaritico, qui plus vini consumunt quam olei, qui ad libros evolvendos meridiem coecutiunt, ad faecundos calices exhauriendos vel nocte vigilant, male de se, peius de discipulis suis, pessime de patria sua meriti. Quos tu nequaquam imitare, sed quanto plus illi biberint, tanto plus stude, et tam a cibo quam a potu tibi tempera, quo valetudinem conservare ac studia non negligere valeas. Certe ego in Italia et sanus sum et studeo, quia non me cibis ingurgito. Quamvis philosophico depingor colore, tamen malae valetudini in me parum admodum licet. Supellectilem chartaceam ita procura ut meam. Plotinum custodi. Ciceronis (et) reliqua opera, si potes, divende, Aristotelem, Ovidium, A. Gellium, quem a Livio separare procura, Livium item cum Sallustio, Terentium et alios gregarios auctores. Quicquid vero pro introligandis hisce duobus voluminibus impenderis, ex pecunia mea tibi restitue, et tam de illo quam de tota venditione me scripto tuo certiorem redde. Immo indicem mitte librorum, quos vel divenderis, vel Gregorio Hruby mutuo dederis, vel apud te retinueris. Vale. Bononiae Semtembris XXVI anno Christi MDX.

Scripseram commodum literas hasce, quum mihi quatuor solum parvi cultelli redditi sunt. Quare nondum te dimitto. Cur enim non monuisti literis, quos pulsare debeam? Pontifex se nunc Bononiam contulit, itaque Romanam maiestatem totam ad nos transtulit. Iterum vale. Zachariam Hradescensem saluta!

XX.

Václav Písecký Tomáši Vlašimskému.

V Bononii (1510) — 1. října. Lituje nehodného osudu Tomášova, jejž pán jeho nechtěl propustiti z poddanství, ale těší se, že konečně stal se Tomáš učitelem v Lounech; i napomíná jej, aby zastával bedlivě povinnosti stavu svého, ana snad obec za to propuštění ze svazku poddanského na pánu mu vymůže: vedle toho aby pilně studoval dále, aby nabýti mohl hodnosti mistrské a tak zbaviti se nehodného tyranství panského. (List. rkp. čís. XXIII.)

Vinceslaus Boëmus Thomae Wlassimensi, in artibus baccalaurio erudito, Lunae archigymnasterium agenti, discipulo suo longe charissimo s. p. d. Eodem affectu, quo reliquos discipulos promovere ac commendare curavi, te quoque commendandum proposui. Verum inauspicato, ut nosti, sidere. Vixdum enim ora insolvere occepi, et ecce tibi una Eurusque Notusque sese obvios ferebant, quo minus a littore promovere vel tantillum possem, ut te ad Montes argenti feraces ludimagistrum constituam. Interim ego de Boëmia pedem extuli et in Italiam studiorum amore me recepi, ubi constitutus ne tenuem quidem famam auribus hausisse potui, usquedum Sigismundus quidam Zamber (?) Bononia salutata me certiorem reddidit te adverso quodam fortunae flatu exagitatum, utpote qui a domino tuo[1]) tam indigne habitus fueris, ut ad nervos etiam ac vincula res processisset. Quod ego ubi accepi, mihi crede, vehementer indolui reputans mecum, quam iniqua te fata exercuerunt, quae te tam crudeli, tam inhumano, tam plane barbaro domino subdere voluerunt, qui te nec literas persequi nec in libertatem asserere ulla ratione permittit. Sed posteaquam addidit te nescio quo pacto ereptum nunc Lunae archigymnasterium agere, mirum in modum gavisus sum ratus te posse invenire occasionem, qua liberiorem agere hominem brevi valeas. Da operam, mi Thoma, ut te diligentem scholae praeceptorem civitas tota cognoscat, ut te studiosum veneretur, virtuosum amore amplectatur et laude. Fiet enim, ut vel ultronea vel abs te rogata facile ad aliquantum temporis libertatem tibi a domino obtinere studeat. Interim tu in literas pleniore, ut aiunt, manu contendere poteris et magis ac magis in orbem illum doctrinarum penitus te recipere usque adeo, ut altiorem gradum merito conscendas, ad quem suscipiendum vel ob amorem libertatis rogo te praeparare non negligas, melioris dici partem philosophiae tribuendo, valetudini, amicis hoc est oratoribus, historicis et poëtis pomeridianam horam collocando, iam privatim, iam publice cum discipulis tuis te exercendo, ut

[1]) Tenkrát drželi Vlašim Trčkové.

et tu quam plurimum et illi in dies proficiant. Quod si facere curabis (ut autem facias, et moneo et rogo), concitabis omnium in te amorem ac benevolentiam diffundens longe lateque tuam de te opinionem, liberaberis a suo (sic) illo Phalaride. Vives honeste, nam et literae et virtutes, ipsa denique philosophia ubique tibi patrocinari studebunt, ne quid indignum subeas. Vale. Bononiae Calendas Octobres.[1]) Romanus pontifex Bononiae vivit. Hoc sat est, tibi certum studere.

XXI.

Václav Písecký Janovi jakémus.

V Bononii 1511 — 7. května. List bez obsahu. (List. rkp. čís. XII.)

Venceslaus Boëmus Joanni s. p. d. Potuisti forsitan, domine Joannes, in animum tuum inducere, quasi erga te ita adfectus fuerim, ut aut tui prorsus obliviscerer, aut ex amico inimicus evaderem, quando iampridem nullas ad te dederim literas. Verum ne te haec decipiat opinio, ecce tibi literas, quae meam apud te testentur amicitiam. Vale. Bononia Nonis Maii anno Christi MDXI.

XXII.

Václav Písecký Petru Píseckému.

V Bononii (1511) — 15. května. Diví se, proč mu tak příliš stručně psal, a proč tak málo knih jeho prodal, i žádá za vysvětlení. Vyslovuje mu blahopřání k dosažené hodnosti mistrské a napomíná jej, aby pilně čítal dobré auktory. (List. rkp. čís. X.)

Venceslaus Boëmus egregio liberalium artium magistro Petro Piscensi s. p. d. Sed tribusne ad me tantum? O Daedaleos nuncios, o praeposteram nimium festinationem, quae te tam imparatum offendit! Sed bene habet; tanquam culpa praecesserit, subsequitur excusatio, quam ego boni non consulere quomodo possum, praesertim in eam spem sublatus, quasi sim a te quam primum accepturus non longiores modo sed et cultiore elaboratas stilo literas? De Italia quod nihil ad me, non me subiit admiratio. Cur enim? Quod literis tuis prioribus morem non gesserim, quod tu meas non satis admireris, nescio quam in partem interpretari debeam. Plane ad utrunque Davum me fateor non Oedipum. Cultellos mihi nullos transmitte. Falleris enim, si quid per eos gratiae te aucupaturum credis. Quo enim mihi cultellos iam in Italia? Sed neque causam silentii ullam subnecte, nihil enim ea opus est purgatione. Quod libri tam pauci sunt divenditi, hoc unum est, quod me dubium faciat, causae scilicet nescium. Quid enim est obsecro? Numne res literaria iam in Boëmia internitione occidit? An libri omnes vel unius assis veneunt? Ergo ne Suetonius quidem emptus a quopiam est?

[1]) Rok 1510 z příčinčné zprávy o pobytu papežově v Bononii (srv. listy předcházející) snadno se doplní.

Vel ita de Musis Latium incolentibus solum actum est, ut omnes poëtae vel uno teruncio aestimentur? Super his cupio a te certior reddi et quidem fusius, nisi molestum est. Si enim chartacea illa supellex tibi est oneri, quam potero citissime, tam te hoc fasce levabo, modo me certiorem effeceris. Quod magister artium iam forte pro more salutatus sis,[1]) gratulor tibi tuaeque fortunae faveo. Vale et bonos auctores evolve germanis illis ineptiis neglectis, quae profecto gerris (ut aiunt) Siculis sunt vaniores. Iterum vale et stude. Bononia Idus Maias.

XXIII.

Václav Písecký M. Michalovi ze Stráže.

V Bononii (1511) — 2—4. června. Líčí svízele druhého roku pobytu svého v Bononii, napřed nepohody živelní, potom útrapy ze zápletek válečných, které jej konečně nutí ne-li z Italie aspoň z Bononie se vystěhovati. (List. rkp. čís. XIII a Ř. čís. III.)

Vinceslaus Boëmus Michaëli suo s. p. d. Dederam Vincentio priores literas ad te perferendas uno iam abhinc mense circumacto, ratus illum, prout destinaverat, quam primum Bononia excessurum.[2]) Ille vero subita rerum mutatione coorta in Iunii usque Calendas moram trahens occasionem mihi dedit has etiamnum literas ad te perscribendi. Ita enim nunc in Italia vivitur, is rerum status est, ut tumultus ille bellicus longe lateque perstrepens nihil quietum, nihil fidum, non stabile ac firmum, non ne unum quidem diem patiatur;[3]) tam est aut prorsus infelix aut plane inconstans Italia, ut quum ab externis populationibus vix unquam sit libera, nihilominus tamen ipsa in maximam sui iacturam intestino sese conficiat bello, quo scilicet patriam suam tam fertilem, tam amoenam tamque vel urbium pulchritudine vel studiorum flore felicem in eam foeditatem redigat, ut patientissimum etiam quenque in ea vivere quandoque taedeat. Volo autem tibi pro epistolari brevitate ac stilo alterum hunc annum, quem Bononiae ago, describere, ut intelligeres (sic), an parvi mihi haec, quantulacunque est, res literaria contigerit. Principio ubi aestas iam adolescebat, canis ille Syrius tam licenter in nos ora sua extulerat, ut non magis urere quam suffocare velle videretur mortales. Exceperat illam mox autumnus obsidione, qua cincti eramus, tam tristis, quam erat illa periculosa. Subsecuta deinde hiems, illa quidem glacialis et plane vestra. Nihilo enim mitius nobiscum egit, seu tu gelua aspicias[4]) seu nives. Videre erat non solum stiria gelu durata sed et ipsos fluminum alveos frigoris vehementia usqueadeo concretos, ut more camporum facile meatum admitterent non hominum modo sed et iumentorum. Iam vero ea vis nivium erat tantaque altitudine superficiem soli

---

[1]) Hodnosti mistrské nabyl Petr již v říjnu r. 1510 (Lib. dec. II, 236), proto psán list r. 1511.

[2]) Ř: egressurum.

[3]) Tak Ř, náš: patiebatur.

[4]) Náš: aspicies.

occupaverat, ut oneri tanto Italica tecta succubuerint, nedum arbores, quas passim, si quae erant fronde densiore, aut radicitus solo evertit,[1]) aut certe maxima ramorum parte mutilavit. Neque tu putes ab illa sede, quam semel occupaverat, mox eam diffluxisse: unum mensem et eo amplius illam tenuerat et quidem constantissime, ut diceres Lacratidae illius Atheniensis tempora floruisse. Ubi vero interiecto temporis spatio aura paulo blandior spirare occepit, nivesque in aquam solvebantur, ecce tibi aliud malum: vix nanque unus aut alter angulus erat Bononiae ab aquarum iniuria immunis, sed omnia omnino tecta perfluebant, porticus, testudines, templa, ipsa etiam Romani pontificis penitissima habitacula, tantaque eo anno aquarum intemperies viguerat, ut illud Deucalioneum saeculum adsimilare videretur. Eo malo non satisdum ab hominum memoria reiecto supervenit nuncium Gallos infesto gradu animoque hostili Bononiam petere. Quod quidem totam plane civitatem non parum perterrefecerat. Ipse certe summus pontifex sive metu sive negotio quopiam adductus Ravennam praeter omnium opinionem concesserat. Cuius absentia magis ac magis timorem Bononiensibus incutiebat, augebatque illum etiam fuga agrestium, qui, dum trepidi simul suae simul supellectilium saluti consulentes cum omnibus sese intra urbis moenia recipiunt, miserabilem quandam speciem praeferebant, horrido capillitio, veste neglecta, pedibus coeno inquinatis, luminibus solo defixis. Audiebatur non ploratus modo infantium sed eiulatus mulierum et gemitus senum, seque suamque fortunam miserabiliter dequerentium. Quae (sic) dum totam Bononiam pervagantur, facile odium civitati adversus pontificem pepererunt, scilicet tantopere bella adfectantem. Vigesima igitur ac tertia die Maii iam nocte ineunte quidam cives ex factione Bentivolorum ad libertatem et arma conclamarunt, campana publica cives convocitantes. Occasioni erat, quasi arcere debeant muris tribunum quendam Pontificis, qui irrupturus in urbem vulgo ferebatur, nequicquam reclamantibus civibus, quo tutior urbs redderetur ab intestino tumultu. Dumque illi adsimulant, dum totam plebem in arma concitant, nocte intempesta Bentivoli ad eam portam, quam illi tutari velle caussabantur, iusto eos comitante exercitu aderant, quos illi refractis vi portarum claustris intra moenia recipiunt magna plebis acclamatione. Interim cardinalis Papiensis, Bononiae legatum agens, efusissima fuga urbe sese proripit Ravennamque divertit pontificem accessurus. Aderat forte tum Ravennae[2]) pontifici dux Urbinas, qui vix uno temporis momento eadem fuga cum suis copiis salutem quaerens cardinalem praeverterat, iamque egressus a pontifice cardinalem obvios sibi ferentem gressus habebat. Quem ille conviciis primo lacessens stricto mox gladio petebat, unoque ictu pectore transfixo, duobus deinde capiti inflictis poenas ex eo sumpsit non satis bene administratae rei sibi commissae. Hunc exitum vitae habuit cardinalis ille pontifici inprimis dilectus. Ceterum Bentivolis Bononia (sic) immissis suberat timor, ne forte vel urbs tota vel aliquae domus in direptionem dentur (sic), ea tamen modestia, id quod speraverat nemo, res est confecta, ut a praeda nedum

[1]) Náš: everterit.

[2]) Náš: Ravennati.

sanguinis effusione temperatum usquequaque esset. In sacerdotes nonnihil saevitum est, quorum alii clandestine occisi, pars capti non prius in libertatem sese adseruerunt, quam numerassent aureos pro redemptione sibi iniunctos. Animadversum deinde in statuas huiusce pontificis, quas ille egregie procuraverat; itaque alteram in divi Petronii deturbarunt, alteram in palatio ea parte, qua forum prospicit, collocatam corona primum deiecta, mox tentato et capite, flammis postremo dederunt. Ventum ad castellum, quod in dicionem accipientes tantis impensis exaedificatum iam solo aequare incipiunt. Postremo eo versum est, ut ecclesiasticum esse fraudi sit. Habes tumultus istos per transennam (ut aiunt) descriptos potius quam satis digne explicatos. Galli a persequendo pontifice retulere gradum. Concilium tamen generale illi indicitur ad Calendas Septembris Pisis. Hoc tamen unum te scire velim concessisse Bononiam quendam ex Armenia archiepiscopum iam tum ab illis electum,[1]) ceterum pro confirmatione destinatum. Hunc ego missarum solennia celebrantem data opera audivi, nihil tamen prorsus intellexi. Nec enim graece nec latine loquebatur, sed plane armeniace, id quod se observare aiunt in sua regione. Quod certe tam abfuit, ut vitio verteretur illis in curia Romana, ut etiam potestas id faciendi daretur. Postremum est: omnium rerum copia laboramus. Itaque ego brevi egressum meditor si non ab Italia certe vel Bononia, quae huic malo est obnoxia. Vale et mihi statum patriae pluribus posthac describe. Soletis enim vos, quanquam nulladum periculi vel terroris obversetur species, mox in patheticam prorumpere orationem interposito heu aut prohdolor, quum tamen a nobis nihil simile unquam audiatis, licet hostis immineat, licet gladius cervici ferme impendat. Iterum vale. Discipulos meos tibi commendatos habeo. Bononiae X Nonas Iunii (sic).[2]) Reverendos praepositum et magistros collegas meos salvere iubeo.

XXIV.

Stanislav biskup Olomoucký Janu Šlechtovi.

V Kroměříži (1514) — 12. ledna. Slibuje, že dá prohledati knihovnu nebožtíka dra Augustina, kostelu Olomouckému odkázanou, v které podle listu Šlechtova nacházely se některé knihy, jež byl Šlechta Augustinovi k přepsání zapůjčil; a že knihy ty Šlechtovi brzy sám přinese maje býti poslem královským k budoucímu sněmu svolanému do Prahy ke dni sv. Pavla. (Bohuslai Hasistenii a Lobkowicz Nova epistolarum appendix ed. p. Th. Mitem, Pragae 1570 na konci.)

Stanislaus Turzo, episcopus Olomucensis, Joanni Sslechtae s. d. Accepi, mi Joannes, amice mihi unice dilecte, literas tuas et latinas et elegantissimas, quibus denuntias te nonnullos libros doctori Augustino felicis memoriae perscribendos concredidisse, quos quia rursus (iure sane et merito) habere et possidere desideras. Reliquit certe egregiam et frequentem librorum supellectilem ecclesiae nostrae Olomucensi utpote vir doctus et bonarum literarum

[1]) Náš: delectum.

[2]) Vročení listu tohoto vyplývá z událostí v něm líčených, které připadají na r. 1511.

amator et studiosissimus, inter quos confido me libros a te annotatos salvos et integros reperturum. Ne igitur ex fide et credito tuo aliquod accipias incommodum, curabitur diligenter, ut reperiri possint, etiamsi omnes pluteos excutere deberemus, quo votis tuis tandem subscribamus. Quos quidem si invenero, ipsemet afferam tibi brevi; concessurus enim sum diis bene faventibus Pragam in proximum conventum ad diem s. Pauli celebrandum, a Regia Maiestate legatus cum d. Joanne de Pernsteyn, supremo nostri marchionatus Moraviae camerario, collega meo, designatus. Tu interea, mi Sslechta, cura, ut recte valeas, et flaminem tibi unice semper et peculiariter affectum diligas. Vale. Cremsirii 12. Januarii anno 1540 (sic).[1])

XXV.

Jan Šlechta knězi Ondřejovi.

V Kouřimi 1518 — 8. července. Pisatel vypravuje v úvodě o stížnostech některých měšťanů Kouřimských na špatné kněze, zejména mladší, kteří zlým životem svým svěřené sobě osadníky kazí, i shledává, že prostopášnost ta rozmohla se proto, že není vrchního pastýře (arcibiskupa), který by kněžstvo spravoval. Mezi nemnohými kněžími dobrými byl mu od Kouřimských doporučen adressat, který, ač ještě mlád, vede prý život přísný ano poustevnický. I napomíná jej pisatel, aby nespoléhal v boji proti nepřátelům duchovním leč na milost boží a součinné přičinění vlastní, zejména pak aby varoval se pýchy a obliboval si pokoru. (List. rkp. čís. XXIV.)

Joannes Sslechta ex Wssehrd et Kostelecz ad Albim fluvium Andreae sacerdoti, vicario ecclesiae Gurimensis s. d. Inciderat diebus istis proximis, quum huc advenissem, a nonnullis civibus senioribusque urbis huius, qui me amicitiae et familiaritatis causa inviserant, mentio quaedam de certis sacerdotibus temporis huius nostri, vitam nimis dissolutam ac plane foedam ducentibus; qui quamprimum ordines sacros assequuntur, mox cum sacerdotibus senioribus vita, moribus et eruditione conspicuis et a multis annis in doctrina verbi Dei ceu in agro Dominico cum profectu laborantibus, vivere et his adhaerere dedignantur, volentes eis per arrogantiam aequales esse et doctores ac duces aliorum fieri, qui nondum discipuli aut tirones fuerunt, continuoque supercilio obducto ad oppidorum sese aut pagorum plebanicas ecclesias regendas conferunt non eo studio aut animo, ut aliis verbo Dei prosint, sed ut libertate certa in pecuniis quoquo modo aggregandis uti possint, associatisque sibi prostitutis mulierculis per scelus cognitis praeficiunt eas non solum coquinae sed totius domus suae curatrices, nec minorem auctoritatem eis habendam concedentes, quam si matresfamilias essent, viventes cum illis familiariter in obscoenis voluptatibus Sardanapalo magis et Aristippo quam probis sacerdotibus convenientibus, nec aliud curantes quam improbam ventris ingluviem et ea, quae sub ventre sunt et honeste nominari non possunt, eo nimirum pecudibus turpiores effecti, quo ipsas pecudes rationis expertes,

[1]) Chybné toto vročení snadno opravujeme, vědouce, že dr. Augustin zemřel 3. list. 1513 a že sněm svolán byl ke dni 25. ledna (obrácení sv. Pavla) 1514 (Palacký V, 2, 254.)

iuxta naturae suae praescriptum ordinem viventes, superant. Indeque fit, si quem profectum in plebe praedicando et docendo faciunt, omnia haec exemplis vitae perditae evertunt et pessundant, in talem eos vitae tramitem ducentes, per qualem ipsi incedere consueverunt. Nil se praedicti cives mirari dicebant, si populus omnis per omnia vitiorum et scelerum praecipitia graditur, quum haec omnia ex rectoribus suis ecclesiasticis et moribus eorum didicerit; neque id etiam admirationi esse, quod nefanda Pighardorum haeresis maiora indies incrementa capiat, quum a Christi et apostolorum traditionibus rectores ipsi tam longe recesserint, quam longe tenebrae a luce aut a nigro album distet. Quibus sic explicatis et satis ampliter declaratis omnia ego, quae narraverunt, vera et luce esse clariora dixi subiungens aliam horum causam non esse, quam quod tam mala et morbida membra capite suo spirituali hoc est archiepiscopo fraudata sunt, qui eiusmodi morbos et noxia vitia auctoritate sua haud aliter quam prudens medicus adhibito idoneo farmaco tolleret et incolumitati pristinae restitueret provideretque, ut iuniores senioribus, imperiti doctioribus, dissoluti sanctioribus cederent, hisque ex debito officii sui obtemperarent, nec ut ex arbitrio suo (ut nunc fit) viverent ac ecclesias sibi regendas, quas vellent, acciperent. Neque enim regnum absque rege rite gubernatur, nec exercitus absque ducis praesentia securus esse potest, non domus absque patrefamilias, nec grex pastore carens absque periculo erit: sic clerus absque pontificis sui gubernatione multis periculis vitae non tantum huius praesentis sed et futurae expositus erit. Ex quo ergo ordo ille principe suo ecclesiastico apud nos privatus est, quid tantopere mirari debemus, si tam praepostere clerum vivere nec virtutes aut morum honestatem curare videmus, quum unicuique hic, sicut libet, ita et licet vivere? Esse tamen et nunc nonnullos sacerdotes affirmavi, licet aetate iuvenes, vitae tamen et morum sinceritate multis senioribus aequandos. Recte me hac in parte Gurimenses nostri sentire et vera dicere testati sunt, te quoque apud eos et seniorem tuum, hoc est decanum, nunc degere, qui quamvis non sis adultae aetatis, moribus tamen laude dignis egregie praeditus, quique ut melius et liberius orationibus et contemplationi rerum divinarum vacare possis, vitam monasticam et solitariam elegisti et in eremo vivere decrevisti et quod hic agens certa iam fundamenta vitae huius iecisti, quum mollia strata, quae delicata corpora amare solent, refugis, et dura humo lapide tantum cervicalis loco capiti supposito ad somnum captandum corpus proiicere soleas (sic), crebra ipsum ieiuniorum maceratione extenuans, nec hoc ad ostentationem inanem aut quandam fallaciam faciens, sed ne [1]) animum ipsum lautioribus cibis assuetum a cura et contemplatione rerum divinarum simul et vigiliarum instantia devotaeque orationis diligentia retrahere valeat. Quibus ego auditis non potui non laudare et probare tam sanctum institutum et propositum tuum, quum rem tam piam et salubrem sequi constituisti. Quid enim est aliud illecebras mundi huius et carnis desideria fugere ac contemnere, quae spiritui semper reluctantur, quam Christo adproximare et illi adhaerere? »Qui enim (ut ipse inquit) non reliquerit omnia et me sequutus non fuerit, non est me dignus nec meus est

---

[1]) Přidává vydavatel, v rukopise *ne* není.

discipulus.« Non parvam profecto rem is adgreditur, qui contemptis honoribus, dignitatibus, divitiis, parentibus, cognatis, amicis, rebus denique omnibus pauperem Christum pauper sequitur, ut pro rebus terrenis, caducis et momentaneis aeternam beatitudinem in caelo consequatur. Nolo te tamen in hoc, dilecte pater, decipias, si vitam heremiticam rem levem, facilem et nullius negotii esse arbitraris. Nam quamvis blanditias mundi huius, quae potissimum in concupiscentia carnis et oculorum constitutae sunt, contempsisti, crede tamen expertis, quod tibi caro non levis aut contemnendus hostis imprimis debellandus et domandus erit, quae spiritui semper adversa et contraria molitur et infinitis eum illusionibus ad se trahere nititur. Cuius improbitatem Paulus ipse, vas electionis, non sine certo dolore accusat, quod lege ipsius astrictus non posset ea facere, quae vellet, sed quae nollet. Instabit ab alia parte diabolus, hostis tam ferus, tam atrox, tam denique vafer, callidus, fraudulentus et dolosus, qui te mille artibus, mille dolis, versutiis, fallaciis, tendiculis et laqueis adgredi et circumvenire conabitur, ut te deceptum capiat, captum opprimat, oppressum ditionis et iuris sui faciat. Quae pugna cum utroque hoste non solum tibi quotidiana sed etiam perpetua erit. Magna tibi igitur cautio ac summa diligentia habenda erit, ut tam fortibus, astutis et exercitatis hostibus, omnibus postremo dolis instructis, resistere et eos superare queas. Superabis autem dubio procul, si omnem spem, omnem denique confidentiam tuam in Christo Jesu Servatore nostro collocabis, et in animum revocabis amaritudinem mortis et passionis eius, qui in ligno crucis pendens salutem nostram operatus est, redimens nos sanguine suo et in hoste generis humani triumphans nobis ostendit, quomodo imitantes et sequentes ipsum debellare diabolum et vincere debeamus. Armis igitur ante memoratis munitus hostibus tuis repugnabis, hoc est vigiliis, ieiuniis et orationibus assiduis, praeterea divinarum scripturarum frequenti tum lectione tum earundem meditatione, cuiusmodi armatura et scuto divini praesidii tectus facile talium hostium ferociam et omnes eorum fallacias superare et declinare poteris. Si te autem desidem, otiosum, somnolentum et ceu oscitantem, hoc est inermem, deprehendant, time et cave, ne in manus eorum pervenias et iugo eorum subiciaris, perpetuae damnationis vilissimum mancipium futurus. Nunquam enim ipsi ad te fallendum et prosternendum dormiunt, sed incessanter vigilant et quasi pro castris ad te capiendum et perdendum excubant. Si te autem Dominus strenue et viriliter pugnantem contra tam immanes et perniciosos hostes cognoverit, noli dubitare, quum tibi summa necessitas incumbet (sic), quin tibi suppetiatum [1]) veniat, viresque novas et animum virilem administret, quibus tu robustior effectus omnia tela et iacula eorum veneno tincta absque negotio confringes et armis exutos prosternes, prostratos conculcabis. Hoc tibi tamen unum praecipue curandum et vitandum censeo, ne, quum utrumque hostem divino auxilio fretus superaveris et omnia opera iustitiae compleveris, in his tibi placeas, tanquam haec tua virtute et tuo Marte effeceris et assequutus sis, contemnens hac causa alios tanquam ignavos et torpidos luctatores; cogitaque, quid contigerit illi iactabundo Pharisaeo, qui contemnens publi-

[1]) Opraveno jinou rukou: ad ferendum suppetias.

canum suas virtutes efferebat gratias agens, quod non esset sicut ceteri homines et quemadmodum ille publicanus. Paulo apostolo, ne eum magnitudo revelationum extolleret, datus fuit stimulus carnis, angelus Sathanae, qui eum colaphizaret. Vis scire quomodo et quando? Dicam tibi, quod tunc et in his, quum fuit in carceribus et in plagis supra modum, in mortibus, in flagellationibus Judaeorum, et ubi ter virgis caesus fuit, semel lapidatus, ter naufragus, nocte et die in profundo maris manens et reliqua, quae nosti, et quae ipse ad Corinthios secunda epistola scribens commemorat, qualia mala et incommoda ab angelo Sathanae provisa et ordinata permissione divina perpessus est post illam inenarrabilium rerum in caelesti paradiso visarum revelationem, ne sibi in his placens ceteris melior putaretur (sic), et in superbiam elatus corruat. Medicina ergo illius hae temptationes et adversitates Domino permittente contra superbiae letale virus fuit (sic). Magna est enim virtus humilitas et magnarum rerum effectrix, per quam ad sublimia, i. e. regna caelestia, ascendimus, pessimum autem et teterrimum vitium superbia, per quam angelus ille aliquando lucis ad ima usque tartara cum asseclis suis deiectus et praecipitatus est, et per quam hi homines, qui eum in hoc scelere sequuntur, similiter in illam irremeabilem inferni voraginem perpetuo cruciandi detruduntur. Volo tibi postremo unicum de humilitate exemplum subicere, quod scribit divus Hieronymus in vita beati Macharii monachi, viri in omni virtutum genere excercitati et probati. Hic quum aliquando in eremo manens nonnullos ex monachis confratribus (omnes enim tunc monachi eremitae fuerunt) in antris et cavernis petrarum habitantes visitaret, habuit obvium daemonem falcem messoriam gestantem et necem sibi minitantem; quumque ab eo Macharius quaesisset, unde et quo pergeret, respondit: »A fratribus tuis monachis ad te hac falce interimendum venio.« Ad quem ille: »Quam strenuus es«, inquit, »bellator adversum eos, qui te et tela tua iampridem fregerunt!« Tum ille: »Istud ego,« inquit, »Machari, non usqueadeo miror, quod tu tela mea contrivisti; sed quum tibi in multis virtutibus aequalis videar, tu me tamen superior evadis. Nam vigilas tu saepe, fateor, at ego nunquam dormio; cibum ieiunando in aliquot diebus non capis, ego autem ab omni cibo et potu semper abstineo; opes tu et divitias contempsisti, mihi autem opes nullae sunt, neque eas habere curavi; consuetudinem tu et delicias mulierum reiecisti, mihi autem nunquam cum mulieribus quicquam rei fuit; unica est igitur res, qua me superas, scilicet humilitas. Hanc ego nunquam habui neque habere possum.« Vide, dilecte pater, quanti sit meriti et quantae efficaciae humilitas inimica superbiae. Quam tu si in omnibus factis tuis non solum ut sociam et comitem sed ut charissimam sororem amplecteris, dispeream, si quid tibi fastus et ulla vis daemonis nocere poterit. Haec habui, quae ad te hortatu quorundam inductus scriberem, teque in proposito susceptae vitae confirmarem, et in servitio Dei semper cautum et providum, in tentationibus autem carnis et diaboli strenuum et alacrem redderem. Quae si laicus sacerdoti scribo, non tibi tamen per contemptum tanquam nugamenta quaedam abs te proiicies, sed aequo animo accipies et boni consules, quum et a laico, si qua utilia et salutaria discenda docentur, respuenda non sunt. Vale bene

et decanum tuum nomine meo salvere iube, meque ei commendatum facere cura. Datae Gurimae in aedibus meis VIII. Julii anno a natali Dominico MDXVIII.

XXVI.

Erasmus Roterodamský Janu Šlechtovi.

V Lovanii (Löwenu) 1519 — 23. dubna. Těší se, že také v Čechách nacházejí se pěstitelé náuk humanistických, jak svědčí prý list Šlechtův jemu poslaný. Charakterisuje opravné snahy své v oboru theologickém a vyvrací lež šířenou od jistého kanovníka Pražského, že spisy jeho a Erasmus sám spáleni byli v Kolíně Rýnském. Dále poukazuje k druhému vydání svému Nového Zákona, opatřenému schválením papeže Lva X. Do Prahy, kam Šlechta jej byl pozval, se mu nechce, i vytýká zejména, že nenašel se potud, kdo by náboženskou roztržku v Čechách uklidil, a myslí, že nesvorností tou vinna jest lakota. (Erasmi Epist. Basil. 1538 str. 259.)

Erasmus Roterodamus Joanni Sslechtae Costeletio s. d. Accepi panegyricum tuum verius quam epistolam, quae tanto ingenio tantaque facundia meas laudes decantat, ut magis illustret encomiasten quam me, qui laudor. Gaudeo nusquam gentium non esse, qui faveant melioribus literis, nec faveant modo verum etiam colant. Porro sedecim illos annos, quos in aula Vladislai Hungariae Bohemiaeque regis contrivisti, non tibi prorsus perisse vel hae tuae literae satis declarant. Ceterum ex omnibus laudibus, quas tu acervatim effundis in me, nihil agnosco praeter animum iuvandi mores Christianos et recta studia cupidum. Est voluptati mihi, si cui bono fuerunt meae vigiliae; quorundam odia non queo satis admirari, cum hactenus meis scriptis nemo factus sit vel uno pilo nigrior. Videbam spinosum hoc ac frigidum theologiae genus in dies in peius vergere, fontes ac veteres illos orthodoxos paene pro obsoletis haberi: proinde conatus sum omnes ad germanam illam theologiam revocare, non in totum damnans in scholis recepta studia, sed partim moderans partim indicans, quid optarem accedere, siquidem ut mihi non placent, qui bonis literis nihil omnino tribuunt, ita non probo hos, qui neotericorum theologorum studia prorsus damnant. Demiror autem impudentiam istius, quisquis est, canonici Pragensis, qui tam insignem mendacii telam velut araneus ex sese confinxerit. Coloniensibus aliquandiu res fuit cum eximio viro Joanne Reuchlino,[1]) mecum neque scriptis neque dictis unquam sunt conflictati, tantum abest, ut exusserint meas lucubrationes una cum ipso autore; imo quoties illac iter feci, sum a primariis viris et exceptus honorifice et summa cum humanitate dimissus; quanquam facile crediderim et illic esse, qui inter suos oblatrent Erasmo: veluti nuper quidam e sodalitio Praedicatorum ceu rem compertam inter suos narrabat Erasmum Lovanii vita defunctum, et addebat sycophanta dignam ipso facetiam: »Sine lux, sine crux, sine Deus.« Narranti frequenter applausum est a combibonibus monachis. Quod si non verentur huius modi confingere de me vicino, minus mirum, si Pragae sic mentiantur.

---

[1]) Jest to narážka na známý soud inkvisiční, který zdvihli dominikáni proti Reuchlinovi v Kolíně Rýnském r. 1514.

Verum ex his factis, quae cotidie multa designant, conicere licet, quanta Erinnys istorum pectus occupavit. Ego magis (ita me Christus amet) ipsorum vicem doleo quam meam. Nam me satis consolatur tum recti conscientia tum optimi cuiusque de me iudicium, quando nemini mortalium adhuc contigit omnibus placuisse. Prodiit Novum Testamentum rursum a me non credendis vigiliis novatum, neque mediocri locupletatum accessione. Praefixum est epistolium Leonis decimi, quo et veterem editionem approbat et ad hanc novam invitat. Pragae quid mihi negotii possit esse, non video. Nam quod polliceris non defore, qui me tuto, quo voluero, deducant, mihi non placent regiones, in quibus huiusmodi deductoribus sit opus. Hic vel soli liberum est ire, quo velim. Neque vero dubito, quin isthic reperturus sim, uti scribis, complures doctrina pietateque spectatos, quos schismaticorum vitia non inquinant: at demiror non existere, qui totum hoc dissidium tollant. Praestat iniquioribus conditionibus habere concordiam quam aequis dissidium. Vereor equidem, ne pecuniae studium, ubique bonorum morum pestis, non sinat coire concordiam. Paulus nullum damnum recusat, quo Christum lucrifaciat. Tot sunt in orbe cardinales, tot episcopi, tot principes: utinam Christus afflet aliquem horum, ad hoc negotium spiritu vere Christiano capessendum. Paulus si Romae praesideret, sat scio, non modo pateretur aliquid decidi fructibus suis, verum etiam autoritati non nihil derogari pateretur, modo hoc pretio concordiam emere liceret. Quodsi non continget nobis conspectus mutuus, tamen literarum vicissitudine fiet, ut et ego tecum aliquoties confabulans apud Albim tuum spatier, et tu mecum apud Brabantos victites. Nam quantula pars amicitiae est coniunctio corporum? Bene vale, vir ornatissime. Lovanii, anno a Christo nato 1519 nono Cal. Maias.

XXVII.

Jan Šlechta Erasmovi Roterodamskému.

V Kostelci Labském 1519 — 10. října. Přeje mu hojného zdraví a dlouhého věku, i nediví se nenávisti, jíž mnozí duchovní, zvláště mniši, Erasma pronásledují, an pokrytectví jejich tak případně pokáral, ačkoli nikoho jménem nejmenoval. Spisy jeho v Basileji vytištěné má pisatel všechny. Dále lituje, že Erasmus do Prahy zavítati nemíní, a vykládá mu, proč cestování v Čechách tak nebezpečno jest. Domněnku Erasmovu o příčinách trvalé roztržky náboženské uznává správnou i vyličuje mu rozšíření a podstatu tří nejčetnějších stran náboženských v Čechách a na Moravě, katolíků, utrakvistů a Bratří, kteroužto poslední stranu prý snadno by bylo vyhladiti, kdyby první dvě se shodly. (Erasmi Epist. Basil. 1538 str. 462.)

Joannes Sslechta Kostelecius Erasmo Roterodamo s. p. d. Redditae sunt mihi literae tuae tertio Idus Septembris praeter omnem spem, nam cum anno superiori literas meas per famulum bibliopolae Lipsensis, qui Pragae libros impressos venundando agit, ad te dederam, pollicitus est mihi bona fide literas ipsas ad te usque per certum tabellarium, ubicunque locorum esses, missurum et responsum allaturum: quas cum sibi accepta ab eo fide tradidissem et per hunc totum annum responsum abs te diu expectatum nullum

accepissem, pro persuaso habui literas illas neutiquam ad te pervenisse, sed vel deperditas vel ad aliquem in via detentas vel ab aliquo interceptas esse. Tanto igitur nunc mihi gratiores et iucundiores fuerunt, quanto minus speratae venerunt et quidem a tali amico, qualem ego nimirum inter charos et raros charissimum habeo. Gratulor autem imprimis prosperae et integrae valetudini tuae cupioque, ut aemuli tui de mortis tuae commentitio genere diu sic verum loquantur, quemadmodum superiori et praesenti anno hic et apud vos fecerunt, utque aetatem annosi Nestoris vivendo non solum adaeques verum etiam superes. Quod te autem quidam ecclesiasticorum et potissimum ex monachis implacabili odio prosequuntur et canino morsu nonnunquam clam impetunt, istud apud me mirum non est, cum virtus vitio et bonum malo semper contrarium sit; boni bonos, scelerati sceleratos amare et simile simili amicum esse solet; morum namque similitudo (uti nosti) benevolentiam gignit, dissimilitudo vero odium. Si non aliquando vitam illorum hypocrisi ceu pallio tectam ut aliquis Apelles ad amussim depinxisses,[1]) et Antisilenos Gnathonesque probatissimis argumentis demonstrasses, si traditiones divinas posthabere et inventis humanis literaeque interfectrici et non spiritui adhaerere probavisses, amicus et frater charissimus esses. Nam cum veritas male consciis auditu admodum molesta et amara est, nec aliud quam (ut comicus poëta inquit) odium parit, inde hae inimicitiae et simultates ceu e quibusdam scatebris liventis animi erumpunt. Sed praestat talium fucatam et inefficacem amicitiam longe abicere et contemnere quam ei veritate remota turpiter blandiri; certum est enim, quod nullius vita sine aliqua reprehensione cucurrit. Innocuum tamen et absque aculeo stilum tuum esse quis ignorat? Cum vitia sola notes, carpas et damnes, personis ubique parcas, quis tibi igitur pro iis iuste succensere poterit nisi ille, qui sibi male conscius de se ista intelligere velit? Et hac causa maiore laude dignus es, quod animi sanctimoniam et vitae sinceritatem cum doctrina et sapientia coniunxisti, luce tua aliis lucem afferens legendoque, scribendo, declarando et instituendo fructus hactenus omnibus producens. Sed nolo de his plura scribere, ne videar eximias virtutes et doctrinam tuam vitamque innocuam oratione mea sterili et ieiuna velle comprehendere et clariora reddere, cum hoc aliud nihil esset quam soli lumen et mari aquas addere. Testamentum Novum, quod multorum autorum praeclaris sententiis egregie ac utilissime locupletasti, allatum mihi est cum nonnullis aliis opusculis tuis pridie Idus Maii. Omnes enim libros tuos, quoscunque scripsisti et Basileae Joanni Frobenio viro docto et in arte chalcographica Daedaleo ingenio praedito imprimendos dedisti, habeo mirificeque lectione eorum delector, quibus etiam magna ex parte bibliothecam meam non solum auctam sed et ornatam reddidi. Pragae quamvis te nihil negotii habere cognoscam, libenter te tamen cum multis aliis, qui videndi tui magno desiderio tenebantur, et ipse vidissem convenissemque; sed cum id nunc partim occupationes tuae plurimae partim vero studiorum perpetui et indefessi labores non patiantur, oportebit, ut id in tempus aliud magis opportunum et

[1]) Patrně míněna zde Erasmova »Chvála bláznovství«, v níž mnišstvo zbičováno zvlášť citelně.

idoneum seponamus, ubi te, cum hic fieri non potuit, alio loco et tempore concedente domino conveniamus. Quod autem patria nostra in alias pergentibus regiones certo comitatu et conductoribus securitatis gratia indiget, mirari id, amice charissime, desines, si ab omni parte arduis et in altum surgentibus montibus vallatam densissimisque silvis ac proceris arboribus late circumseptam cognosces, quales in silva Ercynia saepe multas videre potuisti, in qua frequentissimi grassatores delitescentes et aditus viarum obsidentes saepe multa damna viatoribus minus cautis maxime vero mercatoribus inferunt, nonnullos vero non solum rebus sed et vita spoliant. Et quamvis fere singulis mensibus ex vicinis urbibus et oppidis infinitos id genus latrones capiant, et vario suppliciorum et mortis genere disperdant, nunquam tamen tam perniciosum et noxium seminarium et extirpari et radicitus evelli potest, sed cum hi damnantur et delentur, protinus alii succedunt haud secus, quam fiebat circa Hydram illam Herculeam, cui adempta capita renascebantur. Scribis mihi postremo non sine certa admiratione, quod attinet ad dissidium illud fidei et religionis, quod a satis longinquo tempore in patria nostra subortum durat, quodque in tanto tempore nullus inveniatur neque ex ecclesiasticis neque ex secularibus principibus, qui illud ad certam aliquam concordiam perduceret, causamque huius non aliam quam pecuniae studium arbitraris. Quali ego opinioni tuae absque ulla controversia subscribo. Quotus enim nunc quisque invenitur, sive summum pontificem sive cardinales et episcopos sive alias ecclesiasticas personas sive ipsos monachos spectes, qui non potius ambitioni et lucris pecuniariis quam saluti animarum proximorum consulant. Si Salvatoris nostri vitam et doctrinam, qua ipsos cohortatur et admonet, ut bona ista temporalia, caduca, fragilia et nusquam consistentia contemnerent, religionemque pietatem, charitatem, misericordiam et reliquas virtutes amplecterentur, audire et illi optemperare vellent, certus sum, quod nulla esset tam remota et seposita gens vel regio, nulla tam gravis et laboriosa via, ut non eam pro salute proximorum laeto et alacri animo susciperent, sicut facere solebat Paulus et ceteri apostoli, quorum se isti vicarios et successores falso tamen et inani titulo gloriantur. Forsan autem ab re non erit, si tibi et hoc obiter ostendero, cur sit inter nostros tale in fide et religione dissidium, ut cognoscas, quot et quam variae sint divisiones et causae ipsius. Nam ne Judaeos et Epicureos, qui animarum immortalitatem negant, similiter et quosdam Nicolaitas commemorem (ex iis enim omnibus non pauci apud nos inveniuntur), totus populus regni huius et marchionatus Moraviae in tres sectas divisus est. Prima est eorum, qui Romanum pontificem in omnibus sequuntur et observant verumque vicarium Christi recognoscunt, quemadmodum faciunt Germani et ceterae nationes eidem ceu pastori caulae dominicae adhaerentes. Et ex iis est maior pars procerum, magnatum et nobilium, sunt et nonnullae civitates regiae cum monasteriis, olim opulentis nunc magna ex parte dirutis et despoliatis variorum ordinum. Alia secta est illorum, qui eucharistiam sub utraque specie populo dispensant, cui ex proceribus pauci, ex nobilitate autem plurimi, civitates vero regiae prope triginta adhaerent. Hi sacramenta ecclesiastica omnia tenent, similiter ceremonias ac ritus ecclesiae non aliter quam ipsi

Romani, in solo autem usu communionis differunt, et quod in sacrificiis sacerdotes illorum epistolam et evangelium lingua domestica canunt; et huic utrique consuetudini pertinacissime adhaerent asserentes se utrunque literis concilii Basiliensis (quas vocant pactionis) confirmatum et approbatum habere. Ad quod cum aliquando decem magistros theologos scholae Pragensis iussu imperatoris Sigismundi, tunc regis Bohemiae, misissent, et pro articulo illo de communione sub utraque specie cum theologis concilii conflictati essent, ostendissentque communionem talem a Christo esse institutam et a Paulo apostolo Corinthiis traditam, ab omnibus deinde priscis doctoribus tam graecis quam latinis ad annos circiter mille et ducentos inviolabiliter observatam, quibus concilium singulis diligenter perspectis et rite examinatis concessit eis praedictum usum et consuetudinem communionis ante memoratae his tamen conditionibus, ut sacerdotes illorum praesentes et futuri eucharistiam populo communi ad hoc disposito sub una vel sub utraque specie, prout quisque ex fide cuperet, exhiberent, hac prius protestatione utrisque facta: »Vos, qui sub una specie communicaturi estis, non minus vos accipere credatis quam sub utraque specie,« et qui sub utraque specie communicaturi essent, non magis eos accipere quam eos, qui sub una specie. In reliquis autem omnibus rebus ecclesiae Romanae ceremonias legitimas observare et sequi polliciti sunt. Similiter pontificem Romanum cum successoribus suis pro veris vicariis Christi haberent et recognoscerent, et dictis eorum absque omni repugnatione obtemperarent cum successoribus suis omnibus; quae se omnia et singula facturos et opere completuros bona fide promiserunt. Qua ab ipsis accepta comprobaverunt eis communionem ante memoratam literis concilii, quas pactionis vocant. Sed erant haec ab Eugenio summo pontifice, qui tunc Romanae praesidebat ecclesiae, literis (quas vocant exequutoriales) confirmanda et ratificanda, qui huic concilio imprimis autoritatem dederat, postea vero intellectis certis decretis in eodem concilio contra se et futuros pontifices conclusis et determinatis abolevit et abrogavit omnia in eodem concilio conclusa et determinata, qua causa neque haec, quae Bohemis in eodem concilio concessa et approbata fuerunt, literis suis aprobare voluit, ne videretur iam dictis decretis concilii autoritatem dare. Qua causa neque hoc ab aliis pontificibus Romanis hactenus obtinere potuerunt. Qui cognita in hac parte tam obstinata et immobili pontificum mente, qui ea, quae Christus instituit et ecclesia prisca tenuit conciliumque approbavit, confirmare noluerunt, nec eis etiam oboedire nec pro veris Christi vicariis et successoribus Petri habere voluerunt. Et ubi compromiserant maiores illorum, quod sacerdotes factionis ipsorum communicaturi populum sub una vel sub utraque specie alloquuturi erant populum his verbis, quae ante praefati sumus, iam illa omnia ceu falsa abiecerunt, neque aliter ullum ex communi populo quam sub utraque specie communicare volunt, reprehendentes in hoc vehementer maiores suos, qui ad illud concilium missi fuerant, quod tam stulti et temerarii fuissent, ut tam falsis et iniquis conditionibus a concilio oblatis assentire voluerint, cum apud doctores veteres graecos et latinos apertissime inveniatur aliam gratiam dari accipientibus corpus Christi et aliam sumentibus sanguinem ipsius, et cum ibi donentur differentes gratiae, quomodo haec vera esse possunt, ut perci-

pientes sacramentum illud sub una specie non minus gratiarum accipiant, quam qui sub utraque, neque qui sub utraque sumunt, non plus sumant, quam qui sub una? Haec subdentes: si ista, quae commemorata sunt, neque ipsi tractatores antiqui sacrarum literarum docuissent, tamen non erat altera pars sacramenti salutaris populo communi supra institutum Christi ullo modo subtrahenda, cum hoc aliud nihil sit quam merum sacrilegium, neque plus sapere debuerunt supra illam priscam et sanctam ecclesiam, quae hoc ad annos prope mille et ducentos inviolabiliter servavit. Et ubi nostri certas causas et pericula quaedam adducunt, propter quae altera pars sacramenti communi populo adempta est, dicunt inde illud inconveniens sequuturum, ut isti sapientiores ipso Christo esse velint, qui nescivit et ignoravit pericula quaedam futura circa illam partem sacramenti emersura, quae isti invenerunt et cognoverunt, et istud est supra Christum scire et intelligere. Haec et alia longe plura in tractatibus eorum contra communionem sub una specie conscripta inveniuntur, quae commemorare sicut longum ita et taediosum esset. Quis igitur tantae dissensionis idoneus apud nos arbiter invenietur? Tertia secta est eorum, quos vocant Pighardos. Hi denominationem a quodam transfuga eiusdem gentis acceperunt, qui huc veniens ante annos nonaginta septem eo tempore, quo Joannes Žižka, homo sacrilegus et sceleratus, bellum hic ecclesiasticis et omni clero indixerat, et bona eorum diripienda invaserat; ei adiunctus infecit imprimis ipsum ducem scelerum pestiferis doctrinis et postea totum exercitum eius, quem ex latronibus, homicidis, proscriptis et reliqua fece perditorum coëgerat. Qualis seges duravit adusque tempora regis Vladislai, qui annis istis proximis vitam cum morte commutavit maximaque incrementa sub ipso accepit; nam cum gubernacula regni Hungariae suscepisset, plusque ibi quam in Bohemia morae traxisset, parum curabat, quid hic ageretur, dummodo pace omnes subditi sui fruerentur. Hi de summo pontifice, cardinalibus, episcopis et ceteris personis ecclesiasticis non aliud sentiunt quam de manifestis antichristis, pontificem ipsum nunc bestiam nunc meretricem illam apocalypticam appellantes, et cum omnia contra doctrinam et traditionem Christi faciant, quomodo possunt esse alicuius autoritatis et virtutis in operandis sacris? sed quaecunque ab officio eorum prodeunt, neque esse sacra neque sacramenta neque benedictiones sed meras execrationes, abominationes et maledicta. Episcopos et sacerdotes ipsi sibi eligunt, laicos rudes et literarum expertes, uxores et liberos habentes; fratres se et sorores invicem vocant et salutant; autoritatem tantum veteris et novi instrumenti ex scripturis recipiunt, doctores omnes veteres et neotericos et libros eorum contemnunt, nec doctrinae eorum quicquam tribuunt. Sacerdotes eorum cum officia missarum celebrant, absque ullis id vestibus sacerdotalibus faciunt, nec ullis circa haec preculis vel orationibus utuntur praeter solam dominicam orationem, qua panem fermentatum consecrant. De sacramentis ecclesiae vel parum vel prope nihil credunt et sentiunt; qui ad haeresim eorum accedunt, coguntur singuli rebaptizari in aqua simplici, nec salem nec aquam benedicunt nec de oleo consecrato quicquam tenent; in sacramento eucharistiae nihil esse divinitatis credunt sed solum panem et vinum consecratum, signis quibusdam occultis mortem Christi repraesentantem, affirmantes: et propterea in idolo-

latriam cadere omnes, quotquot coram illo genua flectunt et incurvant vel illud adorant, cum in alium finem a Christo sacramentum illud institutum non sit nisi ad memoriam passionis ipsius recolendam, et non ut hinc et inde circumferatur, aut elevatum a sacerdote videndum ostendatur, quoniam Christus ipse, qui adorandus et cultu latriae honorandus est, sedet ad dexteram Dei Patris, sicut in symbolo fidei christiana confitetur ecclesia. Suffragia sanctorum et orationes pro mortuis rem vanam et ridiculam arbitrantur, similiter confessionem auricularem et poenitentiam pro peccatis a sacerdotibus iniunctam. Vigilias et ieiunia fucum et tectorium esse hypocritarum, festa divae virginis Mariae, apostolorum et reliquorum divorum inventa esse otiosorum affirmant; dies tamen dominicos et festum natalis dominici, paschae et pentecostes celebrant. Multa essent alia illorum portentorum perniciosa dogmata commemoranda, si non rationem meliorum et graviorum studiorum tuorum haberem. Si tamen superiores duae factiones ad concordiam reducerentur, posset et ista nefaria secta (quamvis iam plurimum aucta, maxime vero propter vitam sacerdotum nimium dissolutam) opitulante rege exterminari vel in meliorem fidei et religionis formam reduci. Sed de hiis iam diu superque satis. Rogo velis aequiori animo ferre hanc meam tam immoderatam loquacitatem, qua erga te non alia causa usus sum, nisi ut factionum nostrarum multiplicum veram et certam rationem acciperes. Literae istae citone te contingent, prorsus nescio, cum Misnae tela Apollinea passim volitare dicantur, quae forte Jodocus noster, rector academiae Erfordiensis,[1]) evitare volens ad quaedam sese loca remotiora receperit; nam et literae tuae, quas ei ad me mittendas tradideras, ad quatuor menses apud eum retentae fuerunt non tamen alia causa, quam quod fidelem tabellarium, qui huc transiret, non habuit. Cupio te, amice charissime, diu et optime valere meque, ut coepisti, diligere et, cum opportunum erit, nonnihil rescribere, quod et ego me facturum recipio. Etiam vale. Ex arce nostra Kostelecensi X. Octobris anno dominicae incarnationis M. D. XIX.

XXVIII.

Erasmus Roterodamský Janu Šlechtovi.

V Lovanii (Löwenu) 1519 — 1. list. Prohlásiv, že pomluv o něm šířených nemíní si dále všímati vyslovuje se nejprv o tom, proč v Němcích tolik řádí loupežnictví a kterak bylo by mu učiniti přítrž, i doufá, že tak učiní nově zvolený císař Karel V. Potom vykládá obšírně mínění své o náboženských stranách českých podle toho, jak mu je Šlechta byl vylíčil. Více než jakékoli články víry váží mu mravnost života. Jednota v církvi jest mu nade vše a k hlavě církve dlužno míti shovívavost; ale papež Eugenius také prý pochybil nepotvrdiv kompaktát, ano přijímání pod obojí ustanoveno jest Kristem samým. Mínění Bratří o neplatnosti svátostí udílených kněžími nehodnými rozhodně zamítá, ale neshledává přímo protikřesťanským, že sami volí si kněží a biskupy ani že vybírají k hodnosti té lidi neučené, jsou-li toliko zvolenci hodni. Zanedbávání obřadů neklade hrubě

---

[1]) Prostředník mezi Erasmem a Šlechtou zde míněný slul humanisticky Justus Jonas (vlastně Jošt Koch v. Nordhausen), a byl od r. 1517 učitelem na universitě Erfurtské. Jsa přítel humanismu a opravných snah Erasmových vydal se roku 1519 na pout k němu do Nizozemska. Téhož roku pak zvolen rektorem university 26letý.

na váhu, ale pohrdání svátostmi zavrhuje. Naproti tomu Bratrské omezení svátků zasvěcených schvaluje hledě k potřebám dělného lidu, ano není prý světější povinnosti nad dobývání chleba rodině. Že roztržka náboženská v Čechách bude uklizena, toho naději skládá v nového císaře a papeže Lva; i dostaví prý se svornost zajisté, budou-li obě strany povolny, zvlášť bude-li se hleděti toliko k článkům v písmě výslovně založeným a k spasení nezbytným. Konečně vykládá pisatel tresť křesťanské věrouky a varuje přílišného hloubání v této příčině, poněvadž odvrací mysl lidskou od podstaty křesťanského života, a ostře kárá vyděračství vrchnosti světské ale zvlášť duchovní. (Erasmi Epist. Basil. 1538 str. 465.)

Erasmus Roterodamus Joanni Slechtae Bohemo s. Ad prolixam epistolam tuam, optime Slechta, paucis in hoc tantum respondebo, ut intelligas eam mihi et redditam fuisse et perlectam, nec enim aliud in praesentia sinunt occupationes meae Ad obtrectatorum voces, quando beneficiis etiam efferantur, iam pridem obsurdui. Antehac existimabam me rerum humanarum mediocrem tenere peritiam, qui diversis regionibus cum variis hominum generibus egissem consuetudinem: sed huiusmodi belluas inter Christianos repperi ut nunquam fuerim crediturus, ni magno meo malo comperissem. Verum posteaquam illi sui dissimiles esse non possunt, nos nostri similes esse studebimus, neque desinemus pro nostro talento benemereri de omnibus, quod quidem in nobis erit Fortasse sic deo visum est, ut hoc modo luamus commissa nostra, quibus illum frequenter offendimus. Ignoscam illis, ut ille vicissim ignoscat mihi; nam vitae sanctimoniam, quam mihi tribuis oratione, utinam aliquando sua benignitate mihi tribuat Christus, omnis autor sanctimoniae! Quod nostris lucubrationibus oblectas otium tuum, facis tu quidem amice, facturus etiam uti iter, si modo nostra legas cum iudicio, neque enim dogmata scribimus; deinde si tum denique sumes in manus Erasmum, cum non adest meliorum voluminum copia. At sane totam istam regionem nobis admodum graphice depingis, ut plus prope videam in oratione tua, quam conspecturus fuerim, si isthic annos aliquot egissem. Quod vestra Germania passim latrociniis est obnoxia, partim opinor in causa esse reliquias priscae feritatis, partim quod regio dissecta est in tot ditiones ac minutos principes, quorum nemo velit alteri concedere, partim quod nulla gens crebrius belligeratur stipendio conducta; ita latrociniis exercendis bello se parant, et bello defuncti belli reliquias exercent. Jam cum nulla res sit tam incommoda, quin alicui sit commodo, quibus ex deducendis hospitibus aut negotiatoribus quaestus est, hi nonnunquam procurant, ne tutum sit iter, ne ipsorum auxilio non sit opus. Ac mea sententia consultius esset huiusmodi malis occurrere prudentibus consiliis, ne committerentur, quam punire commissa. Qua commeatus esset frequentissimus, via liberari posset arborum densitate ac vicis, villis et arcibus communiri. Profecto non parum indecorum mihi videtur non idem praestare Germanas urbes ac principes in suis regionibus, quod Elvetii praestant in sua populari consilio freti. Sed his malis fortasse medebitur Carolus noster princeps, ut summus ita iustitiae cultor maximus. Ceterum quod ad fidei dissidium attinet, levior esset calamitas mea sententia, si idem error haberet omnes; nunc bona pars non solum dissidetis, ut aiunt, ab ecclesia catholica, verum etiam variis erroribus inter vos digladiamini. Nam quod Judaeos habetis admixtos, id fortasse commune est cum Italiae

Germaniaeque reliquae partibus, sed praecipue cum Hispania. Quis autem crederet adhuc superesse, qui stultitiam Epicuri profiterentur, negantes animas nostras superesse post obitum? Passim et hic videre est, qui sic vivant, quasi non credant superesse quicquam a morte, sed nemo tam demens, qui huius doctrinae vel dux esse velit vel comes. Quemadmodum et Nicolaitas reperias permultos, quibus uxores sint cum multis communes, sed huius dogmatis nulla est professio, etiamsi Plato, nobilis autor, ab hac sententia non abhorruit. Sed obsecro te, mi Slechta, an istos non pudet appellari haereticos? Nihil hoc nomine probrosius, quo tamen ipso videntur indigni. Quid enim credit, qui negat immortalitatem animarum? Quid tribuit evangelio, qui vult uxores esse promiscuas? Illud mihi mirum videri solet, nihil excogitari posse tam prodigiosum, quin suos reperiat sectatores. Pythagoras interdixit mortalibus esum fabarum, et repperit, qui abstinerent. Fuere, qui docerent esse pium, ut filii parentem necarent longaevum, et inventus est populus, qui id solenniter faceret. Fuere, qui dicerent impium esse quicquam possidere suum, et exorti sunt, quemadmodum testatur divus Augustinus in Catalogo haeresiarcharum, qui in otio degentes mendicato viverent, ac caeteros velut impios a suo consortio semovebant, qui suis laboribus pararent, unde uxores alerent ac liberos. Erant, qui Judae proditori ferrent acceptum orbis redempti salutem, nec defuerunt discipuli, qui illum pro summo divo colerent. Fuere, qui totos dies ore sonarent psalmos innumeros, nec interim quicquam aliud agentes, nec defuerunt huius insaniae sequaces. Fuere, qui dicerent impios eos, qui caste colerent matrimonium, iis etiam sceleratiores, qui postulabant uxores esse communes, et hi titulum suo gregi dare potuerunt. Fuere, qui suaderent pium esse, si parentes liberos suos vivos exurerent, et inventi sunt, quibus persuaderetur dogma tam impium. Adeo credulum est genus mortalium, et tanta est ingeniorum varietas. Equidem opinor, si quis exoriatur nunc, qui doceat religiosum esse, si viri nudi cum feminis nudis saltent in foro, non defore sectae suos discipulos ac patronos. Quo magis est circumspiciendum iis, qui autoritate pollent, ne quid doceant instituantve, quod non quadret ad Christi regulam. Sed huiusmodi portentis, ut par est, omissis demonstras totum Bohemiae regnum atque etiam Moraviae marchionatum in tres sectas esse divisum. Utinam, mi Slechta, pius aliquis artifex ex ista triade monadem faceret! Sed dum quisque privatim suis studet commodis, nec publica bene habent nec privata, neque fere quisquam ingeniosus invenitur nisi ad ea, quae sunt philosophiae vulgaris, quae, ut ferunt, moderatius apud Turcas habent quam apud nos. Non loquor de articulis, quos ad fidem pertrahimus, sed de iis, ex quibus ceu fontibus scatet evangelica pietas, videlicet e contemptu pecuniarum, e contemptu honorum, e moderatione affectuum, irae, odii, invidiae. Quibus cupiditatibus si quis serviat, quaeso quid confert fidei professio? Si plus apud nos valet avaritia, si plus ambitio, si libido sceleratior, si odium saevius, si livor nocentior, si obtrectatio venenatior, quorsum attinet profiteri Christum in hoc factum hominem, ut ab his rebus nos avocaret? Haec mihi dicenti qui succensere volet, succenseat Jacobo apostolo, qui diligenter ac pluribus verbis haec disserit in epistola sua. Sectam igitur, quam tu primo loco re-

censes, sic velim esse primam, ut unicam esse cupiam. Quid enim magis accedit ad imaginem coelestis hierarchiae, quam ut digestis ordinibus summa redeat ad unum, aut quae res utilior ad excludenda mundi dissidia? Si princeps quispiam tyrannidem moliatur, precibus, hortatu, doctrinaque et autoritate Romani pontificis componetur. Tyrannum agit episcopus aliquis: erit unde subsidium imploret populus. Existit aliquis, qui daemoniacam invehat doctrinam: supererit Romanus pastor, qui e puris evangelicae philosophiae fontibus depromat digna dispensatore et vicario Christi. Quod sicubi non respondebit summus ille praesul, primum fieri non potest, ut, qui omnibus praesidet, satisfaciat omnibus, deinde nostrum est, quantum licet, omnia in bonam partem interpretari. Praeterea bonam partem eorum, quae fiunt, non ipsi pontifici sed iis, quibus ipse necessario fidit, imputare debemus. Ad haec meminisse convenit illum hominibus praesidere, sed hominem, neque diu constare posse mutuam concordiam, nisi, quemadmodum illius lenitas nobis obsecundat in multis, ita nos vicissim illi pro tempore morem geramus, praesertim cum id habeat apostolica doctrina, ut improbis etiam ac morosis principibus obtemperemus, quatenus licet incolumi pietate. Atque hac in parte mea sententia magis peccat secunda factio, quod odiose reiicit iudicium et consuetudinem ecclesiae Romanae, quam quod existimat pium esse sub utraque specie sumere eucharistiam. Atque utinam hic Eugenius maluisset indulgere concordiae publicae quam suis privatis affectibus, si tamen vera sunt, quae refert epistola tua! Quamquam hic Bohemis, si me in consilium adhibuissent, autor eram futurus, ut tametsi probabilis est hac in parte illorum opinio, tamen obtemperarent potius quam contenderent, praesertim cum ab hac consuetudine staret maxima pars orbis christiani, tamen,[1] ut dicam ingenue, quod sentio, demiror, cur visum sit immutare, quod a Christo fuit institutum, quum causae, quas adferunt, non admodum graves videantur. Porro factionem Pigardicam longius abesse a regula pacis evangelicae minus mirandum est, quum, ut scribis, ab autore scelerato profecta sit. Nam si ideo antichristus est pontifex Romanus, quod aliquando contigit pontifex impius, aut si ideo meretrix est ecclesia Romana, quod aliquoties habet cardinales aut episcopos aut alioqui ministros improbos, eadem opera nullis episcopis, nullis pastoribus, nullis regibus obtemperaremus, ut ne dicam interim, quod hac fenestra aperta, ut cuique hic aut ille esset invisus, ita impius haberetur. Quanto probabilior est Augustini sententia, ministri moribus non vitiari donum dei, quod nobis per sacramenta confertur, etiamsi gravissimas poenas illi daturi sunt sacerdotes, si moribus impiis efficiant, ut inter idiotas et infirmos male audiat nomen illud adorandum domini nostri Jesu Christi. Quodsi illi refractis omnis pudoris repagulis pergant palam esse scelerosi, ut aliqua ratione coërcendi sunt, ita neque cuiuslibet est illos incessere, nec armis rem geri placet, ne semel admissum exemplum violentiae saeviat in innoxios. Quod sibi sacerdotes et episcopos eligunt, non abhorret a consuetudine veterum. Sic electus est s. Nicolaus, sic Ambrosius, sed nondum edita formula electionis canonicae,

[1]) Tištěno: tametsi.

quemadmodum olim et reges a populo designabantur. Deinde crebri tumultus populares effecerunt, ut res paucorum arbitrio transigeretur. Ceterum quod indoctos eligunt et literarum expertes, tolerabilius esset, si vitae pietas pensaret eruditionis inopiam. Nunc gemina calamitas est populi, si non minus impii sunt quam indocti. Jam quod se vicissim fratres ac sorores appellant, non video cur debeat reprehendi. Atque utinam eadem appellatio mutuae charitatis perseveret apud omnes Christianos, sicuti mores non dissentirent a verbis! Quod minus tribuunt doctoribus quam divinis voluminibus, hoc est plus deferunt deo quam hominibus, recte sentiunt, sed quod horum autoritatem ubique reiiciunt, tam iniquum est, quam si ubique reciperent. Nam tametsi non adhorret a vero Christum et apostolos in quotidiano vestitu consecrasse, tamen impium est contemnere, quod non absque salutari consilio post a patribus est institutum. Ceremoniae sunt, sed his ceremoniis commendantur populo divina mysteria. Et si nihil aliud, quorsum attinet in ea re dissentire, quae citra negotium potest observari? Nisi pontifex Romanus hoc illis permitteret, ut ad antiquitatis memoriam suis ritibus uterentur, quemadmodum Graecis et Mediolanensibus suos concedit ritus a nostris multum diversos. Quod si istis tantopere placet dominica precatio, ea et nostri sacrificii pars est. Ut stultum est nihil admiscere sacris praeter unam precationem, ita non recte faciunt, qui quaslibet quorumlibet naenias admiscent. Jam quae de sacramentis sentiunt, absurdiora sunt, quam ut aures piae ferre possint, nisi quod e tantis malis hoc boni possumus excerpere, ne nos rebus bene institutis ad quaestum aut inanem gloriam aut etiam tyrannidem abutamur. Vigilias ac moderata ieiunia demiror qua fronte contemnant, quum ea nobis toties apostolicis verbis commendentur, quanquam ad haec malim hortatu duci homines quam imperio trahi. Porro de festis diebus non multum abest istorum opinio a seculo Hieronymi. Nunc in immensum accrevit festorum turba, quum nullis diebus plus scelerum committat vulgus et, quod est inhumanissimum, cogantur esse otiosi totos dies, qui non aliis reditibus alunt uxores ac liberos, fortassis etiam parentes, quam opera diurna. His indicere ferias nec dare quicquam, quid est aliud quam eos ad famem adigere? Sint crebra festa, sed in templis, ad quae divitibus liceat accedere, sed ita ut pauperibus liceat vivere. Saltem illud concederetur, ut peractis sacris redeant ad sanctos labores. Quid enim sanctius quam manuum labore prospicere liberis ac familiae? Nunc ad cuiuslibet superstitiosum affectum instituitur festus dies, imo fere videmus hoc studio esse quibusdam episcopis, ut singuli singulos festos dies addant calendario, quo vel hoc monumento suum nobilitent episcopatum. Verum ut est oboedientiae popularis observare, quod a proceribus ecclesiae praescribitur, ita horum erat prudentiae non temere constitutionibus huiusmodi vel gravare populum vel male consulere moribus publicis. Hactenus e tuis literis morbum cognovimus, nunc utinam medicina fidelis et efficax possit excogitari! Et arbitror posse, si modo boni gravesque viri huc totis incumbant studiis, praesertim cum Carolum habeamus caesarem ad ea, quae sunt christianae religionis, toto pectore propensum cum Leonem habeamus inprimis mitem et exorabilem. Pulchre coibit concordia, si pars utraque

nonnihil concesserit alteri. Fortasse finitimarum regionum querelae faciunt, ut plerique istorum abhorreant a dominatu pontificis Romani, quod se clamitent inclementer expilari premique saevitia eorum, per quos geruntur pontificia negotia. Sed aut ego plane fallor, aut facile impetrabitur ab ingenio Leonis clementi iuxta ac pio, ut et perplexas superiorum temporum rationes omittat, et in posterum etiam quam minimum ab illis exigat, praesertim si sese sincero pectore illi ceu patri crediderint. Satis amplum lucrum esse ducet, si propulsato dissidio pacem et concordiam paraverit. Adiunget sese ad hanc rem caesaris autoritas, quem monarcham opinor agnoscit et Bohemia. Ceterum quod attinet ad ordinationes et sacramenta, nullo modo oportet a reliquis orthodoxis dissentire. Et fortassis de recentiorum definitionibus remittentur aliqua. De ritibus facile condonabitur aliquid, etiamsi magis probarim, ut omnes ubique christiani et ritibus et precibus iisdem uterentur. Nunc immodica varietas est, dum pro suo quisque affectu haec comminiscitur, et alius aliquid addit repertis Quin et illud mea sententia complures populos conciliaret ecclesiae Romanae, in quam nunc velut in caput quoddam colliguntur omnes, si non passim quaelibet sic definiantur, ut velimus ad fidei negotium pertinere, sed ea duntaxat, quae evidenter expressa sunt in sacris literis, aut sine quibus non constat ratio salutis nostrae. Ad haec pauca sufficiunt, et pauca citius persuadentur pluribus. Nunc ex unico articulo sexcentos facimus, quorum aliqui tales sunt, ut citra periculum pietatis vel nesciri possint vel ambigi. Atque sic est mortalium ingenium, quod semel definitum est, tenemus mordicus. Porro philosophiae christianae summa in hoc sita est, ut intelligamus omnem spem nostram in deo positam esse, qui gratis nobis largitur omnia per filium suum Jesum, huius morte nos esse redemptos, in huius corpus nos insitos esse per baptismum, ut mortui cupiditatibus huius mundi ad illius doctrinam et exemplum sic vivamus, ut non solum nihil admittamus mali, verumetiam de omnibus bene mereamur, et si quid inciderit adversi, fortiter toleremus spe futuri praemii, quod omnes pios haud dubie manet in adventu Christi, ut ita semper progrediamur a virtute in virtutem, ut nihil tamen nobis arrogemus, sed quicquid est boni, deo transcribamus. Haec potissimum sunt animis hominum inculcanda sic, ut velut in naturam transeant. Quodsi qui volent circa naturam divinam aut circa hypostasim Christi aut sacramenta quaedam abstrusiora rimari, quo magis attollant mentem in sublime et a rebus humilioribus abducant, hactenus liceat, ut non statim quod huic aut illi visum fuerit, cogantur omnes profiteri. Quemadmodum ex loquacibus syngraphis citius nascitur controversia, sic ex plurimis definitionibus nascitur diffidentia. Neque pudeat nos ad quaedam respondere: Deus novit, quo modo id fiat; mihi satis est, quod credo fieri. Scio Christi corpus et sanguinem purum pure a puris esse sumendum, qui hoc sacrosanctum signum ac pignus esse voluit et suae erga nos charitatis et christianorum inter ipsos concordiae. Excutiam igitur ipsum me, num quid sit, in quo mihi male conveniat cum Christo, num quid sit cum proximo dissidii. Ceterum quomodo illic sint decem paedicamenta, et quomodo transubstantietur panis verbis mysticis, et quomodo corpus idem possit esse sub tantilla specie ac diversis locis, meo

iudicio haud multum conducit ad profectum pietatis. Scio me ressurrecturum, hoc enim omnibus promisit Christus, qui primus omnium ressurrexit, ceterum quale corpus futurum sit, aut quomodo possit idem esse, quod toties in aliud atque aliud redactum est, ut non improbarim suo tempore moderate vestigare, ita minimum conducit ad veram pietatem in his multum operae ponere. Nunc his atque id genus aliis innumeris argutationibus, quibus se iactitant quidam, avocantur hominum mentes ab iis, quae sola faciunt ad rem. Denique plurimum habebit momenti ad orbis concordiam stabiliendam, si profani principes, sed praecipue Romanus pontifex, absint ab omni specie tyrannidis et avaritiae. Nam facile resiliunt, cum vident paratam servitutem, quum intelligunt se non invitari ad pietatem sed captari ad praedam. Si nos innoxios, si nos beneficos senserint, facillime sese credent nostrae fidei. Ignoscam, ut rogas, loquacitati tuarum literarum, sed si tales saepe miseris; nam assueta facilius ferimus. Iodocus Ionas hoc ipso tempore mecum erat, cum academiae suffragiis rector designaretur, quo viro vix aliud quicquam vidi melius.[1]) Bene vale, vir egregie Lovanii Calendis Novembribus anno MDXIX.

XXIX.

Jan Doubravský Janu Šlechtovi.

Ve Výškově (1521 — 21. dubna). Odmítá chválu sobě vzdanou za vydání a interpretaci Martiana a slibuje, že Mikrokosmus Šlechtův brzy dočte, ač nikoli aby co opravil, a vrátí auktorovi, jemuž zároveň poslati míní Martiana a Theriobulii, bude-li do té doby vytištěna. Zamýšlené od Šlechty věnování Mikrokosmu biskupu Olomouckému schvaluje. (Bohuslai Hasistenii Nova epistolarum appendix 1570 na konci.)

Joannes Daubravius Joanni Sslechtae s. d. Reperit me tabellarius tuus, humanissime Sslechta, Viscoviae, cum Cremsirii quaereret, ac tum quoque in procinctu; prosequebar reverendissimum dominum meum Znoymam, ut adessem accipiendae possessioni arcis Znoymensis, quam ut haberet, rex noster aliquandiu cum ordinibus, dein ipsi inter se ordines velitati sunt. Ignosces itaque, si ad longiores tuas easque elegantissimas iuxta et mihi gratissimas nihil paene, aut si quicquam, omnino minus, quam par erat, post tantum silentium respondeam. Nimia illa sunt, mi Sslechta, quae a te mihi tribuuntur, nec agnoscenda, nisi me nesciam nec intelligam, non quam mihi sit curta, ut ille dixit, sed plane nulla supellex tum in philosophia tum in aliis literis. Nam quod ad Martianum attinet, iure optimo ille laudari debet, ut cui adsit eruditio solida et succi plena, non ego, qui nescio, an quid aliud attulerim praeter voluntatem interpretandi.[2]) Video autem ego et cognosco, unde ista manent, nempe ex ingenti amore erga me tuo, qui quanto maior invenitur, tanto ego in culpa longe maxima, quod libellum

[1]) Srv. poznámku k listu předešlému.

[2]) Míněn zde spis vydaný ve Vídni r. 1516: Martianus Felix Capella de nuptiis Mercurii et Philologiae cum adnotationibus Joannis Dubravii. (Srovn. můj Humanismus str. 187.)

tuum, quem iam diu remissum oportuit esse, nondum totum perlegerim. Perlegam tamen omnino, priusquam mittam, et diligenter, non ut emendem, nam neque antea hoc mihi unquam sumpsi, nec hodie sumo, ne sus Minervam doceat, sed ut negligentiam quoquo modo sarciam. Mittam autem brevi addamque Martianum, quemadmodum desideras, et forsitan libellum quoque alium, si modo nactus eum fuero typis excusum, quem ad regem nostrum scripsi.[1]) Porro sententia tua perplacet, qua decrevisti lucubrationes tuas dedicare velle praesuli meo. Dignior profecto ad hanc rem alius inveniri non potuit nec sic appositus. De barone illo, cuius a te fit mentio, nihil aliud addo, quam ex longo tempore non extitisse apud mortales thesaurum, quem obrui terra magis oportuit; utinamque factum id fuisset, dum innocentior erat.[2]) Vale et me amare persevera. Viscoviae dominica Iubilate.[3])

XXX.

Jan Šlechta knězi Ondřejovi.

V Kouřimi 1521 — 5. září. Chválí jej za to, že na chudé faře venkovské potud zůstává a po bohatém obročí městském netouží jako prý jiní mnozí kněží, kteří toliko o vlnu ovcí svých péči mají, o spasení nic. Následuje chvála chudoby podle písma sv., jiż více než venkované štítí prý se měšťáci, vážíce si spíše kněží, kteří v životě prostopášném jim nebrání, než těch, kteří vedou život bezúhonný. Rozumný člověk má prý tělesnosti si nevšímati, nýbrž hleděti k podstatné části lidské, k duši totiž, která tělu má panovati jsouc nesmrtelná a mohouc toliko v tomto životě zásluh dobývati. Konečně vykládá pisatel o dvojí smrti duchovní a o tom, kterak sluší rozuměti Platonovi, an samovraždu připouští. (List. rkp. čís. XXV.)

Joannes Sslechta ex Wssehrd et Kostelecz ad Albim fluvium sacerdoti Andreae ex Rokyczana, plebano in Ždanicz[4]) s. p. d. Quum diebus istis ad synodum hic designatam advenissem, illaque dissoluta de te a nonnullis quaesivissem, num adhuc in ipso loco, quem tibi habitandum in eoque deo serviendum elegisti, habitares, vel forte in alium mutata animi sententia commigrares, responsum mihi est adhuc te in eodem loco continere et manere. Quo audito non potui institutum tuum non modo non summe laudare sed etiam vehementer non probare, quod videlicet ecclesiae illi plebanicae sterili et parvorum emolumentorum adhaereas, nec pinguiores parochias, amplis redditibus et decimis dotatas, sagaci et vigili perscrutatione requiras, ut nunc multi plebanicarum ecclesiarum pastores facere solent, non ovium, sed solius lanae tondendae et lactis emulgendi et se ipsos pascendi curam gerentes. Transeant oves per pascua noxia et multos morbos inducentia, similiter per abrupta et praecipitia et loca a lupis frequentata, parum hoc

---

[1]) Rozuměj »Theriobulia Joannis Dubravii de regiis praeceptis«, která vyšla v Krakově r. 1521.

[2]) Míněn-li zde pan Vilém z Pernštýna † 8. dubna 1521, nevíme.

[3]) Neděle Jubilate připadá r. 1521, ku kterému všechen obsah listu poukazuje, na den 21. dubna.

[4]) Týž asi, jemuž svědčí list XXV. Leží Ždanice blízko u Kouřimě.

ad eos pertinere videtur, dummodo ipsi utilitatem et fructum illarum capiant. Sicque[1]) avaritiae et cumulandis pecuniis sedulo student non secus ac homines seculares liberos et coniuges habentes, quibus de vitae futurae subsidiis providere tenentur. Sed ad istos de talibus rebus, quarum sors Christus esse debet, nihil attinet Coacervant nihilominus et congerunt caducas opes undique tanto studio et tanta cura, tanquam essent perpetuo victuri, scientes se homines vanissimi omnia haec brevi nescio cui relicturos, quum apostolus dicat: habentes victum et indumentum his contenti simus. Neque nos Dominus et Servator noster de crastino sollicitos esse vult, sed ante omnia quaerendum regnum Dei et iustitiam eius, eo quod nobis cetera omnia adicientur, exemplumque nos sumere docet a volucribus caeli, quae neque serunt neque metunt neque etiam nent, et tamen illas pater caelestis sine illarum omni cura pascit. Sic de vestitu inspicere nos iubet varietatem et pulchritudinem florum diversarum herbarum, quibus providentia ipsius mirifice ornatae et vestitae sunt. Admonet nos et apostolus ipse, ut nihil habentes omnia possideamus. Sed posset quispiam apostolum tanquam pugnantia scribentem reprehendere, quum hoc impossibile videatur, ut aliquis nihil habens omnia possideat. Ego autem dico, si quis rem paulo attentius inspicere voluerit, quod Pauli dictum verissimum cognoscet, quum is possidere omnia videtur, non qui omnibus abundet (sic), sed cui nihil deficit. Porro illi nihil deficit, qui nihil concupiscit, concupiscens autem nihil contemnit omnia, contemnensque ita id assequitur, quod desiderat. Desiderio vero suo frui ea demum vera et sola beatitudo beatorumque omnium plenitudo est. Sed ita est hodie odiosa paupertas non solum secularibus hominibus sed etiam sacerdotibus immo et monachis illis, qui eam spontaneam profitentur, quam tamen Christus dominus ceu rem tutissimam et salutarem non solum sequendam docuit sed et amplexatus est, nihil habens praeter indumentum, hoc est tunicam et pallium. quo more prophetarum vestitus fuit. Sed neque domum propriam, in qua habitaret, habuisse inventus est. Nam quum quidam ab ipso quaereret, ubi habitaret, respondit: »Vulpes foveas habent et aves caeli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet«. Vides conditorem caeli et terrae, quali via pro nostra huc salute descendens ad superna regna gradiebatur, plena laborum et sudoris, in qua tamen reposita erat omnis plenitudo thesauri et divitiarum. Hac autem apostolos et alios omnes, qui eum sequi voluerunt, transire praecepit. Sed dura videtur nimium et aspera tam secularibus quam ecclesiasticis, ideo voluptates et delicias huius mundi eligere maluerunt opibus et divitiis incubantes illasque congerentes et honoribus dignitatum gaudentes, voluptatum corporearum dulcedine diffluentes, fornicationibus, adulteriis, stupris ceu sues volutabro coeni immersi, omnium conviviorum et comessationum asseclae. Quali via incedentes ducunt post se simplicem plebeculam. Nam quicquid vident agere duces et pastores suos, putant se eos in his iure quodam debito debere sequi et, si haec mala et vitiosa essent, nunquam illa sacerdotes patraturos, et ita caeci caecos ducentes utrique in voraginem barathri cadunt. Sed dicet aliquis: Vulgus ista rusticum

[1]) Oprava: hinc.

et agreste sequi solet, a civibus tamen hi mores et hae vitiorum pestes longe absunt, quum et sacerdotes peritiores et a tam foedis moribus remotiores habere videantur. Ego autem dico, quod ingressus qualemcunque urbem invenies tantam corruptelam morum, quantam neque in pagis, vicis aut oppidulis. Transiens enim per plateas illarum quid aliud offendes quam oblatrantium maledicta, insimulationes pestilentissimas et optimi cuiusque dilacerationem et invidentium venena. Si autem diverteris ad artificum officinas aut mercatorum tabernas, quid aliud deprehendes quam sermonum nebulas, fucos, mendacia deceptionesque manifestas. Si vero declinaveris in fora publica sedesque iudiciarias, vix aliud audies quam undique omnia magno strepitu et clamore misceri, nec aliud intelliges quam caedes, spolia, compilationes, furta, grassationes, conspirationes, proditiones; vixque tibi alia occurrent quam litigatorum iurgia et contentiones,[1]) testium periuria, causidicorum praevaricationes, iudicum corruptiones ac rapinae, nec alios obviam habebis quam exultantes improbos et lugentes bonos, oppressas viduas, proculcatos pupillos et egentes prostratos. Alios [2]) sacerdotes suos, qui sunt sanctioris vitae reprehendentes et omnibus convitiis impetentes tanquam severos, rigidos et asperos in arguendis et reprehendendis vitiis, et quod tam asperis sermonibus et documentis nil aliud moliuntur, nisi ut ex civitate illorum coenobium aliquod, in quo monachi habitare deberent, efficiant, non permittentes eos voluptatibus consuetis libere uti et in comessationibus et compotationibus hilaritate, gaudio, cantilenis amatoriis, choreis et venereis ludis laetari, quae prius sub aliis plebanis libera et licita fuerunt. Quali morum perversitate omnes ferme civitates infectae sunt. Aestima ergo tecum, quam sit iucundum inter tales vitam agere, et num longe satius videtur inter lustra et spelaea ferarum et in quavis vasta eremo quam inter talia hominum portenta habitare et vivere. Hos autem ego beatos dixerim, qui amore divino et virtutis contempserunt cetera mundi bona, et qui se innocuos, puros, castos, integros conservantes extulerunt animum altius ad gustandam divinam excellentiam, humana quasi sordida et abiecta relinquentes, scientes esse infirma, momentanea, corruptibilia, fuco mendaciora, hilo inaniora, papis volantibus leviora; sed in hac sola recreantur, refocillantur, laetam ac iucundam ducentes vitam, videntes tantas hominum tamque stultas et ultro sibi quaesitas anxietates, tot ineptias, tot cassos labores, tot inanes curas, nemini nocentes, nemini molesti, quos laudant omnes, benevolentia et favore prosequuntur. Hi nimirum felices censendi sunt, qui conscientiae suae innocentia atque integritate perfruuntur, nec ullo timore anguntur, nulla angustia torquentur, non timent amplas, quibus carent quasque nihili faciunt, divitias sibi a potentioribus aut latronibus eripi, non timent a quocunque se laedi, qui nec quenquam se laesisse certo intelligunt. Haec autem vita quum sit proborum hominum, quoniam secundum deum est, spiritu ducitur et corporis illecebris toto animi et mentis robore reluctatur. Opera enim carnis mortem

---

[1]) Glossa česká na okrají: Mlynarzy melij yazykem.

[2]) Zde vynechána nejspíš věta asi tohoto smyslu: Kněžstvo, jež tomuto počínání nebrání, měšťáci rádi mají.

aeternam inducunt, opera vero spiritus vitae aeternae beatitudinem conferunt. Naturae enim opifex Deus, qui corpora spiritibus animavit, figmentum nostrum cognoscens, scit corpus nostrum esse pulverem, et omnem nostram vim animae insculpsit, quum ad imaginem ipsius formata sit, corpus vero nostrum parvipendit Admirantur pueri simplices pulchritudinem pomi, quae est in cortice, nos vero proiecto cortice, quod sub eo est, servamus. In frumenti spicis contemplamur sagacitatem naturae mirabilemque granorum ordinem et dispositionem, folliculorum amictum, aristarum vallum et eximiam in toto illo opere venustatem, attamen postmodum omni extrinseca pulchritudine contempta spicas conterimus, paleas ad ventum iactantes ad solum granum curam extendimus. Quod si Deus facit in homine, quod nos sapienter facimus in messe, miramur hoc et damnamus, ubi mirari potius debemus hominum ignorantiam, temeritatem, audaciam, quod se non agnoscunt, et quod deum incusant, et iudicium eius non formidant. Deus enim spiritus est, vis causarum caelestium atque terrestrium in spiritibus est. Omnis corporea substantia ab incorporea gubernatur et regitur. Floccipendenda ergo et contemptui habenda sunt corporea haec membra, animus vero omni cura excolendus Cui sententiae adstipulatur Paulus, immo spiritus sanctus loquens in Paulo, quum inquit: »Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus« Thesaurum vocat animam, vasa fictilia sunt membra. Omnes siquidem, qui ad veram sapientiam vel pervenerunt vel pervenire voluerunt, corpus non centempserunt solum verum de industria maceraverunt. Praetereo sanctos, de quibus id manifestum est, et veniam ad nonnullos gentiles. Pythagorici a carnibus abstinuerunt. Diogenes cum baculo et pera mendicans discipulos quoque suos mendicare docebat, in cuius contemptum, uti ego existimo, dictum est a Christo: »Nolite portare baculum neque peram,« ut ostenderet longe etiam minorem, quam Diogenes praedicasset, corporis curam a nobis habendam. Ipse Epicurus, quem aliae scholae philosophorum quasi impudicum et de summo bono male sentientem explodunt, quum coenare lautius volebat et genio, ut aiunt, indulgere, pane et caseo victitabat. Sacerdotes Aegyptii in templis se claudentes pane, sale et hysopo vescebantur. Gymnosophistae apud Indos, ut testis est Philostratus in vita Apollonii Tyanei, se inedia extenuabant, et somnum et eum perquam brevissimum in nuda humo capiebant, caloris et laborum ita patientes, ut saxei viderentur. De his Plinius in septimo libro naturalis historiae de Indis loquens ita dicit: »Philosophos illorum, quos gymnosophistas vocant, constat ab exortu ad occasum perstare contuentes solem immobilibus oculis, ferventibus arenis toto die alternis pedibus insistere; hisque modis toto nisu et conatu laborabant, ut corpus debilitatum imperio animi subicerent.« Verum quaerebant et hi et alii philosophi veritatem toto vitae spatio, sed diu et multum laborantes nihil invenerunt. Ideo personam illorum tenuisse videntur discipuli Christi, quum dixerunt: »Praeceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabimus rete.« Quibus verbis duo innuuntur, et fuisse philosophos in nocte versatos et eorum laborem esse vanitatem, quoniam sine deo quaerebant veritatem. Omnem autem humanae actionis fructum ultimus finis, qui est mors, demonstrabit, quam duplicem

cognoscimus, unam corporis, quae (sic) ulteriori resolutione revertitur in ea, ex quibus constabat, elementa; quae si in timore, si in pietate et religione hominem reppererit, bona est testimonio prophetae, qui inquit: »Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius;« si peccatorem autem minus poenitentem et in malis obduratum deprehenderit, mala et perpetua est, de qua alio loco scribitur: »Mors peccatorum pessima.« Et sicut prima est felicitatis, sic ista miseriae et calamitatis sempiternae initium. Nam quamdiu mortalem hanc vitam vivimus, ex virtute in vitium et ex vitio in virtutem arbitrio nostro transire permittitur. At postquam de corporis huius tabernaculo eiecti debitum naturae persolvimus, nec a vitio in virtutem nec a virtute in vitium est transitus. Tunc enim et viatores esse desinimus, et promerendi ac commerendi statum amittimus. Nam, ut scribit divus Gregorius: »In praesenti vita quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident.« Cum hac ergo vita, quae morte terminatur, finiuntur non peccata, sed merita. Quicquid enim et in paradiso recte agitur a sanctis et in inferno peccatur a damnatis, ideo meriti rationem amittit, quod extra viam fiat. Vita enim haec nostra non est nisi quidam agon, theatrum et Olympia, ubi spectantibus arbitris propositis coronis decertatur et coronae finitis certaminibus distribuuntur pro qualitate meritorum. Quales enim morimur sive boni sive mali, tales futuri semper egredimur, hoc excepto quod sicut boni melius, sic mali sunt semper peius habituri. Qui ergo mutari vult, in vita mutetur. Nam post mortem tanta est vitae alterius severitas, ut in ea sicut singuli incipiunt, ita perseverant. Illic, ubi nox est, nunquam illucescet, ubi dies est, nunquam lucis nigrescet occasus. Hinc beatus Jacobus de patre luminum mentionem faciens »Apud quem,« dixit »non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.« Duo adhuc praeterea mortis genera deprehendimus, spiritualis unum, quo virtus et Dei timor in nobis expirat et evanescit, alterum, quod vitia et vitiorum fomenta mortificat. De primo genere dixit Christus: »Sine mortuos sepelire mortuos suos.« Mortuos enim appellavit, qui seculo, appetitui, qui diabolo serviunt, qui pravae consuetudinis sepulchro inclusi nec gratiae caelestis aërem attrahunt, nec Dei spiritum concipiunt, nec ad legis se mandata attollunt. De secundo spiritualis mortis genere dicitur a Paulo ad Romanos: »Qui mortuus est, iustificatus est a peccato; si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum illo.« Et paulo infra: »Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu.« Et quomodo hac morte moriendum sit, dicit: »Non ergo,« inquit, »regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibeatis vos Deo tanquam ex mortuis viventes et membra vestra arma iustitiae Deo.« Hanc mortem dicit Plato in Phaedro licere unicuique sibi inferre, quod ab evangelica et apostolica doctrina non discrepat. Verum nonnulli non advertentes hoc Platonem de com-
i morte loqui calumniati sunt illum, quem dum inconsulte criminantur,
a ignorantia condemnantur. Si te ergo, dilecte pater, quispiam sive
l profano cavillis et risu impetere praesumpserit, quod hoc

genus vitae elegeris, videbis et tu vicissim sapientiam illorum, qui, quum se infinitis prodesse iactitant et impudenter gloriantur, plus longe aliis perditae vitae exemplo obesse noscuntur. Haec mihi nunc ad te parum otioso scribere placuit, ut te in animi tui instituto firmiorem redderem et solitarium a turbaque aliorum semotum, cum praesentia datum non fuit, saltem literis consolarer. Vale bene Datae Gurim V Septembris anno a natali Christiano MDXXI.

XXXI.

Jan Šlechta Stanislavovi, biskupu Olomouckému.

(Dedikační list Mikrokosmu.)

V Kostelci Labském 1522 — 30. dubna. Vypravuje krátce o osudech filosofického dialogu svého, který nazval Mikrokosmus, a o posudcích, jichž se mu za 22 let od rozličných přátel (Stanislava samého, Bohuslava z Lobkovic, Jana Doubravského, Kašpara Ursina Velia) dostalo. Aby dílo toto biskupu Stanislavovi věnoval, k tomu pobádají jej poprvé jeho ušlechtilé mravy a učenost, potom jeho státnické schopnosti v mnohých poselstvích královských doma i v cizině osvědčené, jež získaly mu obecné chvály a vážnosti, konečně sám obsah spisu, jenž namnoze jest rázu bohovědného a mravoučného. Obsah ten potom krátce vytýká i dokládá, že Stanislav v životě svém zásadám zde hlásaným zůstává věren, an zejmena oblibuje si obcování s učenými, již prý od neučených tak se liší jako živí od mrtvých. Proto v ochranu jeho odevzdává auktor dílo své před lidmi, kteří aby sami zdáli se většími, cizí práce rádi zlehčují. (Bohuslai Hasistenii Nova epist. appendix na konci.)

Joannes Sslechta d. Stanislao Turzoni, episcopo Olomucensi etc. s. p. d. Scripsi, pater reverendissime, ante annos viginti,[1] cum adhuc in Pannonia apud serenissimum quondam principem Wladislaum, Hungariae Bohemiaeque regem, munus secretarii obirem, dialogum quendam, cui Microcosmi nomen indidi, in quo de utraque hominis parte agitur, hoc est corporis et animae, quemque postea censurae P. T. subdideram rogans, ut perlecto illo quae immutanda vel emendanda essent, pro sua multifaria doctrina obeliscis et asteriscis insignitum ad me remitteret. Quam provinciam cum P. T. suscipere renuisset, libellumque ipsum pro sua in me benevolentia remissum nonnullis laudum praeconiis extulisset, intelligere inde aliud non potui, quam quod illa, qualiacunque sunt, probare potius quam damnare visa est. Nolens autem mihi de me in hac causa plus quam eruditioribus amicis credere (omnes enim nescio quibus philautiae blanditiis seducti ita nostra amamus illisque favemus, ut sincerissima et absolutissima omnia confidamus) misi memoratum libellum recognoscendum et emendandum magnifico quondam viro Bohuslao ex Lobkowicz, baroni ex Hasisteyn, amico meo singulari, qui fuit vir profecto acris ingenii emunctaeque naris, memoria insuper admirabili, facundia ubere, sive quid carmine sive soluta oratione dicendum scribendumve fuisset; cuius rei si quis a me testimonium exigit, libri id eius plurimi, tam soluta oratione quam etiam carmine scripti demonstra-

[1]) Správně: před 22 lety (srovn. můj Humanismus str. 98 a n.)

bunt, ex quibus facile quis viri illius eruditionem sicut leonem ex unguibus aestimare poterit. Quo ille perlecto (ut tandem, unde digressus sum, redeam) ita mihi inter cetera rescripsit: »Quoniam autem de dialogo tuo iudicium meum requiris, accipe quid sentiam. Censeo enim, ut ex Horatii Fabiique consilio librum tuum (si tibi saltem res integra est) in nonum reponas annum. Neque haec scribo, quod aliquid corrigendum immutandumve putem, sed quia nemo huius operis melior censor erit quam tu, si aliquando lectoris magis quam autoris animo ad ea, quae scripsisti, access·ris. Neque dubito, quin pro ingenii tui magnitudine plura validioraque in eam sententiam allaturus sis, et quae nobis plus fructus voluptatisque praebitura sint.« Cuius ego consilium sicut in aliis multis ita et in praesenti negotio sequutus sic feci, et libellum ipsum non ad nonum usque annum (sicut ipse ex Flacci sententia admonuit) sed ad vigesimum apud me retinui, saepiusque perlegi et relegi, multaque inter legendum mutavi, plura autem multo addidi. Cupiens insuper, ut a sannis et ronchis invidorum tutior et securior esset, dedi illum revidendum et corrigendum nobili ac praestanti viro Joanni Daubravio iurisconsulto cancellario tuo, homini omnigena doctrina praedito, quo et ille perlecto cum illum non indigere lima affirmasset, calculum ei album addidit[1]) hortando, ne apud me diutius retineatur. Postremo vero clarissimus aetatis nostrae poëta et citra omnem adulationem etiam antiquis vatibus comparandus, Caspar Ursinus Velius, tui dubio procul amantissimus, scripta et missa ad me paraclesi, quam in fronte libelli huius adscribere feci, ita me ea vehementer movit et ad emittendum libellum hunc impulit, ut monitis illius et memoratorum virorum refragari plane nefas duxerim. Nolens ergo diutius illum apud me tenere sed voluntati, consiliis et hortationibus eorum morem gerere publicandum tandem et nomini tuo dedicandum decrevi, non una inductus ad hoc faciendum neque levi aut futili sed multis certisque rationibus In primis autem quod antiquam generis claritatem ac pontificiam dignitatem multiplici, varia ac recondita doctrina, eruditionem vero miro vitae et morum candore decorasti, unde facile cognosci datur plus te splendore virtutum tuarum dignitati pontificiae ornamenti attulisse illamque illustrasse, quam ab illa acceperis. Quis est enim adeo hebes aut ita obtusi ingenii, ut nesciat cuivis pontifici, corruptis et perditis moribus imbuto, dignitatem pontificiam nihil lucis nec ornamenti afferre aut addere posse: sed adeptae tenebras et obscuritatem inducere et maculis eam vitiorum foedare. Sicut enim sol caliginosis nubibus offusus et lucerna sub modio posita lucem nobis subducunt, ita flagitiosi, scelerati et imperiti episcopi vita nube vitiorum et tenebris ignorantiae obducta, lucere hominibus sana doctrina et sanctitate morum nullo pacto potest; neque talem ultra episcopum agere crediderim quam titulo tenus. Praeterea quod Wladislao quondam, nunc Ludovico filio suo, serenissimis Hungariae et Bohemiae regibus, semper charissimus fuisti et es, non solum propter memoratas virtutes sed et mirificam in rebus agendis prudentiam, industriam et dexteritatem, quae non semel sed saepenumero multis et arduis legationibus functus nunc in regno

---

[1]) Tištěno: addidi.

nostro Bohemiae plurimis dissidionum (sic), factionum et simultatum procellis agitato, et ad bellum intestinum magis quam ad pacem et concordiam prono, nunc etiam in aliis provinciis et nationibus, quas orator accesisti, rebus ubique praeter spem ex animi sententia rite compositis liquido declarasti, in quibus prius nonnulli magni et excellentes viri, ad illa sedanda et tollenda missi diu et multum laborantes ne hilum quidem profecerunt. Similiter quod te proceres, nobilitas et populares omnis marchionatus Moraviae has ob res non solum plurimum amant sed etiam colunt, observant et ut patrem venerantur, quod profecto pulcherrimum et absolutae laudis videtur: principibus placuisse viris imo plane omnibus propter tantarum virtutum singularia et multiplicia ornamenta, beneque tibi adagium illud vetus aptari et accomodari potest: »magistratus virum ostendit.« Nolo nunc plura commemorare de aliarum multarum virtutum tuarum eximiis dotibus, sciens te esse tantae modestiae et probitatis, ut de te etiam veras laudes praedicantes gravatim ferre soleas, tantum abest, ut fucatas ames et falsis praeconiis oblecteris. Deinde quod materia huius libelli non videtur omnino abhorrere ab illa vera et summa philosophia, quam Plato etiam et nostri theologiam vocant, et cuius tu alumnus es, quae de Deo et rebus divinis tractat, Deumque ipsum speculatur, quomodo in eo cuncta sunt ab eoque proficiscuntur et ad eum redeunt et in eo conquiescunt utpote in prima causa et principio; quomodo deinde nos ipsi eodem primo principio in mundum hunc venimus, et possimus nos nosse, quid sumus, quibusve constamus partibus, et quae nostra opera actionesque esse debent, ut ipsi primo principio, qui noster est et finis et perpetua felicitas sempiternaque beatitudo, coniungi valeamus. Haec ergo est tota nostri farrago libelli, ut hoc, quantum in nobis est, summa cura, summa denique sollicitudine et indefesso studio cogitemus et agamus, ne animum nostrum, creationis immemorem, vitiosis libidinum laqueis implicitum tanquam proiectum per praecipitia perdamus, scientes, quod hoc per singulos dies terrenum corpus operatur, ut possit suum divinum spiritum pravis voluptatum cupiditatibus occupatum et blanda solicitatione deceptum caducae fragilitati suae annectere, ut demersus et pessundatus nunquam originis suae possit invenire principium, sed in tenebris erroris semper ceu in coenum proiectus non secus ac lutulentus sus in volutabro delitescat. Praeterea ut perspiciamus et enitamur, quomodo nos ipsos instituamus et aptemus, quatenus animus noster per semet ipsum numinis sui autoritate contentus rectum et incorruptum immortalitatis iter ad originem suam reversus inveniat, et non errantibus gressibus nec labantibus ac trepidantibus vestigiis, vitiis terrenarum voluptatum ceu pondere quodam gravissimo pressus, aeternis inferorum suppliciis cruciandus deputetur. Nam tunc mens nostra, maiestatis suae recordatione firmata, a pravis corporis illecebris liberatur, cum abiectis felicitatis et immortalitatis suae impedimentis ad autorem suum festinato nititur gressu, nec aliud quam res divinas per omnia horarum momenta sagaci ac pervigili inquisitione perquirit. Deus enim, fabricator hominis, ita corpus nostrum prout ipsius mundi ex quatuor elementorum commixtione composuit, ignis scilicet, aquae, aëris et terrae, ut id omni praedictorum coniunctione temperata ad formam divinae imitationis

ornaret; sicque hominem mirabili artificio divinae fabricationis disposuit, ut in parvo corpore omnium elementorum vim atque substantiam certo naturae ductu conferret, ita ut divino illi spiritui, qui ad sustentationem et informationem mortalis corporis nostri a caelesti illa et incomprehensibili mente descendit, quamvis fragile, simile tamen mundo paretur hospitium. Non temere igitur philosophi illi veteres hominem minorem mundum appellare voluerunt, cùm instar mundi huius visibilis formatus et productus sit. Proinde ridenda est in hac parte theologia non solum Phoenicum sed Chaldaeorum, Aegyptiorum et Graecorum, qui casu hominem ceterorumque animalium productionem factam e terra affirmant, nullum inter rationalem animam et irrationalem substantiam discrimen arbitrantes, cuius altera pars cum incorporea et immortalis sit, verus homo existit, ad imaginem et similitudinem Dei, non fortuna et casu, sed a Deo ipso creatus. Voluit enim suprema omnium causa non carere rationalibus terram animalibus, ut non solum a caelestibus verum etiam a degentibus in terra maiestas sua laudaretur. Quod autem sibi circumiacet, terrenum corpus, opus et ipsum Dei est, de terra sumptum et in terram reversurum. Quare oportet nos sicut pecoris cuiusdam ita corporis nostri curam habere, illudque alere et colere haud secus ac servum ad huius vitae ministerium perutilem; dominum vero interiorem, quasi Dei affinem longe amplius amare ac honorare, quoniam et a prima causa honoratus est, ut docet David, divinus vates, cum inquit: »Gloria et honore coronasti eum; is vero, cum in honore esset, non intellexit.« Rationi ergo semper et non corporis voluptatibus parendum est, cum ipsa apertissime ostendat, quantum nos reliquis animantibus antecellimus, neque etiam aliquid recte geri potest, quod cupiditatis geritur ductu. Is vero nimirum in magnis viris habendus erit, qui, quod deceat et quod oporteat, facit. Neque Deus ipse ullos improbat magis (ut docet Socrates apud Platonem »de Legibus«) quam eos, qui sordidis vitiorum vasculis nectar et ambrosiam haurire confidunt; nullos probat amatque magis (ut testis est Aristoteles), quam qui mentem Deo simillimam in primis colunt et a corporis labe longe dissimili segregant, divinumque lumen non nebulis obruere vitiorum sed pura student mentis serenitate percipere. In Timaeo autem Plato sic subinfert: »Quoscunque corpori stulte servire deprehenderis, sapientes esse negabis; quos vero sapientes noveris, hos non servos sui corporis sed dominos iudicabis. Anxii enim nimirum vivunt, qui solis serviunt corporis voluptatibus, multo vero magis anxii, qui voluptates infimas cum supremis computare conantur.« Quis te igitur, clarissime praesul, non iure optimo laudet, cum voluptates corporis non minus foedas quam etiam pernicialiter noxias statim a tenera aetate non solum contempsisti sed etiam abiecisti ac conculcasti, felicitatem veram non in alio quam in voluptate animi collocando, quae provenire solet ex amore Dei et rerum divinarum ac virtutum, vitam beatam et perpetuam conferentium? Unde et hoc tibi ex Aristotelis sententia usu evenire crediderim, qui docet simile simili amicum esse, quod doctus doctos, eruditus eruditos, probus probos sicut amare ita illos et fovere beneficusque in eos esse soles, cum his (quando per otium licet) libenter conversando, conferendo

et de rebus ad philosophiam tuam spectantibus identidem disserendo, praeceptum puto Pythagoricum secutus, qui discipulos suos docebat, ut se in speculo non ad lucernae sed ad solis lumen specularentur; nec aliud lucernae scintillam intellexit nisi adhuc parum eruditum animum, solis vero lumen non aliud quam mentem eruditissimam. Nam cum quis animi sui figuram appetit speculari, non cum indoctis se ipsum sed cum doctissimis conferre debet; sic enim clare discernet, quantum discendo lucratus fuerit, quantumve in pascendo animo profecerit, cum doctos ab indoctis ita longe distare Aristoteles doceat sicut vivos a mortuis. Quis non igitur debeat tam laudabile institutum tuum in tali virorum doctorum exercitio, quo ante graviores et serias res ceu gymnico aliquo praeludio uteris, summe cum laudare tum etiam probare? Qua una deinceps causa libellum hunc tibi potissimum dedicare statui, ut scilicet sub tutela tua manens autoritatis et doctrinae tuae vigore ceu validissimo clypeo tectus a zoilorum et vitilitigatorum venenatis spiculis et aculeis tutior ac securior esset, cum hodie ferme infinitis insitum videamus aliena magis detrahendo reprehendere quam sua docendo vel scribendo comprobare. Quam perversitatem hinc emersisse existimo, quod sibi quisque potissimum blanditur, et quantum aliis praeter aequum detrahit, tantum sibi philautiae vitio praeter meritum tribuit Ego vero eos homines laude atque commendatione dignos censeo, qui legendo, scribendo, commentando, interpretando permultum vigilarunt, ut ceteris, quantum cuique ingenii bonitas concessit, possint prodesse. Eruditorum vero virorum iudicium et censuram non multum pertimesco, sed illorum improbitatem detestor, qui, cum neque mediocri literatura praediti sint, inscitia temeritati coniuncta ingeniosi in opere alieno videri volunt. Ab eruditis enim viris pulchrius est (teste Seneca) iuste reprehendi quam ab imperitis et indignis vehementer laudari. Neque etiam in rebus humanis extare quicquam arbitror sic arte ingenioque elaboratum, in quo non Momus ille Graecorum aliquid inveniat, quod calumnietur. Haud facile tamen has nostras qualescunque ineptias oppugnaturas (sic) crediderim defendente te illas, quin potius amplexuras (sic) autoritate tanti antistitis approbante. Quas tu (licet sint pingui Minerva scriptae) ut placido et benigno vultu accipere et boni consulere meque consueta benevolentia simul et favore prosequi commendatumque habere velis, etiam atque etiam rogo. Vale diu et feliciter, praesul clarissime, idem et eruditissime. Datae oppido meo Kostelicio ad Albim fluvium pridie Calendas Maii anno a natali Dominico 1522.

REJSTŘÍK.

E.

(Srovn. Ae.)

F.

(Srovn. Ph.)

G.

H.

Ch.

I.

J.

K.

(Srovn. C.)

L.

M.

N.

O.

P.

(Ph srovn. F.)

Q.

R.

Ř.

S.

Š.

(Sch, Sz.)

T.

U.

V (W).

OPRAVY.

Str. 31 řád. 8 čti: tute ipse.
Str. 46 řád. 29 čti: continuo.

OBSAH.

Strana

